

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
Katedra anglistiky a amerikanistiky

**Kritika českého překladu knihy *Hour Game* a návrh jej překladu do
slovenčiny
(Diplomová práce)**

Autor: Bc. Alexandra Zieglerová

Obor: Anglická filologie (major) – Filmová studia (minor)

Vedúca práce: Mgr. Josefína Zubáková, Ph.D.

Olomouc 2023

Prehlasujem, že som túto diplomovú prácu vypracovala samostatne a uviedla úplný zoznam použitých a citovaných zdrojov.

V Amsterdame dňa 29. júna 2023

Podpis

A handwritten signature in blue ink, consisting of stylized, cursive letters, positioned over a dotted line.

Pod'akovanie

Týmto by som chcela poďakovať vedúcej práce doktorke Josefine Zubákovej za jej trpezlivosť, chápanosť, ohľaduplné vedenie a vytvorenie príjemného prostredia, vďaka čomu mohla táto práca uzrieť svetlo sveta; otcovi Štefanovi Zieglerovi za jeho cenné rady a korektúry; mame Danke Zieglerovej, ktorá spojila sily s našou pani sekretárkou Kamilou Večeřovou a do tejto diplomovej drámy vniesli ľahkosť a humor a podporovali ma v dokončení tejto práce; a na záver aj mojej milovanej kaviarni Rum Baba v Amsterdame, ktorá sa zásobovala kofeínom a sacharidami a ktorá ma nechala si u nich založiť detašované pracovisko.

Zoznam skratiek

VT východiskový text

CT cieľový text

VJ východiskový jazyk

CJ cieľový jazyk

IJZ Internetová jazyková príručka Ústavu pro jazyk český Akademie věd České republiky

SSČ Slovník současné češtiny

SSJČ Slovník spisovného jazyka českého

Obsah

Úvod	7
1 Česko-slovenská tradícia prekladu a kritiky	9
1.1. Jiří Levý	9
1.1.1 Prekladateľské trivium a kvadrivium	9
1.1.2 Vernosť vs. voľnosť	10
1.1.3 Preklad ako umenie a prekladateľova tvorivosť	11
1.1.4 Vzťah originálu a prekladu a kritika	12
1.2. Anton Popovič	13
1.2.1 Štýl prekladu	14
1.2.2 Posuny	15
1.3 František Miko	16
1.3.1 Totožnosť a ekvivalencia	16
1.3.2 Výrazová sústava	17
1.4 Ján Ferenčík	18
1.4.1 Zásady slovenskej prekladateľskej školy	18
1.4.2 Koncepcia prekladu	20
1.4.3 Metódy kritiky prekladu	21
2 Metodológia	22
3 Praktická časť: Predstavenie diela, jeho autora a prekladateľa, a doterajšie ohlasy ...	25
3.1 David Baldacci	25
3.2 Kniha <i>Hour Game</i> a úryvok vybraný pre túto diplomovú prácu	26
3.3 Ivan Brož	27
3.4 Doterajšie ohlasy	27
4 Praktická časť: analytická časť kritiky českého prekladu <i>Hour Game</i>	29
4.1 Vecný obsah	29

4.1.1	Zásada textovej úplnosti	29
4.1.2	Posuny vo význame	32
4.1.3	Kultúrne špecifické prvky	38
4.2	Syntax	42
4.2.1	Skladba vety	42
4.2.2	Slovesné formy	47
4.3	Pragmatika a štýl.....	50
4.4	Forma textu a úloha editora	53
5	Syntetická časť kritiky – záverečné hodnotenie	55
	Záver	57
	Summary.....	59
	Bibliografia.....	64
	Primárne zdroje:	64
	Sekundárne zdroje:	64
	Slovníky, korpusy, databázy.....	67
	Abstrakt	68
	Abstract in English	68
	Anotácia.....	69
	Príloha 1 – paralelné zobrazenie a analýza VT a CT	70
	Legenda	70
	Príloha 2 – slovenský preklad.....	96
	Kapitola 1	96
	Kapitola 2	98
	Kapitola 3	101
	Kapitola 4	104

Úvod

Táto diplomová práca sa zaoberá kritikou českého prekladu knihy *Hour Game* z roku 2004 od amerického spisovateľa Davida Baldacciho, ktorého diela sa pravidelne objavujú na zoznamoch bestsellerov.

Dielo, o ktorom pojednáva táto práca, je druhým v poradí v sérii šiestich kriminálnych príbehov o detektívoch Kingovi a Maxwellovej. V Českej republike boli doposiaľ preložené len prvé štyri, zatiaľ čo v slovenskom jazyku preklad tejto série ešte nevyšiel.

Český preklad od Ivana Broža (*Hrátky o hodinu*, 2006), ktorý bol zvolený pre túto prácu, získal za rok 2006 českú prekladateľskú anticenu Skřípec, ktorú česká Obec prekladateľů každoročne udeľuje za preklad, ktorý vykazuje závažné nedostatky v prevode z cudzieho jazyka do češtiny. Na akademickej úrovni sa ním zaoberali už dve bakalárske diplomové práce – prvá z roku 2012 od Jiřiny Kapcárovej a druhá z roku 2018 od Lucie Palčíkovej. V oboch prípadoch autorky analyzovali typické chyby v prekladoch a následne na základe týchto analýz ponúkli vlastné komentované prekladateľské riešenia. Kapcárová vo svojej práci zmieňuje, že sa v analýze a vlastnom preklade opiera predovšetkým o Jiřího Levého, ďalej na niektorých miestach cituje aj Petera Newmarka. Palčíková sa vo svojej analýze opiera o päť textových filtrov predložených Dagmar Knittlovou v publikácii *K teorii a praxi překlada* (2003), na základe ktorých komentuje nedostatky českého prekladu. Ani jedna z prác však systematicky nehodnotí celkovú kvalitu prekladu, ale skôr poukazujú na konkrétne problémy pri preklade.

Táto diplomová práca sa preto pokúša o kritiku prekladu vychádzajúcu z česko-slovenskej tradície. Jej zástupcami sú Jiří Levý, Anton Popovič, František Miko a o niečo mladší Ján Ferenčík. Títo štyria autori sú mnoho desaťročí rešpektovanými autoritami v odbore translatológie a zároveň všetci pochádzajú z nám blízkeho socio-kultúrneho prostredia, vďaka čomu sú vhodnou voľbou pri ustanovení teoretických východísk ako kritiky českého prekladu, tak aj následného návrhu prekladu do slovenčiny. Cieľom tejto práce je teda navrhnuť rámec, na základe ktorého bude možné systematicky skritizovať český preklad a vytvoriť slovenskú verziu, ktorá sa nedostatkov prítomných v českom preklade vyvaruje. V neposlednom rade neexistencia slovenského prekladu Baldacciho *Hour Game* zároveň poskytuje priestor pre obohatenie slovenského čitateľa o dielo populárneho amerického autora.

Táto práca začína teoretickým úvodom, ktorý postupne rozoberá teoretické východiská Levého (1958 a 1998), Popoviča (1975), Mika (1969 a 2011) a Ferenčíka (1982). Tie sú v nasledujúcej kapitole spracované do metodologického rámca, na základe ktorého je zanalyzovaný a skritizovaný preklad od Ivana Broža. V ďalších častiach práce budú pomocou ustanovenej metodológie analyzované postupy prekladateľa Broža a formulovaná kritika jeho prekladu. Táto analýza začína kapitolou 4, ktorá predstavuje autora komentovaného diela, uvádza dielo do kontextu, ďalej predstavuje autora českého prekladu a doterajšie ohlasy. Piata kapitola analyzuje vybrané časti prekladového textu; rozoberá ho z hľadiska vecného obsahu, syntaxu, pragmatiky a štylistiky a formy, pričom súbernej kritike predchádzajú hodnotenia na úrovni daných rovín. V kapitole 5 je formulovaná hodnotiaci, syntetická zložka kritiky, ktorá vychádza zo zistení z kapitol 3 a 4.

Prácu uzatvára zhrnutie najdôležitejších zistení z teoretickej i praktickej časti. V prílohe čitateľ nájde komentované úryvky v kontexte ucelených kapitol a tiež autorský slovenský preklad kritizovaných kapitol, ktorý sa snaží držať vyhnúť nedostatkom komentovaným v tejto práci, aby sa o ňom mohlo hovoriť ako o kvalitnom funkčnom preklade.

1 Česko-slovenská tradícia prekladu a kritiky

Nasledujúca kapitola sa venuje teóriám o umeleckom preklade (konkrétne próze) a jeho hodnotení tak, ako ich vnímajú významní predstavitelia translatológie v Českej republike a na Slovensku. Na rozdiel od existujúcej monografie od Jitky Zehnalovej (2015), ktorá sa tiež venuje kritike a modelom hodnotenia prekladu a zaoberá sa predovšetkým súčasnými medzinárodnými autormi, sa táto práca zaujíma o starších autorov z česko-slovenského prostredia, menovite Jiřího Levého, Antona Popoviča, Františka Mika a Jána Ferenčíka (v tomto poradí). Cieľom tejto kapitoly je ponúknuť ucelené teoretické východiská, na základe ktorých bude možné formulovať systematickú metodológiu za účelom zhodnotenia kvality umeleckého prekladu.

1.1. Jiří Levý

Jiří Levý svojim doposiaľ neprekonaným dielom *Umění překlada* z roku 1963¹ položil základy česko-slovenskej prekladateľskej teórie.

V úvode odkazuje na predošlé štandardy kritiky prekladu, ktorá dovtedy mala formu náhodných poznámok a komentárov založených na osobných štandardoch kritika a detailnejšia analýza slúžila na hodnotenie prekladateľských rozhodnutí v rámci zvoleného teoretického rámca a teda mala skôr negatívny deskriptívny charakter (Levý 1998, s. 35).

1.1.1 Prekladateľské trivium a kvadrivium

Levý vo svojej publikácii *Úvod do teorie překlada* (1958) píše o tzv. prekladateľskom triviu (v prípade umeleckých textov kvadriviu), inými slovami o základných požiadavkách na prekladateľa, ktoré sú základnými predpokladmi kvalitnej práce s akýmkoľvek cudzím jazykom. V prvom rade ide o znalosť cudzieho jazyka, v ktorom je pôvodné dielo napísané, ďalej o dobrú znalosť cieľového jazyka (pričom všeobecne platí, že ideálne by CJ mal byť jazyk materinský) a v neposlednom rade o znalosť historického a miestneho kontextu, autorovho štýlu a ďalších okolností vzniku diela určeného k prekladu. Túto poslednú požiadavku Levý ešte rozšíril o nutnosť zachovania umeleckej hodnoty diela (1958, s. 5), ktorá vo svojej podstate zahŕňa predošlé tri – bez hlbokej znalosti cudzieho jazyka, citu pre cieľový jazyk a schopnosti postrehnúť efekt, ktorý v čitateľovi vyvolajú javy podmienené

¹ Táto diplomová práca cituje tretie vydanie *Umění překlada* z roku 1998.

cudzou kultúrou, prekladateľ len ťažko zreprodukuje hodnotu, ktorú dielo má vo svojom domácom kánone.

Tieto požiadavky sa na prvý pohľad môžu zdať tak samozrejmými, že ich netreba explicitne spomínať. V praxi sa však nezriedka stretávame s prekladmi, u ktorých je jasné, že prekladateľovi jedna alebo viac z horeuvedených kompetencií chýba a preto táto práca považuje za dôležité zmieniť fakt, že len samotná znalosť cudzieho jazyka je pre prekladateľské remeslo nedostatočná a Levého trivium (príp. kvadrivium) je potrebné uvádzať do popredia.

1.1.2 Vernosť vs. voľnosť

Jedným zo zásadných problémov umeleckého prekladu, ktoré si Levý všima naprieč celým *Uměním překlada* (1998), je jeho podvojnosc – na jednej strane stojí formálna stránka jazyka a denotatívny význam východiskového textu, na strane druhej jeho ideovo-estetický obsah, skryté významy a myšlienky, ktoré text pôsobiaci vo svojom originálnom kontexte nesie. V prípade umeleckého diela sa preto často do opozície stavia vernosť a voľnosť prekladu. Vernosťou sa tradične rozumie reprodukcia formy, kedy prekladateľ zachováva formálne náležitosti textu. Cieľom voľného prekladu je zachovanie jeho umeleckej „krásky“ – taký preklad sa zameriava na estetické hodnoty a myšlienky, ktoré VT vyvoláva v pôvodne zamýšľanom čitateľovi. Aj tie najbližšie jazykové systémy však vyjadrujú rovnaké myšlienky iným spôsobom, čím môže vzniknúť spomínaný konflikt medzi týmito dvomi požiadavkami. Levý ale nahradzuje vernosť požiadavkou pravdivosti, ktorá podľa neho neznamená zhodu so skutočnosťou, ale jej výstižné a hodnoverné zobrazenie (1998, s. 89) a v preklade posúva vernosť na vyššiu úroveň než len prostú doslovnosť. Vo výsledku sa teda vernosť a krása nemusia vylučovať, pokiaľ vernosť neinterpretujeme ako doslovnosť.

Podľa Levého je samotný text diela predovšetkým nositeľom myšlienky a estetickej hodnoty (1998, s. 47) a samotný prevod syntaktických vzťahov z jedného jazyka do druhého by nemal byť jediným cieľom prekladu. Umelecké texty navyše fungujú ako na denotatívnej, tak konotatívnej úrovni a odkazuje na intra- a intertextové súvislosti, ktoré je pre zachovanie umeleckej hodnoty nutné v preklade reflektovať. Prekladateľ tak zaujíma dvojakú pozíciu – jednak sa musí vložiť do pozície zamýšľaného čitateľa originálu, identifikovať reakcie, ktoré v ňom daný text vyvolá a zároveň do pozície čitateľa cieľového textu, ktorého reakcie musí predpokladať. Zároveň ale nesmie upadnúť do „lacnej osobnej sentimentality a vzťahovačnosti“ (1998, s. 61) a mal by zachovať objektívny zmysel diela, ktorý prekladá.

Pri preklade je potreba upozadiť osobnú skúsenosť, ktorá môže zvädzať k nevhodným prekladateľským postupom a narúšať tak integritu pôvodného diela.

Z horeuvedených dôvodov je preto vhodné, aby prekladateľ zvolil prekladateľskú koncepciu (Levý 1983, s. 63), inými slovami súbor metód, ktorými domácemu čitateľovi pretlmočí myšlienky originálu. Okrem iného tak zabezpečí koherentnosť diela a vyvaruje sa subjektivizácii.

1.1.3 Preklad ako umenie a prekladateľova tvorivosť

Levý naprieč celou svojou publikáciou upozorňuje na fakt, že preklad ako umenie spadá do kategórie reprodukčného umenia a na prekladateľa tak padá dvojité zodpovednosť – má sa čo najviac priblížiť k formálnemu obsahu diela a zároveň byť kreatívnym užívateľom jazyk, ktorý náležite dokáže využiť všetky jeho možnosti. Musí postrehnúť štylistickú farbu a atmosféru diela, aby dokázal zvoliť adekvátnu alternatívu tam, kde má na výber z viacerých možností. Tam podľa Levého končí remeslo a začína umenie (1998, s. 80).

Levý (1998) ďalej poukazuje na to, že v tomto momente prekladateľ môže čeliť dvom prekážkam – nízkej miere jazykovej obratnosti alebo sa môže nechať zviazať formuláciami umelecky príznakovejšími, ale zato štylisticky nevhodnými. Zlyhanie v prvom prípade prekladateľa dovedie k síce gramaticky a štylisticky správne prekladu, tomu ale bude chýbať prirodzenosť a plynulosť – neopraviteľné nedostatky, ktoré sú spôsobené „šedivým prekladateľským jazykom“ (1998, s. 140). V druhom prípade prekladateľ nevhodnou voľbou slova môže buď zmeniť alebo pridať významy, ktoré pôvodný text nenesie, explicitne odhaliť pôvodne implicitné vzťahy a významy či takouto samoučelnou virtuozitou narušiť plynulosť textu (s. 110).

V žiadnom prípade to ale neznamená, že akákoľvek nivelizácia či rozširovanie textu sú samé o sebe defektnými prekladateľskými postupmi. Nakoľko pri preklade na seba narazia dva nekorešpondujúce jazykové systémy, je vysoko pravdepodobné, že prekladateľ bude musieť výrazy, pre ktoré v cieľovom jazyku neexistuje vhodný ekvivalent, nahradiť výrazom obecnnejším alebo ho lokalizovať či aktualizovať tak, aby zachoval jeho jazykové hodnoty pre cieľového čitateľa.

V tomto prípade Levý ako vhodný postup navrhuje nevyhnutnú stratu umeleckej hodnoty z dôvodu chudobnosti cieľového jazyka v danej oblasti vykompenzovať použitím príznakovejšieho, farbistejšieho výrazového prostriedku na inom mieste (1998, s. 145). Prekladateľ zároveň musí byť schopný rozlíšiť medzi obecným a špecifickým (historicky či kultúrne podmieneným) obsahom, aby správne identifikoval významotvorné prostriedky

a tieto skutočnosti dokázal adekvátne reflektovať pri preklade pasáží, v ktorých sú konkretizované skrz určitú jazykovú formu,² aby textu nepridával či neuberal významy. Nemá zmysel zachovávať dobové/národnostné prvky, ktoré čitateľ nie je schopný identifikovať – bez schopnosti ich konkretizácie sú pre neho bezobsažné. Rovnako nežiaduca je aj „samoučelná virtuosita“ prekladateľa (1998, s. 110), ktorou Levý myslí nemiestnu kreativitu prekladateľa, ktorého tvorivosť je obmedzená len na úroveň jazyka a ktorý svojvoľne tvorí nové slová a či volí synonymné výrazy s nadbytočnou estetickou hodnotou. Týmto konaním tak odvádza pozornosť od autora a textu a upriamuje ju na vlastnú osobnosť prekladateľa. Zároveň by ale prekladateľ nemal byť upnutý len na informačnú hodnotu textu – mal by pri preklade brať do úvahy aj napr. spojky a častice, ktoré dokresľujú subjektívne postoje voči textu a spájajú jednotlivé časti do plynulého, prirodzene radeného celku (1983, s. 149).

1.1.4 Vzťah originálu a prekladu a kritika

Levý preklad vníma ako reprodukčné umenie (1998, s. 86), kedy sa ale prekladateľ nesnaží napodobniť *formu* originálu, ale jeho pôsobenie na čitateľa, t.j. zachovať jeho estetickú a významovú hodnotu. Preklad má za úlohu originál zrozumiteľne pretlmočiť a vyššie spomínané hodnoty sa tak stávajú základnými veličinami aj pre kritiku prekladu. Tá by nemala prosto formulovať konečné vyjadrenie o kvalite prekladu, ale mala by byť schopná obhájiť svoje postoje zo širšieho hľadiska a prípadne upresniť, čo presne prekladu chýba.

V tomto momente znova do popredia vystupuje zdanlivá juxtapozícia prekladateľskej vernosti a voľnosti. V izolovaných jazykových performanciách by snáď mohla miera formálnej a lexikálno-sémantickej vernosti CT slúžiť ako jednotka kvality, avšak umelecký text a jeho časti disponujú celou radou vnútro- i mimotextových vzťahov, ktoré má prekladateľ a teda aj kritik vo svojej práci reflektovať.

Táto práca preto považuje za dôležité, aby kritik použitie jednotlivých jazykových prostriedkov hodnotil v kontexte ich jazykovej funkcie a na pozadí cieľového jazyka, doby a kultúry. Rovnako ako prekladateľ by mal poznať okolnosti predpokladaného čitateľa a prekladateľské voľby tak vnímať nie len vo vzťahu k textu samotnému, ale tiež vo vzťahu k príjemcovi. Pokiaľ je podstatou kritiky evaluácia zachovania estetických a významových

² Ako príklad môžeme uviesť napr. tykanie a vykanie v češtine/slovenčine a užívanie krstných mien v angličtine pri adresovaní osôb, ktorým by sme v našom prostredí vykali a krstné mená rozhodne nepoužívali.

hodnôt, je jej nevyhnutnou podmienkou teda nie len analýza prekladu, ale aj zoznámenie sa s originálom a ich následná analytická komparácia.

1.2. Anton Popovič

Anton Popovič bol jedným z najvýznamnejších slovenských translatológov. Založil tzv. Nitriansku translatologickú školu, kde spolupracoval napr. s Františkom Mikom či Jánom Vilikovským. Vo svojej teoretickej práci naväzoval na J. Levého. Vo svojom diele zdôrazňuje úlohu prekladu ako medzikultúrnej komunikácie a význam kritiky prekladu ako súčasť teoretického uvažovania o preklade.

V *Teórii umeleckého prekladu* (1975) Popovič podobne ako Levý naráža na nedostatočný teoretický základ pre ustanovenie systematického prístupu ku kritike prekladu a jej zaistenie spoločenského postavenia. V čase vzniku spomínanej publikácie pozíciu kritikov zastávali buď samotní prekladatelia, ktorí preklady hodnotili na základe vlastných prekladateľských postupov alebo literárni kritici, ktorí však cieľový text nehodnotili vo vzťahu k východiskovému textu, ale len vo vzťahu k súdobej, miestnej literatúre.

Kritika prekladu Popovič vymedzuje práve vo vzťahu ku kritikovi pôvodnej literatúry; zmieňuje podvojnú jeho prácu, ktorá vychádza z role prekladu ako metakomunikačného diela, ktorý mohol vzniknúť len vo vzťahu k originálu³ a kritik teda logicky musí pracovať s „dvomi komunikačnými aktami“ (1975, s. 247). Pri hodnotení prekladu musí taktiež zobrať do úvahy, či CT vznikol prekladom súdobého alebo historického diela a na základe toho uplatniť hodnotiaci rámec.

Popovič definuje pozíciu kritika ako pozorovateľa, ktorý si na jednej strane všima vzťahy jednak medzi autorom a príjemcom VT, na druhej strane medzi prekladateľom a príjemcom CT a spôsob, akým sa prekladateľovi podarilo predať invariety originálu, do akej miery sú preklady zhodné vo svojom pôsobení na čitateľa. Implikuje tak nutnosť hodnotiť preklad vo vzťahu k originálu – preklad je podľa neho prevod komunikačného aktu z jednej kultúry do druhej a preto nie je možné tento vzťah v prípade kritiky umeleckého prekladu ignorovať.

³ Popovič pracuje s pojmami *metakomunikácia*, teda druhotný text, ktorý vznikol prekladom prvotného diela a *protokomunikácia*, ktorá označuje prvotnú komunikáciu, dielo a teda východiskový text.

1.2.1 Štýl prekladu

Pre Popoviča preklad ako proces pracuje s dvomi rovinami VT – s rovinou komunikačného procesu a s rovinou textovou. Podobne ako Levý (1998) vychádza z tvrdenia, že prekladateľ umeleckej literatúry by nemal čitateľovi sprístupniť len obsahovú stránku textu, ale aj hodnoty, ktoré čitateľovi komunikuje pôvodný autor a z toho dôvodu samotná dvojjazyčnosť pri preklade nestačí a je nevyhnutné text prepojiť „na vyššie roviny výstavby textu“ (Popovič 1975, s. 27), čím sa preklad stáva záležitosťou štylistiky.

V tomto bode je dôležité spomenúť výrazovú sústavu Františka Míka, ktorý bol Popovičovým blízkym kolegom. Na základe tejto sústavy je možné analyzovať štylistické hodnoty, vlastnosti jednotlivých výrazových prvkov, čo Popovič využil pre vypracovanie svojej teórie posunov pri preklade. Spomenuté hodnoty vytvárajú štylistické kategórie posudzovaných výrazov. V ideálnom prípade sú všetky výrazové vlastnosti jednotlivých celkov cieľového textu zhodné so všetkými výrazovými vlastnosťami jednotlivých celkov textu východiskového. Práca prekladateľa preto podľa Popoviča stojí na štylistických operáciách – prekladateľ analyzuje štýl a vo vlastnom jazyku hľadá adekvátne ekvivalenty.

Vyššie popísaná situácia je ideálna, ale v reálnej praxi prakticky nedosiahnuteľná – vyžadovala by si totiž absolútnu synonymitu, ktorá ale podľa Popoviča neexistuje ani medzijazykovo, ani v rámci jedného jazykového systému (1975, s. 103).⁴ V dôsledku rozdielnych výrazových štruktúr medzi VJ a CJ teda pri preklade dochádza k strate niektorých výrazových vlastností, k tzv. posunom. To, čo sa na jednom mieste z originálu stratí, by malo byť v preklade (čiastočne) nahradené. Tento jav Popovič nazýva „homeostázou štruktúry“ (1975, s. 119), ktorou označuje proces, ktorým v preklade dochádza k funkčnej náhrade prvkov originálu. Znova tým zdôrazňuje, prečo je dôležité vnímať pôvodné dielo ako jednu štylistickú jednotku a nie len na úrovni individuálnych lexikálnych jednotiek. Podobne ako u Levého, ani u Popoviča preto voľnosť a vernosť nestoja v opozícii, ale určitá úroveň voľnosti v preklade zaručuje jeho vernosť, nakoľko prekladateľské umenie spočíva vo vernosti originálu ako celku. Adekvátnosť posunov, ako aj ostatných jazykových/tematických faktov, je potom potrebné hodnotiť práve na pozadí štylistiky CJ a prijímajúcej kultúry. Posuny sú teda nie len nevyhnutné, ale dokonca žiaduce, aby si preklad umeleckého textu zachoval svoje mimojazykové hodnoty.

⁴ Popovič spomína, že jednotlivé lexikálne jednotky môžu byť synonymné v určitých kontextoch, každá z nich má ale vlastné vedľajšie významy a iné výrazové kategórie.

1.2.2 Posuny

Termín posun by dal charakterizovať ako prekladateľova snaha vyjadriť mimotextový obsah pôvodného diela. Za každým posunom stojí prekladateľské rozhodnutie, ktoré by malo smerovať k adekvátnemu vyjadreniu prostriedkov v dvoch odlišných jazykoch. Medzi dvomi jazykovými kódmi tak dochádza k zmenám, úbytkom a funkčnej redundancii, ktorých výsledkom sú úspešne komunikované invarianty pôvodného textu v preklade.

Popovič (1975, s. 122) posuny rozdeľuje na makro- a mikroštylistické. V prvom prípade preberá terminológiu od Katherine Reissovej, pričom tieto operácie považuje za „faktické“ a teda také, ktoré nepodliehajú prekladateľskému procesu a svoj termín *posun* aplikuje až na nižšie jednotky textu. Rozhodovaciu úlohu má prekladateľ až na mikroštylistickej úrovni, avšak ani tieto celky neexistujú nezávisle od seba – téma, miesto či čas rozprávania alebo vzniku textu ovplyvňujú jazyk, ktorým je dielo napísané a užitý jazyk zas dotvára tematické zaradenie textu či postavy.

Okrem situácie, kedy prekladateľ má a využije vo svojom jazyku dostupné adekvátne prostriedky na vyjadrenie invariantov VT bez zmeny (vtedy sa jedná o zhodu), Popovič (1975, s.123) popisuje možné scenáre takto:

- 1.) prekladateľ zdôrazní určité prvky VT (zosilňovanie; typizácia – zveličenie výrazných prvkov originálu, individualizácia – zvýraznenie prekladateľovej poetiky),
- 2.) prekladateľ VT o určité prvky ochudobní (zoslabenie; nivelizácia – oslabenie výrazu, strata – určitá výrazová kategória z textu úplne vypadne)
- 3.) prekladateľ prvky vo VT nahradí inými prostriedkami, ktorými dosiahne vyjadrenie invariantu (zhoda; substitúcia – nahradenie nepreložiteľných celkov adekvátnym výrazom v CJ, zámena – zmena usporiadania výrazov).

V prvých dvoch prípadoch má prekladateľ dostupné adekvátne prostriedky, ale rozhodne sa miesto nich využiť zosilnenú alebo zoslabenú alternatívu. Tretia situácia nastáva v prípade, že v cieľovom jazyku také prostriedky neexistujú a prekladateľ musí nájsť funkčnú alternatívu, aby zachoval výrazové kategórie, štylistické vlastnosti VT.

Kategorizácia posunov tak môže slúžiť ako nástroj kritika k hodnoteniu kvality prekladu. Musí mať ale na pamäti, že samotné posuny nevytvádzajú o (ne)kvalite prekladu – je potrebné ich vnímať v kontexte poetiky/štýlu autora a lokálnej jazykovej kultúry (Popovič 1975).

1.3 František Miko

František Miko bol slovenský jazykovedec, teoretik literatúry a pedagóg. Zaoberal sa predovšetkým štylistikou a gramatikou slovenčiny a aj keď sám seba nepovažoval za teoretika prekladu, svojou prácou výrazne prispel k teoretickému rozvoju translatológie. Teoreticky sa vymedzoval voči post-štrukturalizmu, stálosti významu a skôr než rozdielom medzi jazykovými systémami sa zaoberal ich spoločnými znakmi, ktoré umožňujú prekladateľovi hľadať adekvátne ekvivalenty. Medzi jeho najvýznamnejšie počiny patrí vytvorenie výrazovej sústavy – tú Anton Popovič videl ako model, ktorý sprostredkováva komunikáciu medzi východiskovým a cieľovým textom pri preklade (Popovič 1975, s. 108).

1.3.1 Totožnosť a ekvivalencia

Miko o texte uvažuje ako o jazykovom prejave pozostávajúcom z troch zložiek – témy, jazyka, ktoré konštituuju text, a štýlu, ktorý je ich produktom. O totožnosti môžeme hovoriť v prípade ideálneho, „čistého“ prekladu – totožnosť popisuje taký preklad, ktorého téma a štýl sú identické s témou a štýlom originálu. Líši sa teda len spôsob záznamu, jazyk. V jeho prípade by sme o totožnosti hovorili v prípade, keď by jeho lexikálno-sémantická zložka bola identická úplne a syntaktická čiastočne s jazykovým aspektom originálu (2011, s. 57).

Podľa Miko je základnou funkciou prekladu „podávať informáciu o origináli a sprístupňovať ho [...] vnímaniu“ (2011, s. 58). Na tomto mieste je vhodné pripomenúť, ako už bolo uvedené v predošlej podkapitole, že absolútna synonymita neexistuje ani medzijazykovo, ani vnútrojazykovo a preto nie je možné dosiahnuť ani absolútneho prekladu. V translatologickom kontexte preto Miko operuje s mierou ekvivalencie prekladu. Ekvivalencia na morfo-syntaktickej úrovni je daná systémovými rozdielmi medzi danými jazykmi a je preto voľnejšia (aj keď samozrejme i formálne zložky jazyka sú do istej miery významotvornými prvkami). Ekvivalencia fonologická je už obmedzenejšia, nakoľko fonológia má väčší vplyv na lexikálnu sémantiku, ktorej ekvivalencia je vo svojej podstate podmienkou prekladu ako celku (s. 58). Dôležitá je tiež nadstavbová ekvivalencia na úrovni štýlu (s. 59), ktorá je výsledkom jednotlivých prekladateľských rozhodnutí na nižších úrovniach.

Tu treba pripomenúť, že ani ekvivalencia v prekladateľskom procese však nie je bez limitov. Výrazová hodnota jednotlivých prvkov je totiž daná ich zaradením do toho či onoho jazykového systému, lokálnej kultúry a literatúry (Miko 2011, s. 60). Zmeny v spoločnosti a v jej užití jazyka tak nevyhnutne prinášajú zmeny aj v hodnotách výrazových prostriedkov.

Pôsobenie miestneho a/alebo historického koloritu je tým pádom faktorom, ktorý vplýva ako na čitateľa, tak na prekladateľa (ktorý je vo svojej podstate v prvom rade tiež čitateľom). Prekladateľ má v tomto prípade výsadné právo i preklatie, pretože sa v preklade nevyhne otláčku vlastných jazykových konvencií, jeho prekladateľský hlas teda bude v preklade vždy prítomný. V neposlednej rade je verbalizácia vplyvu miestnej jazykovej a literárnej kultúry dôležitá aj pre prácu kritika prekladu, ktorý by mal preložené dielo hodnotiť na pozadí vlastných jazykových zvyklostí.

Z toho dôvodu Miko znova presadzuje aplikovanie jeho výrazovej sústavy a hovorí, že ekvivalencia by mala byť posudzovaná na úrovni výrazových hodnôt, pretože tie sú tými stavebnými jednotkami, ktoré komunikujú primárny zámer – umeleckoš – literárneho textu (2011, s. 61). Zároveň sa tým vysvetľuje, prečo má štýlová, t.j. výrazová ekvivalencia v prípade konfliktu výsadnú prednosť pred lexikálno-semantickou zložkou textu. Znova tak narážame na tvrdenie Levého (1998), že voľnosť prekladu môže slúžiť zachovaniu jeho vernosti.

1.3.2 Výrazová sústava

Predstavenie Mikovej výrazovej sústavy v 50. rokoch 20. storočia prinieslo významný zlom v jazykovede – zmenila dovtedajšie chápanie štýlu, ktoré bolo skôr intuitívne než formálne a umožnila systematicky analyzovať jednotlivé zložky. Štýl sa tak začal vnímať ako súbor výrazových hodnôt, ktoré nesú jednotlivé výrazové prostriedky od slov cez frázy až po celé vety a vyššie celky.

Miko si všimol, že určité jazykové prostriedky vzbudzujú v prijímateľovi istý dojem, teda majú isté recepcné vlastnosti (Plesník [bez dátumu]). Tie označil sa výrazové kategórie (tiež hodnoty alebo kvality), pričom jeden výraz sa môže radiť k viacerým kategóriám a zároveň výrazové kategórie sú samé o sebe otvorenou, premenlivou sústavou (Macurová 1975. s. 76) a jedna kategória ponúka viac možností jej realizácie. Tým dokazuje, že štýl nepozostáva zo samotných prostriedkov,⁵ ale jeho podstata spočíva v zážitku, ktorý u príjemcu vyvolá, v spôsobe, akým je text vnímaný a práve konfigurácia jednotlivých výrazových kategórií je to, čo ustanovuje definície jednotlivých štýlov tak, ako ich poznáme.

Výrazová sústava vychádza z funkčného potenciálu jazyka ako spôsobu vyjadrovania sa a komunikácie. Podľa Míka (1969, s. 13 a 16) má každá z kategórií určitý zámer či funkciu, ktorá predpokladá jej význam, čím sa vracia k vlastnému pôvodnému

⁵ Snáď len s výnimkou odborného štýlu (Miko 1969, s. 13).

tvrdeniu o existencii štýlu ako samotnej funkcie textu. Tieto kategórie sú ďalej vymedzené vo vzťahu k iným jednotkám, čo dokazuje prirodzenú povahu štylistickej analýzy ako komparácie. Vzťah medzi jednotlivými Mikovými kategóriami je totiž založený na ich podobných a zároveň odlišných znakoch – z dvoch susedných kategórií bude vždy jedna nadradenejšia a druhá jej špecifickou realizáciou. Miko regresívnym štýlom uvažovania dospel až ku dvom základným kategóriám, ktoré už nie je možné ďalej rozšíriť: operatívnosť (zaoberá sa vzťahom medzi pôvodcom a príjemcom textu) a ikonickosť (vyjadruje vzťah medzi textom a referenčnou realitou) (Plesník [bez dátumu]). Tieto dve základné kategórie (a ďalšie od nich odvodené) stoja v binárnej, ale inkluzívnej opozícii – to znamená, že sa vzájomne nevylučujú, ale skôr hovoríme o miere, v akej sú obe kategórie prítomné v posudzovanom výraze, pričom operatívnosť je pre komunikačnú povahu jazyka rámcovým východiskom ikonickosti (Plesník a kol. 2008, s. 24). Správna evaluácia štylistických hodnôt je preto zásadná pre prácu prekladateľa a výslednú funkciu cieľového textu, ktorý by sa mal vo svojej podstate usilovať o reprodukciu zážitku, ktorý východiskový text na základe tejto vzájomnej interakcie, konfigurácie výrazových kategórií vyvoláva v pôvodne zamýšľanom prijímateľovi.

1.4 Ján Ferenčík

Ján Ferenčík bol významný slovenský prekladateľ ruskej a sovietskej literatúry, ktorý svoju prácu opieral o pevný teoretický základ. Ako teoretik sa okrem iného zaoberal i vtedy stále za prekladom zaostávajúcou otázkou kritiky prekladu, ktorú spracoval napr. v publikácii *Kontexty prekladu* (1982), z ktorej vychádza aj táto kapitola. Upozorňoval predovšetkým na nutnosť vnímania prekladového diela v kontexte pôvodnej a cieľovej kultúry a zároveň na limity subjektivity, ktorá je nie len v prípade prekladu, ale i kritiky ich inherentnou vlastnosťou ako výsledku činnosti človeka s jedinečnou jazykovou a kultúrnou skúsenosťou. Napriek tomu ale dokázal formulovať model, z ktorého pri kritike prekladu možno vychádzať a je vo svojej modifikovateľnej podstate aplikovateľný na akýkoľvek druh textu.

1.4.1 Zásady slovenskej prekladateľskej školy

Aby bolo možné zhodnotiť kvalitu prekladu, je potrebné ustanoviť si isté pravidlá, ktoré by ideálny preklad mal dodržiavať. Ferenčík v *Kontextoch prekladu* (1982) popísal niekoľko zásad, i.e. znakov, ktorými sa prekladateľská škola vyznačuje a ktoré môžu slúžiť ako ideálny štandard či vzor pre posudzovanie kvality prekladového textu.

Ako prvú Ferenčík spomína *zásadu textovej úplnosti*, čo znamená, že je v podstate neprípustné do textu pridávať alebo z neho odoberať formálne prvky, ktoré sa nevyskytujú v originále (1982, s. 58). Samotné vypúšťanie, explikácia či expanzia sú legitímnymi prekladateľskými postupmi, ktoré v praxi majú svoje opodstatnenie – Ferenčík v tomto prípade ale naráža na prekladateľov, ktorí bezdôvodne vypúšťajú časti textu, ktoré nie sú schopní preložiť alebo si významy a spojitosti naopak domýšľajú a text zbytočne rozširujú. Na margo týchto prípadov tiež poznamenáva (1982, s. 60), že prekladateľ nestojí nad autorom pôvodného textu a teda nie je na mieste, aby jeho prácu takto modifikoval. Prekladateľská šikovnosť podľa Ferenčíka (s. 63) spočíva práve v tom, ako si prekladateľ poradí s miestami, ktoré je nutné prispôbiť podmienkam cieľového jazyka a kultúry.

Ferenčík následne venuje pozornosť *zásadám významovej* (1982, s. 60) a *formálnej totožnosti* (1982, s. 62), pričom prvú z nich považuje za nadradenú tej druhej. Podobne ako Levý či Popovič totiž vidí koncept totožnosti ako relatívny, ako prevod štylistického významu. Jeho postoj pravdepodobne najlepšie vystihuje citát z *Predhovoru k evanjeliáru*, v ktorom Konštantín Filozof (ako ho cituje Ferenčík, 1982, s. 60) okrem iného sformuloval zásady, podľa ktorých sám prekladal: „... vernosť prekladu nie je vernosťou literám, ale vernosťou myšlienkam.“ Znova tak narážame na ideu, že prekladateľ je v prvom rade sám čitateľ, ktorý by ideálne mal byť schopný text pochopiť a následne interpretovať jeho myšlienky spolu so všetkými ich rovinami, vrátane autorských a podtextových línií, do cieľového jazyka. V tomto momente môže dôjsť práve ku konfrontácii medzi požiadavkou významovej a formálnej totožnosti. Zásada formálnej totožnosti vyžaduje, aby prekladateľ zachoval textovú *formu* – teda textové (syntaktické štruktúry, čas, ap.) a nadtextové (kapitoly, odseky atď.) prvky. Ako je už spomenuté vyššie, nakoľko preklad nevyhnutne zahŕňa prácu s dvomi rozdielnými jazykovými systémami, absolútna formálna totožnosť nie je prakticky dosiahnuteľná a v tejto súvislosti preto Ferenčík hovorí o *optimálnosti* (1982, s. 62), čo v praxi znamená „najvyššiu možnú vernosť autorskému zámeru formami, ktoré sú v jazyku prekladu a kultúrnom kolektíve percipientov [...] rovnako účinné ako v jazyku a kultúrnom kolektíve percipientov originálu.“ (1982, s. 63.) Tým zároveň vysvetľuje, prečo je zásada významovej totožnosti nadradená totožnosti formálnej.

Ako poslednú, ale nemenej dôležitú uvádza *zásadu dobrej slovenčiny*. V tejto podkapitole tiež postuluje rečnícku otázku, čo vlastne je ten dobrý jazyk, dobrá slovenčina, pretože každý z hovorcov jazyka pravdepodobne dokáže jazykovú kvalitu *ohodnotiť*, málo z nich už ale dokáže tzv. dobrý jazyk definovať. Či je jazyk „dobrý“ alebo „zlý“ či „nesprávny“ tiež závisí od konkrétneho užívateľa – niektorí sa budú prikláňať k rôznym

lokálnym dialektom, iní svoju reč internacionalizujú a využívajú jej modernejšiu podobu. Prekladateľ je ale obmedzený jazykom originálu a mal by byť schopný ho štylisticky analyzovať, či už vedome alebo podvedome, aby mohol dosiahnuť čo najvyššiu možnú mieru už komentovanej významovej a formálnej totožnosti. V tomto prípade Ferenčík, rovnako ako Popovič či Miko, upozorňuje, že prípade prekladu je nemožné nájsť dva stopercentne totožné výrazy a synonymita je vo svojej podstate záležitosťou miery zhody výrazových kategórií toho či onoho prvku, ktorý má prekladateľ za úlohu previesť do cieľového jazyka (Ferenčík 1982, s. 65).

Medzi ďalšie znaky, ktoré podľa Ferenčíka (1982, s. 55) charakterizujú slovenskú prekladateľskú školu, naradia sa ani k jednej zo zásad, je napr. pravidlo o nenahrádzaní dialektov jazyka pôvodného textu dialektami cieľového jazyka, nakoľko by mohlo dôjsť k významovým posunom, ktoré nie sú súčasťou pôvodného zámeru. Z rovnakého dôvodu upozorňuje, že je nežiaduce prenášať archaickosť pôvodného textu, pokiaľ nie je sama funkčným prvkom, ale len dôsledkom časovej vzdialenosti medzi vznikom originálu a vznikom prekladu. V neposlednom rade je pre slovenskú prekladateľskú školu tiež typické zachovávanie cudzích mien a názvov v ich pôvodnom znení, za predpokladu, že nemajú významotvornú funkciu.

1.4.2 Koncepcia prekladu

V predošlej podkapitole sme v krátkosti predstavili vlastnosti, ktoré by podľa Ferenčíka mal mať ideálny preklad. Zastrešujúcou ideou všetkých zásad a podmienkou zachovania funkcie prekladu je pre neho *koncepcnosť prekladu* – akýkoľvek text je podľa neho „dialektickou jednotkou všetkých významových a formálnych zložiek podriadených vyššiemu celku“ (1982, s. 57). Zohľadnenie týchto vzťahov (vnútrotextových i v rámci existencii textu v kultúre) je dôležitým aspektom prekladateľskej práce, pretože prekladateľ musí byť schopný tieto abstraktné koncepty rozpoznať a preložiť do cieľového jazyka. Levý (1998, s. 97) koncepciu prekladu popisuje ako „pevný názor na dílo a jednotný základní prístup k němu.“ Na základe rozpoznannej koncepcie je potom možné zvoliť adekvátne postupy tak, aby prekladateľ zachoval ich význam a súvislosť s pôvodným textom. Koncepcia by teda mala byť identifikovateľná na úrovni celého textu a v preklade byť jednotná a prešľapovať celým dielom.

1.4.3 Metódy kritiky prekladu

Ferenčík sa ako teoretik venoval taktiež kritike prekladu, ktorá za ostatnými translatologickými oblasťami aj dnes značne zaostáva a popri jej informačnej funkcii, kedy sa kritik opiera predovšetkým o rozbor prekladu (pričom je dôležité, aby šlo o rozbor konfrontačný, t.j. na pozadí pôvodného textu), kladie dôraz tiež na funkciu hodnotiacu.⁶ Zároveň by sa ale stále mala opierať o objektívne zistenia vychádzajúce z komparatívnej analýzy originálu a jeho prekladu na textovej, nadtextovej a mimotextovej úrovni. Model, ktorý Ferenčík navrhol, preto rozdelil na dve časti – analytickú a syntetickú (1982, s. 40-41).

V prvej, analytickej časti by mal kritik najprv interpretovať originál, definovať jeho literárne a kultúrne kontexty, analyzovať textové vlastnosti originálu, určiť jeho predpoklady pre vznik prekladu a predpokladať jeho optimálnu koncepciu. V náväznosti na to by mal odhaliť reálnu koncepciu prekladu (ak existuje), analyzovať textové vlastnosti cieľového textu a preklad zaradiť do kontextu miestnej literatúry. Na základe výsledkov týchto dvoch analýz by potom mal byť schopný formulovať faktické – ale zatiaľ nie hodnotiace – závery.

Syntéza, teda hodnotiaci obsah kritiky, by mala obsahovať zistenia časti analytickej – faktografické informácie o origináli i preklade; výsledky a závery komparatívnej analýzy oboch textov a hodnotenie prekladu ako tvorivého aktu. V závere potom nevyhnutne dôjde ku zovšeobecňujúcemu hodnoteniu a záverom. Napriek tomu však podobne ako ostatní autori upozorňuje na limity kritiky, ktorá je „v každom prípade subjektívna“ (1982, s. 41), nakoľko podobne ako prekladateľ, ani kritik sa nedokáže zbaviť vlastnej jazykovej a kultúrnej skúsenosti.

⁶ Hodnotenie by malo byť inherentnou funkciou kritiky už len preto, čo tento pojem znamená: „odborné, znalecké zhodnotenie niečoho“ (Synonymický slovník slovenčiny, 2004.)

2 Metodológia

Predmetom tejto diplomovej práce je český preklad knihy *Hour Game* (česky *Hrátky o hodinu*, prekl. Ivan Brož), konkrétne úvodné štyri kapitoly. Výber tohto úryvku ovplyvnilo viacero aspektov: tomuto úryvku sa zatiaľ na poli akadémie nevenovali žiadne práce a práce pojednávajúce o tomto preklade, ktoré boli zmienené v úvode, sa venovali jeho iným častiam.⁷ Výber úryvku v tejto práci ovplyvnili tiež posudky českej Obce prekladateľů a nimi vybrané príklady, ktoré pochádzajú skôr zo začiatkových kapitol. Ďalej zavážil aj samotný fakt, že sa jedná o úvod do príbehu a v prípade prekladu či jeho kritiky považujeme za vhodné postupovať chronologicky. V neposlednom rade chce táto práca poukázať tiež na to, že za výsledný preklad nemožno viniť prekladateľovu únavu či intelektuálne vyčerpanie, nakoľko analýza ukázala, že preklad je problematický prakticky od prvého slova. To, o čo usiluje aj táto diplomová práca, však nie je len výpočet a popis chýb, ale stanovenie určitých požiadaviek, ktoré musí preklad a prekladateľ splňovať, aby jeho výsledná práca mohla byť označená za kvalitnú. Predovšetkým v prípade umeleckého prekladu to totiž nie je len schopnosť prekladateľa previesť text z jedného jazyka do druhého, ale aj tiež vzbudiť v čitateľovi rovnakú odozvu a zachovať umeleckú hodnotu pôvodného diela.

Metodológia aplikovaná pre účely tejto diplomovej práce je založená na tradícii česko-slovenskej translatologickej školy, konkrétne na teoretickom diele autorov predstavených v kapitole 1. V praktickej časti práce, ktorá je obsiahnutá v kapitolách 3 až 5, práce sa budeme prikláňať k názoru, že práca kritika prekladu je nevyhnutne komparatívna a budeme tak brať do úvahy nie len samotný preklad, ale i jeho originál.

Pre potreby práce bude aplikovaný model Jána Ferencíka (1982), ktorého analytická časť sa bude opierať o teoretické východiská predstavené v kapitole 1. Je dôležité poznamenať, že sa tak nedeje z autorského rozmaru alebo pocitu nadradenosti nad staršími poznatkami. Práve naopak – Ferencíkov model je tu použitý práve preto, že sám autor zdôrazňuje potrebu a vyzýva prispôbenie jeho modelu tak, aby vyhovovala kritikovým potrebám (1982, s. 41). Vďaka tomu sa z jeho modelu stal flexibilný nástroj, ktorý sa dokáže meniť spolu s prekladateľskou praxou, jazykom a vlastne i samotnou kritikou a ktorý je aktuálny aj viac než štyridsať rokov od jeho vzniku. Od zjednotenia metodológie kritiky

⁷ Kapcárová výber kapitol popisuje ako náhodný (2012, s. 1) a Palčíková si svoj úryvok vybrala zo záujmu o preklad afro-amerického dialektu v dialógoch (2018, s. 7).

v skutočnosti sám autor odrádza,⁸ pretože by tak podľa neho dochádzalo k nežiaducej nivelizácii.

Členenie ďalšieho textu je nasledovné: v samostatnej kapitola 3 bude predstavený autor pôvodného diela, kontext vzniku tohto diela a v krátkosti tiež prekladateľ, pričom táto kapitola je už súčasťou kritiky tak, ako ju navrhuje Ferenčík (1982). Nadväzovať bude kapitola 4, v ktorej budú úryvky prekladu analyticky konfrontované s pôvodným textom na úrovni vecného obsahu, syntaxu, pragmatiky a štylistiky a formy, pričom než bude sformulovaný zovšeobecňujúci záver kritiky, budú výsledky prekladateľovej práce najprv hodnotené jednotlivo na daných rovinách. Tu bude práca odkazovať na posuny Antona Popoviča a štylistické kategórie Františka Mika. Zároveň sa ale nevyhne ani posudzovaniu textu prekladu na úrovni nezávislej od textu originálu, ako sú napr. zrozumiteľnosť, vhodnosť výberu jazykových prostriedkov či hodnotenie prekladu na úrovni gramatiky, pretože všetky tieto prvky konštituuju celkový štýl diela. V záverečnom hodnotení potom táto práca bude odkazovať na zastrešujúce požiadavky umeleckého prekladu tak, ako ich formuloval Jiří Levý.

Kapitola 4 analyzuje prekladové dielo. Analýza prebehne na viacerých rovinách, pričom ani jednu nepovažujeme za viac či menej dôležitú, pretože sa vzájomne dopĺňajú a spolu tvoria jeden koherentný celok. V tomto momente je tiež potreba podotknúť, že analytická časť nie je vyčerpávajúca a to hlavne na úrovni hodnotenia vecného obsahu, pretože tá je príliš obsiahla a mohla by byť samostatnou témou inej práce. Táto práca preto hodnotí len niekoľko konkrétnych aspektom ako je zachovanie textovej úplnosti, uzuálnosť, posuny vo významoch či prevod kultúrne špecifických prvkov. Tie sú prítomné v analyzovanom texte a táto práca ich považuje za kľúčové indikátory kvality prekladu.

Výsledkom analýzy bude hodnotenie, do akej miery sa prekladu podarilo preniesť účinok a významy textu z jedného jazyka do druhého. Napriek tomu, že toto prekladové dielo už bolo kriticky negatívne hodnotené lektormi z Obce prekladateľů (napr. Podaný, bez dátumu) a chyby v ňom sa stali námetom dvoch bakalárskych diplomových prác (Kapcárová 2012 a Palčíková 2018), táto práca sa snaží vyvarovať predpojatosti a preklad zhodnotiť na základe vlastných zistení. Ďalej sa snaží zistiť, ktoré aspekty priamo vplývajú na zrozumiteľnosť prekladu, plynulosť a umeleckú hodnotu/normu, pričom existuje predpoklad, že výsledné, príp. negatívne hodnotenie nebude podmienené len samotnou

⁸ S výnimkou niekoľkých základných bodov ako napr. overovanie významovej totožnosti či dodržiavanie zásady „dobrého“ cieľového jazyka (1982, s. 45).

prítomnosťou nevhodných jazykových riešení, ale ich závažnosťou a tým, do akej miery znemožňujú prirodzené vnímanie textu.

Čitateľ má k dispozícii taktiež prílohu č. 1, ktorá obsahuje prvé štyri kapitoly paralelne v originálnom i prekladovom znení, aby mal lepšiu predstavu o celistvosti textov a ich vzťahov. V týchto textoch sú zároveň vyznačené a farebne rozlíšené pasáže vzťahujúce sa k jednotlivým aspektom prekladu tak, ako sú popísané v kapitole 4. Legenda predchádza samotným textom. V prílohe 2 sa nachádza autorský preklad *Hour Game* do slovenčiny.

3 Praktická časť: Predstavenie diela, jeho autora a prekladateľa, a doterajšie ohlasy

Táto kapitola je súčasťou kritiky ako ju popisuje Ferenčíkov model (1982) predstavený v kapitole 1.4.3. Predstavuje analytickú časť kritiky, kedy kritik pre potreby čo najobjektívnejšieho hodnotenia prekladu musí v prvom rade rozumieť východiskovému textu, určiť kontext jeho vzniku a rozpoznať jeho zamýšľaný efekt na čitateľa. Len potom môže začať komparatívnu analýzu prekladového textu a zhodnotiť, do akej miery sa prekladateľovi podarilo zachovať efekt originálu.

3.1 David Baldacci

David Baldacci (nar. 1960), povoláním pôvodne právnik, je jedným z najúspešnejších súčasných amerických autorov a jeho diela sa pravidelne umiestňujú na prvých priečkach zoznamov bestsellerov. Doposiaľ sa predalo viac než 150 miliónov výtlačkov, avšak do slovenčiny ešte nebola preložená ani jedna jeho kniha – čo je tiež dôvodom, prečo sa táto práca zaoberá práve týmto autorom. Venuje sa predovšetkým kriminálnym príbehom, detektívkam a politickým románom; žánrovo sa väčšina jeho diel radí medzi thrillery. Jeho prvá kniha *Absolute Power* (1996; česky vyšla v roku 1997 pod názvom *Absolutní moc*) sa okamžite stala bestsellerom a len rok po jej vydaní sa dočkala filmového spracovania s Clintom Eastwoodom v hlavnej úlohe. Baldacci má v súčasnosti na konte deväť knižných sérií, dvanásť samostatných titulov, sedem titulov pre mladých čitateľov a niekoľko poviedok a noviel (HBG, 2023). Medzi jeho najpopulárnejšie série patria knihy o detektívoch Kingovi and Maxwellovej, ktorej druhý diel je podkladom pre túto diplomovú prácu.

Baldacciho štýl je dynamický a plynulý. Nepoužíva príliš rozvité či dlhé súvetia. Opisné pasáže obsahujú mnoho detailov a čitateľ si tak dokáže vytvoriť jasný mentálny obraz, zároveň ale nie sú príliš komplikované či kvetnaté, aby sa nenarušilo tempo diela. Ako sám Baldacci vraví: „... každé slovo, každý riadok v mojich knihách má svoj význam.“ (Baldacci, cit. v MasterClass 2021.) Tento prístup vzdáva hold štýlu Ernesta Hemingwaya, veľikána americkej literatúry, ktorý je jedným z Baldacciho spisovateľských vzorov (Joynt 2015).

Badlacciho primárny záujem leží na príbehu; postavy sú až sekundárne, avšak nemenej významné) a slúžia hlavne rozvoju deja (Milk 2007). Zahraničné recenzie a posudky jeho jednotlivých diel (napr. Wilson 2018; Roff 2023; Davis bez dátumu) sa zhodujú na tom, že jeho knihy majú rýchle tempo a spleť príbehov obsahujú množstvo zvrátov, vďaka čomu dokáže čitateľa udržať v napätí (MasterClass 2011). Štrukturalizácia príbehu hrá prím pri nasadení a udržaní tempa – každá z jeho kapitol je venovaná jednému dejstvu, na konci ktorého úmyselne vynecháva časti informácií a naznačuje tajomstvo; ich krátky rozsah však čitateľa nezahltí, vďaka čomu sa jeho knihy čítajú s ľahkosťou a zvedavosťou.

3.2 Kniha *Hour Game* a úryvok vybraný pre túto diplomovú prácu

Hour Game (2004),⁹ ktorej prvé vydanie presiahlo 600 strán, je pokračovaním *Split Second* (2003, česky *Ve zlomku vteřiny* 2007)¹⁰ a spolu s ďalšími štyrmi dielami tvorí detektívnu thrillerovú sériu *King and Maxwell*. Príbehy jednotlivých kníh sú prepojené predovšetkým vzťahmi medzi postavami a jednotlivé zápletky na seba nevyhnutne nenadväzujú; je však vhodné (predovšetkým pred zamýšľaným prekladom) zoznámiť sa postavami, ich históriou a dynamikou jednotlivých vzťahov, ktoré sa naprieč sériami vyvíjajú.

Čitateľ oboznámený s touto knižnou sériou ako takou vie, že dej sa odohráva v malom meste vo Virgínii, vo Wrightsburgu; avšak čitateľ, ktorý po *Hour Game* siahne len náhodou, sa o tomto fakte dozvedá až z druhej kapitoly cez detektívku Michelle Maxwellovú, ktorá pri svojom rannom behu objaví telo zavraždenej. Prvá kapitola je venovaná jej vrahovi, ktorý sa zbavuje tela v lesoch okolo mestečka a v rámci zachovania tajomna nespomína miesto ani presný čas. Druhá kapitola predstavuje Maxwellovú a čitateľa prenáša na miesto činu. Na konci tejto kapitoly do deja vstupuje aj Maxwellovej starší kolega Sean King, ktorý v tretej kapitole dorazí spolu s vyšetrovateľmi na miesto činu. Tretia kapitola otvára dej detailnejším popisom miesta činu a bližším predstavením detektíva Kinga. Čitateľ má možnosť nahliadnuť aj do vzťahu týchto dvoch detektívov, ktorý nie je len profesný, ale aj priateľský. Do deja následne vstupuje súdna lekárka Sylvia Diazová, Kingova bývalá priateľka. Na prelome tretej a štvrtej kapitoly čitateľ sleduje interakciu medzi všetkými tromi aktérmi a následný dialóg medzi Maxwellovou a Kingom naznačuje neformálnosť ich vzťahu. Záver štvrtej kapitoly je plný napätia, pretože si King uvedomil

⁹ Prvé vydanie vyšlo v roku 2004; citácie v tejto práci pochádzajú z druhého vydania z roku 2005.

¹⁰ Je zaujímavé, že úvodná časť spomínanej série bola preložená až rok po vydaní časti, ktorá jej až druhá v poradí.

súvislosť so známym sériovým vrahom z amerických dejín a poznamenáva, že toto pravdepodobne nebude páchatel'ov jediný vražedný akt.

3.3 Ivan Brož

Ivan Brož (1938-2012) bol známy český diplomat, spisovateľ a prekladateľ predovšetkým faktickej literatúry s medzinárodnou politickou či historickou tematikou (Databáze Národní knihovny ČR © 2014). Zatiaľ čo jeho prínos je v oblasti literatúry faktu nepopierateľný, v prípade prekladu *Hour Game* sa jedná o Brožov jediný preklad z oblasti beletrie. Táto práca však nemá za cieľ odsúdiť Broža ako prekladateľa – po prvé sa nevenuje jeho ostatným prekladom, po druhé berie na vedomie, že ako prekladateľ pravdepodobne pracoval v časovej tiesni a pod tlakom požiadaviek vydavateľa (Kapcárová 2012, s. 1 a Palčíková 2018, s. 6).¹¹

3.4 Doterajšie ohlasy

Ako už bolo spomenuté v kapitole 2, v dobe vzniku tejto diplomovej práce sa prekladu od Ivana Broža venovali dve bakalárske práce (Kapcárová 2012 a Palčíková 2018) a dva lektorské posudky (Mertinová 2007 a Podaný 2007). Týmto prácam rovnako ako posudkom však chýba systematická metodika, rámec, na základe ktorého by bolo jasné, ako k posudzovanému textu pristupovali.

Vyššie spomenuté bakalárske práce (Kapcárová 2012 a Palčíková 2018) komentujú prekladateľské postupy Ivana Broža a navrhujú vhodnejšie riešenia určitých pasáží. Ani jedna z prác ale preklad ako taký nehodnotí, ale zameriava sa skôr na problematiku miesta, kde autorky vlastné riešenia dopĺňujú komentárom. Okrem toho sú obe práce písané v angličtine.

Táto práca je však určená slovensky hovoriacemu publiku a z tohto dôvodu je písaná v slovenčine.

Medzi dôležité ohlasy tiež rozhodne patria lektorské posudky, ktoré dopĺňajú a ozrejmuje udelenie anticeny Skřípec za rok 2006 práve tomuto dielu. Jana Mertinová vo svojom posudku (2007) upozorňuje na frekvenciu „chyb a nesmyslů, které činí knihu prakticky nečitelnou.“ (s 1.) Naznačuje, že chyby by sa dali rozdeliť na gramatické, lexikálne a štylistické, ale zároveň komentuje, že ich výpočet by bol príliš vyčerpávajúci. Pre účely

¹¹ Zároveň si ale autorka dovoľuje poznamenať, že prekladateľ by sa nemal zaväzovať k takým termínom, v ktorých nie je schopný odovzdať kvalitný preklad. Je potreba brať na vedomie (aj na strane zadávateľa), že preklad je časovo náročná záležitosť, ktorú nie je radno uponáhľať.

daného posudku sa rozhodla, ako sama píše, zvolila „metodu námatkového výberu“ (s. 2), kedy podrobnejšie analyzovala každý päťdesiatu stranu.¹²

Posudok Richarda Podaného (2007) dostupný na webe Obce prekladateľů je o poznanie obsiahlejší. Pojednáva nie len o diele samotnom, ale predstavuje tiež vydavateľstvo a prekladateľa. V krátkosti komentuje preklad názvu knihy, slovnú hračku v angličtine a uznáva, že sa nedá do češtiny preložiť tak, aby boli zachované všetky jeho významy a konotácie. Na adresu preloženého textu má ale mnoho pripomienok; ako prvý si všíma štýl, ktorý označuje za „archaický či prínejmenším nepatřične knižní“ a neuzuálnosť výrazov, ktoré prekladateľ Brož použil. Ďalej prekladu vyčíta gramatické chyby, chybnú interpunkciu a v neposlednom rade vetné konštrukcie, z ktorých je na prvý pohľad poznať, že sú doslovným prekladom z iného jazyka. Veľká časť jeho posudku sa venuje vecným a faktickým chybám. Dôležitá je aj poznámka zhruba v polovici posudku, kde kritizuje „náhodnost a nepečlivost, s jakou prekladatel volí řešení prakticky všech jazykově složitějších pasáží“ (s. 4), čo je vlastnosť, ktorá sa v *Hrátkach o hodinu* de facto premieta do všetkých rovín prekladu.

Hoci v posudku Richarda Podaného (bez dátumu) môžeme badať náznaky systematickej kategorizácie prekladateľských chýb a nevhodností, obom posudkom však podobne ako vyššie spomínaným bakalárskym prácam

¹² Posudok Jany Mertinovej pokračuje URL odkazom na spomínanú námatkovú analýzu, ten je však nefunkčný a Obec prekladateľů nebola schopná dodať jeho celé znenie.

4 Praktická časť: analytická časť kritiky českého prekladu *Hour Game*

Pre potreby (predovšetkým komparatívnej) analýzy, ktorú čitateľ nájde na nasledujúcich stranách boli ustanovené kategórie, do ktorých bolo zlúčených viacero hodnotených aspektov. Táto kapitola sa nevenuje celému textu vyčerpávajúco; komplexnú analýzu spolu s legendou čitateľ nájde v Prílohe 1.

4.1 Vecný obsah

V tejto časti analýzy sa skúma zachovanie významov VT s dôrazom hlavne na zásadu textovej úplnosti, neodôvodnené a nevhodné posuny vo významoch, doslovné preklady či pasáže, ktoré naznačujú, že prekladateľova znalosť cieľového jazyka nebola dostatočná na preklad beletrie. V neposlednom rade táto práca spomína aj problematiku prekladu kultúrne podmienených prvkov. Pasáže problematické z hľadiska vecného obsahu sú v Prílohe 1 označené ružovým písmom.

4.1.1 Zásada textovej úplnosti

Ako sa spomína v teoretickej časti, vypúšťanie a pridávanie prvkov do textu nie je automaticky chybným prekladateľským postupom – ako píše Popovič, tieto postupy môžu slúžiť tzv. „homeostáze štruktúry“ (1975, s. 119) a vyrovnávať sa tak s posunmi, ku ktorým v preklade dochádza z dôvodu rozdielnosti medzi dvomi jazykmi. Prekladateľ by ale nemal text bezdôvodne obohacovať alebo ochudobňovať o prvky, ktoré sa v origináli nenachádzajú. V tomto prípade sa teda nehovorí o posunoch, pretože táto operácia sa týka celého výrazu a nie len jeho výrazových kategórií.

Príklad 1)a)i)(1) uvádza presne takú situáciu, kedy prekladateľ svojvoľne obohatil text o prvok, ktorý v origináli nie je.

- (1) Baldacci, 2005, s. 1; prekl. Brož, 2006, s. 5
 - (a) THE MAN IN THE RAIN SLICKER WALKED slightly bent over, his breathing laboured and his body sweaty.
 - (b) **Ačkoliv** muž v gumáku kráčel pomalu, byl mírně ohnutý, těžce dýchal a pot mu stékal po tváři.

V príklade (1) sa jedná o prvú vetu prvej kapitoly, ktorá čitateľa VT uvádza do scény. Prekladateľ však text obohatil o vedľajšiu spojku *ačkoliv*, ktorá má prípusťkový charakter (IJZ) – t.j. uvádza okolnosti, napriek ktorým sa uskutočnil dej popísaný v hlavnej vete. Cieľom tejto vety vo VT je vytvoriť jasný mentálny obraz v mysli čitateľa; v CT ale dostáva hodnotiaci nádych, ktorý naznačuje, že sa jedná o nezvyčajnú situáciu. Hoci v CT samom o sebe nepôsobí rušivo, jej použitím prekladateľ nereflektuje stupňovanie situácie tak, ako ju popísal autor, ktorý začína objektívnym popisom scény, následne naznačuje, že muž bojuje s nejakým závažím a až v tretej vete odhaľuje, že sa jedná o vraha zbavujúceho sa tela.

Podobný prípad je uvedený aj v príklade (2).

(2) Baldacci, 2005, s. 5; prekl. Brož, 2006, s. 10

(a) She stopped now as she finally locked on the sound's source: it was to the right, above the knoll directly in front of her.

(b) Když se jí konečně podařilo přesně zachytit směr, odkud zvyky¹³ přicházeli, zastavila se. **Nebylo to zleva, jak si původně myslela, ale z pravé strany návrší, které se vynořilo přímo před ní.**

V príklade (2) prekladateľ dovysvetľuje okolnosti deja. Vo VT sa tento popis nenachádza a prekladateľ teda zbytočne pridáva prvok, ktorý je jasný z kontextu (o dva odstavce vyššie, [s. 9], sa jej zdalo, „jako by ty zvuky přicházeli zleva“) a tým spomaľuje tempo deja. Ďalšie podobné prípady, kedy prekladateľ dovysvetľoval implikované informácie, sú uvedené v príkladoch (3-7) nižšie.

(3) Baldacci, 2005, s. 1; prekl. Brož, 2006, s. 5

(a) The soles of his shoes bore no distinguishing marks; not that it would have mattered, since the rain quickly washed away any traces of footprints.

(b) Podrážky jeho bot nezanechávaly žádné výrazné známky **toho, že tudy někdo krácel. Alespoň ne do nějaké zvláštní míry, protože déšť všechny stopy spláchl.**

(4) Baldacci, 2005, s. 3; prekl. Brož, 2006, s. 7

(a) [...] even in places as isolated as this.

¹³ Preklep prítomný v preklade.

- (b) [...] a to dokonca i na takových opuštěných místech, **jakým byla tato část lesa**.
- (5) Baldacci, 2005, s. 7; prekl. Brož, 2006, s. 11
- (a) Even from this distance Michelle could see [...].
- (b) Dokonca i z odstupe **několika kroků** mohla Michelle vidět, [...].
- (6) Baldacci, 2005, s. xx; prekl. Brož, 2006, s. xx
- (a) “Diaz? She looks more like Maureen O’Hara.”
- (b) „Diazová? Vypadá spíše jako **románová** Maureen O’Haraová.“
- (7) Baldacci, 2005, s. 11; prekl. Brož, 2006, s. 15
- (a) When Poindexter died, his will left the money to build a state-of-the-art facility.”
- (b) Když Poindexter skonal, byla podle jeho poslední vůle určena finanční částka k výstavbě nejmodernějšího zařízení **pro potřeby soudního lékařství**.“

Protikladom k obohacovaniu textu o prvky, ktoré sa vo VT nenachádzajú, je ich vynechávanie. Rovnako ako v prípade pridávania určitých prvkov do CT sa môže jednať o absolútne legitímny prekladateľský postup, ktorým prekladateľ kompenzuje rozdiely medzi jazykom CT a jazykom VT. Je však neprípustné, aby prekladateľ vypúšťal prvky, ktoré prosto nevie správne preložiť.

Úryvok prekladu, ktorý je predmetom tejto práce, nie je príliš bohatý na vynechané prvky, navyše v niektorých prípadoch nie je jednoznačné, či je daný prvok vynechaný alebo obsiahnutý v inom výraze. Jeden taký prípad je uvedený v príklade (8)(a).

- (8) Baldacci, 2005, s. 1; prekl. Brož, 2006, s. 5
- (a) [...] since the rain **quickly** washed away any traces of footprints.
- (b) [...] protože déšť všechny stopy spláchl.

Na prvý pohľad sa môže zdať, že prekladateľ ignoroval príslovku *quickly*, avšak hlbšia analýza odhalí, že slovo význam slova *spláchnout* v sebe obsahuje tento zdanlivo vynechaný význam. Podľa IJZ, ktorá čerpá dáta zo SSČ a SSČJ, význam slova *spláchnout* znamená odstrániť alebo očistiť „proudem vody“, pričom SSČJ vo výklade slova *proud* uvádza, že sa spravidla jedná o prudký, rýchly tok tekutiny. Z týchto dôvodov preto táto práca argumentuje, že prekladateľ slovo *quickly* z príkladu (8) nevynechal, ale jeho význam vyjadril na inom mieste. Tento názor sa zdá pravdepodobnejší aj preto, že tento preklad je

typický i prekladateľovým otrockým zámerom preložiť každé jedno slovo, čo sa prejavilo tým, že do textu pridával časti, ktoré v ňom buď vôbec nie sú alebo explicitne vyjadroval informácie, ktoré sú vo VT implikované. Príklady vynechávania dlhších celkov textu sa v komentovanom úryvku neobjavili.

Jednoznačnejší je však príklad (9) nižšie.

(9) Baldacci, 2005, s. 2; prekl. Brož, 2006, s. 6

(a) [...] and sucked in another **lungful** of air.

(b) [...] a opět se nadechl.

V príklade (9) prekladateľ odignoroval slovo *lungful* popisujúce hĺbku nádychu vraha, ktorý sa práve zbavoval tela obete. V dôsledku toho sa z tejto pasáže CT vytráca naliehavosť a tieseň, v akej sa vrah nachádzal a popisovaná situácia je tak významovo ochudobnená. Nejedná sa pritom o legitímnu prekladateľskú metódu, pretože v tomto prípade sa nájde český ekvivalent *zhluboka*, ktorý významovo korešponduje s anglickým originálom.

4.1.2 Posuny vo význame

Posun vo význame je aspekt prekladu, s ktorým sa prekladatelia musia vyrovnávať vždy, keď nakladajú s dvomi rôznymi jazykovými systémami. Ochudobnenie či obohatenie výrazu by ale nemala byť svojvoľný prekladateľský rozmar – tieto dve operácie by mali byť v rovnováhe a tam, kde to je možné, by prekladateľ mal použiť existujúcu alternatívu. Z toho dôvodu ochudobnenie výrazu, ku ktorému došlo v CT v príklade (10), je neopodstatnené a považované za chybu.

(10) Baldacci, 2005, s. 12; prekl. Brož, 2006, s. 17

(a) “So,” Michelle **broke in**, “do you already have a cause of death on our corpse yet?”

(b) „Takže, už jste zjistila příčinu smrti na té naší mrtvole?“ **zeptala se** Michelle.

Angličtina v porovnaní s češtinou či slovenčinou neoplýva tak bohatou slovnou zásobou čo do slovies uvádzajúcich priamu reč – v ich preklade môže byť tak prekladateľ kreatívnejší. V príklade (10) ale pozorujeme opačný prípad, kedy autor slovesom *broke in* nie len uvádza priamu reč, ale zároveň naznačuje, že Michelle náhle vstúpila do debaty na inú tému. Táto „drzosť“ a odklon od pôvodnej témy dialógu sa ale v cieľovom texte nezachovali a

nepríznakový spôsob uvedenia jej otázky v kontexte zmeny témy pôsobí chaoticky a neprirodzene. Vhodnejším riešením by bolo napr. *skočila jim do toho Michelle* či *přerušila je Michelle*. Ďalšie negatívne posuny, kedy sú výrazy bezdôvodne ochudobnené alebo obohatené, sú uvedené v príkladoch (11-16).

- (11) Baldacci, 2005, s. 2; prekl. Brož, 2006, s. 6
- (a) He used this to support the woman's **forearm** [...].
 - (b) Zapíchl ji do země a opřel o ni **paži** mrtvoly [...].
- (12) Baldacci, 2005, s. 6; prekl. Brož, 2006, s. 10
- (a) Before he **hit bottom** [...].
 - (b) Než se **dostal dolů** [...].
- (13) Baldacci, 2005, s. 7; prekl. Brož, 2006, s. 12
- (a) [...] it could have been recently **dumped** here and the killer still nearby.
 - (b) [...] mohl ji sem vrah **uložit** teprve nedávno a sám být stále někde nablízku.
- (14) Baldacci, 2005, s. 10; prekl. Brož, 2006, s. 14
- (a) [...] and most recently, a plot to **frame him** for a series of local murders [...].
 - (b) A zcela nedávné spiknutí, kterým **byl zatažen** do řady místních vražd [...].
- (15) Baldacci, 2005, s. 11; prekl. Brož, 2006, s. 15
- (a) "We **went out** a few times a while back. [...]"
 - (b) „Dříve jsme se několikrát **setkali**. [...]"
- (16) Baldacci, 2005, s. 13; prekl. Brož, 2006, s. 18
- (a) Sylvia glanced over her shoulder at the **body**.
 - (b) Sylvia pohlédla přes rameno směrem k **mrtvé dívce**.¹⁴

Medzi zaujímavé príklady posunov patrí aj správna interpretácia grafickej úpravy textu. V tomto prípade konkrétne narážame na použitie kurzívy, ktorou autor VT kladie dôraz na určitý vetný člen ako napr. v príklade (17).

- (17) Baldacci, 2005, s. 13; prekl. Ivan Brož, 2006, s. 18
- (a) "I thought you said you *used* to date."

¹⁴ V tomto prípade sa tiež jedná o posun, ktorý má za následok nekonzistentnosť textu, keďže v celom zvyšku komentovaného úryvku sa hovorí o *žene*, tj. dospeljej osobe.

(b) „Myslím, že jsi předtím řekl, že jste se setkávali.“

Vetou v príklade (17) Michelle komentuje fakt, že na základe interakcie, ktorú pozorovala medzi Kingom a foreznou patológičkou Diazovou to nevyzerá, že by spolu už viac nerandili. Tento význam sa však v Brožovom preklade stráca a preto vyznieva ako nadbytočná verbalizácia už zmienenej informácie. Kingova následná odpoveď, ktorou upresňuje časový rámec, v ktorom k jeho randeniu s Diazovou dochádzalo, tak tiež pôsobí nesúvislo a neprirodzene v konverzácii medzi dvomi blízkymi priateľmi. Na tomto mieste by bolo funkčným prekladateľským postupom úplne sa odprostiť od formálnej stránky textu a preložiť ho napr. takto: „*Myslela jsem, že mezi váma už nic není.*“ Podobné príklady, kedy použitie kurzívy naznačuje dôraz na danom vetnom člene a tento význam nie je premietnutý do CT, sú uvedené nižšie v (18-19).

(18) Baldacci, 2005, s. 7; prekl. Ivan Brož, 2006, s. 11

(c) She wondered if the boys *had* been camping here and indeed been frightened by some animal.

(d) Ptala se sama sebe, jestli zde chlapci nekempovali a nebyli skutečně vyděšeni nějakým zvířetem.

(19) Baldacci, 2005, s. 13; prekl. Ivan Brož, 2006, s. 18

(e) “[...] the postmortem may give us *some* idea of a time frame, but that’s all.”

(f) „[...] může pitva sice poskytnout jakousi představu o časovém rámci, ale to je všechno.“

Prekladateľ použité kurzívy navyše odignoroval aj prípadoch, kedy naznačuje vnútorný monológ postavy, ako napríklad v príkladoch (20-21) nižšie. Nerešpektovanie tejto formálnej náležitosti je v texte v prílohe 1 označené modrým písmom.

(20) Baldacci, 2005, s. 2; prekl. Ivan Brož, 2006, s. 7

(g) *Careless, you can’t afford that.*

(h) „Nedbalost, to si nemůžeš dovolit.“

(21) Baldacci, 2005, s. 3; prekl. Ivan Brož, 2006, s. 7

(i) *That should certainly get a rise out of them.*

(j) To je určitě rozzlobí.

V prípade príkladu (20) je možno tvrdiť, že sa nejedná o posun vo význame a argumentovať rozdielom medzi použitím kurzívy v českých a anglických textoch, pričom v tomto prípade použitie priamej reči nenaruša plynulosť textu a táto zmena je viditeľná až pri komparatívnej analýze dvoch textov. Na druhej strane ale stojí fakt, že pôvodný autor v kapitole, z ktorej pochádza veta v príklade (20), rozlišuje medzi vnútorným monológom postavy a jej hlasovým prejavom, čo v tomto prípade však nie je reflektované.

Veta z príklad (21) ale už predstavuje mäťúcu situáciu, nakoľko je táto veta vložená do stredu odstavca a predstavuje vrahove myšlienkové pochody, nie objektívny popis situácie. Preto by bolo vhodnejšie túto zmenu hľadiska v texte nejakým spôsobom reflektovať.

Ďalej sa táto práca zaoberá takými posunmi vo význame, ktorých kategórie a referenčný význam v realite sa prekladateľovi nepodarilo zachovať vôbec, a to pravdepodobne z dôvodu nedostatočnej jazykovej vybavenosti.

Ako napísal Levý už v roku 1958 (s. 5), medzi základné predpoklady vzniku kvalitného prekladu patrí znalosť jazyka pôvodného diela. Efektívny prevod výrazových kategórií, použitie vhodných ekvivalentov pre idiómy či schopnosť reflektovať rozdielne nuansy medzi zdanlivo synonymickými výrazmi sú až prejavom vyšších jazykových úrovní, ktoré sú podmienené elementárnou znalosťou jazyka. Od prekladateľa sa samozrejme neočakáva, že bude schopný z hlavy preložiť každé slovo; očakáva sa však, že v takých prípadoch použije slovník alebo problematiku skonzultuje s kolegami-odborníkmi v oblasti jazykových služieb.

U prekladateľa, ktorý textu nerozumie a zároveň pracuje bez slovníkovej alebo kolegiálnej podpory hrozí, že v CT dôjde k nevhodným posunom, ktoré buď menia význam myšlienky alebo z textu tvoria nečitateľný nezmysel, ktorý mátie čitateľa a ničí tým čitateľský zážitok umeleckého diela. Takú situáciu demonštruje príklad (22) nižšie:

(22) Baldacci, 2005, s. 1; prekl. Brož, 2006, s. 5

(k) [...] and laid the body down with **reverence** that **belied** the violent manner in which the person had died.

(l) [...] a složil mrtvé tělo s **obřadností**, která **svědčila** o násilném způsobu, jakým ta osoba zermřela.

V príklade (22) sa stretávame rovno s dvomi výrazmi, ktoré boli preložené nesprávne. V prvom prípade by správny a teda vhodnejší preklad bol *s úctou*, ale prekladateľova voľba

v tomto tu až tak zásadne nenarúša plynulosť textu, nakoľko samotná *obřadnost* implikuje element úctivosti. O nevhodnosti tejto voľby informuje až porovnanie s VT. Druhom prípade je však správnym ekvivalentom anglického *belie* slovo *odporovat* – tu prekladateľ ale zvolil de facto jeho protiklad, ktorý v danom kontexte nedáva zmysel. Správne by teda preklad úryvku v príklade (22) znel nasledovne: [...] *a tělo položil na zem s úctou, která byla v přímém rozporu se způsobem jakým tato osoba zemřela*. Ďalšie výrazy, ktoré nesú známky nedostatočnej jazykovej úrovne prekladateľa, sú uvedené nižšie v (23-26).

(23) Baldacci, 2005, s. 3; prekl. Brož, 2006, s. 7

- (a) The crosshairs symbol also appeared on **the face of the watch** [...].
- (b) Tento symbol terče byl rovněž na **sklíčku hodinek** [...].

(24) Baldacci, 2005, s. 5; prekl. Brož, 2006, s. 9

- (a) the pistol riding in the clip holster attached to her **fanny pack belt**.
- (b) pouzdra s pistolí, které měla upevněné na svém **oblíbeném opasku**.

(25) Baldacci, 2005, s. 5; prekl. Brož, 2006, s. 9

- (a) “Hello,” she called out, **even as** her hand reached down and took out her pistol.
- (b) „Haló“, ¹⁵ zavolala **a dokonce** jí ruka sjela k pouzdru a vytáhla pistolí.

(26) Baldacci, 2005, s. 9; prekl. Brož, 2006, s. 13

- (a) A two-person **forensics team** was foraging for **clues directly around the crime scene** [...].
- (b) Dvoučlenná skupinka **ohledávačů** pátrala po **stopách, které se bezprostředně týkaly místa činu**.

V príklade (23) sa nejedná o sklíčko hodiniiek, ale o ich *ciferník*. V príklade (24) prekladateľ očividne nevedel, ako preložiť *fanny pack belt* a preklad si teda domyslel, správne však ide o módnny doplnok populármy aj v Česku – ledvinku, prípadne pás, ktorým obopína telo. V príklade (25) si prekladateľ nerozpozral príslovce *even as*, ktoré signalizuje dva súbežne prebiehajúce deje a bolo by dostatočné ho preložiť priradovacou spojku *a*. V príklade (26) prekladateľ Brož si pomýlil povolania – *ohledávači* obhliadajú mŕtvoly, v prípade dvojice z vety v (26) sa ako vhodná alternatíva ponúkajú *vyšetřovatelé*. V druhej časti vety, ktorá sa týka ich náplne práce, im zas rozšíril pôsobenie z pôvodných *stop v bezprosřední blízkosti místa činu* na evidentne *všetky* stopy, ktoré sa miesta činu nejak týkali.

¹⁵ Chybná interpunkcia prítomná v preklade.

V príklade **Error! Reference source not found.** je uvedený podobný príklad, kedy prekladateľ nesprávne preložil nie len jedno slovo či slovné spojenie, ale celú pasáž. Nejedná sa pritom o žiadny idióm či kultúrne špecifický prvok, ale o v hovorovom jazyku bežne používanú zápornú otázku.

(27) Baldacci, 2005, s. 7; prekl. Brož, 2006, s. 12

- (a) “Can’t you just start running on a treadmill?”
- (b) „Nezačala jsi vlastne už naši úmornou práci?“

Vetou v príklade **Error! Reference source not found.** končí detektív King telefonický hovor s Michelle, ktorá počas svojho bežeckého tréningu v lesoch našla mŕtvu ženu. Táto veta má formálne vlastnosti otázky, ale z pragmatického hľadiska sa jedná o žiadosť, ktorou autor VT naznačuje blízky vzťah medzi týmito dvomi protagonistami. Tento aspekt je v CT prakticky neexistujúci a navyše v danom kontexte nedáva zmysel. Český čitateľ sa tak znova dostáva do situácie, kedy je narušený umelecký zážitok z diela. Správny preklad by mohol znieť napr. „*Co tahle začít běhat na pásu?*“ Podobne nesprávne preložené pasáže sú uvedené v príkladoch (28-30).

(28) Baldacci, 2005, s. 1; prekl. Brož, 2006, s. 5

- (a) [...] the woman was not much to look at now.
- (b) Nyní již byla někým úplně jiným.

(29) Baldacci, 2005, s. 9; prekl. Brož, 2006, s. 13

- (a) They were finding zip.
- (b) Teď šlo o konkrétní fakta.

(30) Baldacci, 2005, s. 13, prekl. Brož, 2006, s. 18

- (a) “You’d think so, wouldn’t you?”
- (b) „To přece nemyslíte vážně, nebo snad ano?“

Posledný príklad v tejto podkapitoly sa venuje nesprávnemu/nevhodnému prekladu neplnovýznamových slov, ako sú napríklad anglické neurčité členy *a/an*.

(31) Baldacci, 2005, s. 12; prekl. Brož, 2006, s. 17

- (a) “[...] we now have **a** certified forensics substation right here.”
- (b) „[...] máme teď **jakousi** pomocnou stanici soudního lékařství i zde.“

Je fakt, že anglické neurčité členy je v niektorých kontextoch možno preložiť pomocou prídavného mena odkazujúcemu na neurčitosť daného predmetu alebo osoby; to ale neplatí pre vetu v príklade **Error! Reference source not found.** V tomto prípade sa jedná o čisto gramatický prvok, ktorý sa v angličtine používa v spojení so substantívami, o ktorých zatiaľ nič nevieme, pričom z kontextu nemožno určiť, o čo sa jedná a v češtine nemá ekvivalent a v tomto prípade by sa preto nemal prekladať. Prekladateľ nesprávne vyhodnotil funkciu tohto neurčitého členu a svojim prekladom výrazu pridal na hanlivosti. Nižšie sú uvedené ďalšie príklady (32-35), v ktorých prekladateľ nesprávne vyhodnotil funkciu anglických členov.

(32) Baldacci, 2005, s. 1; prekl. Brož, 2006, s. 5

(a) [...] that no one “alive” would see him wearing **the hood** [...].

(b) [...] že ho nikdo z „živých“ ľudí nemohl vidět v **této kukle**.¹⁶

(33) Baldacci, 2005, s. 2; prekl. Brož, 2006, s. 6

(a) [...] that had caught on **a bush** near where the body lay.

(b) [...] která se zachytila o **nějaký keř** blízko místa, kde ukládal tělo.

(34) Baldacci, 2005, s. 5; prekl. Brož, 2006, s. 9

(a) **Sound** tended to whipsaw here.

(b) Jako by se **ten zvuk** rozdvojil.

(35) Baldacci, 2005, s. 6; prekl. Brož, 2006, s. 11

(a) Then she turned back and cautiously made her way up in **the direction** the kids had come from.

(b) Pak se otočila a opatrně stoupala **tím směrem**, odkud vyběhli.

4.1.3 Kultúrne špecifické prvky

Medzi prvky, ktorých význam a interpretácia bývajú problematické zachovať, sú kultúrne špecifické prvky ako v napr. v príklade (36).

(36) Baldacci, 2005, s. 11; prekl. Brož, 2006, s. 15

(a) “Diaz? She look more like **Maureen O’Hara**.”

(b) „Diazová? Vypadá spíše jako **románová Maureen O’Haraová**.“

¹⁶ Na nasledujúcej strane už prekladateľ spomína „kápě“ a je teda nekonzistentný vo vlastnom preklade.

V tomto prípade sa stretávame s výrazom, ktorý má v angličtine a predovšetkým pre americké publikum silný náboj, nakoľko odkazuje na ryšavú filmovú ikonu Zlatého veku Hollywoodu. To však nedosahuje rovnakého účinku medzi českým publikom. Prekladateľ tak stojí pred rozhodnutím či výraz nahradí prvkom s rovnakým účinkom dostupným domácemu čitateľovi alebo ho za cenu negatívneho posunu (oslabenia významu) zachová aj v cieľovom jazyku. Po konzultácii s ďalšími profesionálnymi prekladateľmi však autorka tejto práce v tomto prípade dospela k názoru, že nahradenia mena O’Harovej menom miestnej filmovej celebrity (jeho lokalizácia) vzhľadom na jasné umiestnenie deja do amerického prostredia nebude dávať zmysel a naopak pôsobiť veľmi rušivo.¹⁷ Ponechanie mena O’Harovej sa tak javí ako vhodná prekladateľská voľba. Alternatívnou voľbou by mohla byť súčasnejšia alebo českému publiku známejšia filmová ikona, napr. Nicole Kidmanová.

Medzi ďalšie prekladateľské postupy s cieľom zachovania účinku a prenosu všetkých významov by mohli patriť popis či dovysvetlenie, o ktoré sa pokúša aj Brož – čo je ale vo výsledku veľmi nešťastné, pretože nie len že zamenil umelecké odvetvie, s ktorým sa O’Harová spája, ale použitím slova *románová* naznačuje, že sa jedná o fiktívnu postavu. Navyše ešte nesprávne prechýlil jej priezvisko, ktorého správna forma je tá, ktorá je použitá v texte tejto práce.¹⁸ Podobným prípadom je preklad pasáže, ktorá spomína zbraň značky SIG v príklade (37).

(37) Baldacci, 2005, s. 5; prekl. Brož, 2006, s. 9

- (a) One never knew where a **nine-millimeter SIG** and fourteen rounds might come in handy.
- (b) Jeden nikdy nemohl vědět, kdy může přijít vhod **devítka** se čtrnácti náboji.

Slovo *devítka* môže znamenať akúkoľvek zbraň ráže deviatich milimetrov, avšak v českých a slovenských končinách sa tento výraz spája predovšetkým s legendárnou zbraňou CZ 75, ktorá má ale kapacitu pätnásť až šesťnásť nábojov a v kontexte zvyšku vety tak nedáva

¹⁷ V diskusii zaznel aj názor, že by prekladateľ nemal predpokladať čitateľovu neschopnosť si informácie prípadne dohľadať alebo sa v určitom kontexte dovzdeliť, čo v súčasnosti rozhodne platí, ale v čase vzniku prekladu ešte informačné technológie neboli takého rozsahu, ako dnes.

¹⁸ O tom, či prechýľovať alebo neprechýľovať cudzie mená sa v súčasnosti vedú diskusie a vo všeobecnosti výsledok závisí od tradície toho či onoho vydavateľstva. Dôležité je ale zachovať konzistentnosť v celom diele.

zmysel. Navyše značka Sig je známa aj v Česku a prekladateľ teda pokojne mohol tento pôvodný názov ponechať aj v CT.

Nasledujúci príklad (38) uvádza výraz, pre ktorý v češtine neexistuje ekvivalent. Pre prekladateľa je tak zároveň výzvou aj príležitosťou kreatívne sa prejaviť.

(38) Baldacci, 2005, s. 4; prekl. Brož, 2006, s. 8

- (a) The two hadn't known each other while working for **Uncle Sam** [...]
- (b) Z dřívější služby se neznali.

Uncle Sam je personifikovaný symbol pre vládu Spojených štátov amerických (angl. United States, ktoré majú rovnaké iniciály ako *Uncle Sam*). Je zobrazovaný ako starší biely muž nápadne pripomínajúci Abrahama Lincolna odetý v modro-bielom a v bielom klobúku zdobenom hviezdami. Vďaka svojmu patriotickému, agitačnému pôvodu sa s ním však spájajú negatívne konotácie, čomu nepomáha ani fakt, že ako *Uncle Sam* je kolokviálne nazývaný aj neoblíbený americký daňový úrad IRS (Internal Revenue Service).

V kontexte pôvodného textu má tento výraz podobne negatívny, horký nádych, nakoľko obe hlavné postavy opustili svoju pôvodnú prácu pre *strýčka Sama* za nepriaznivých okolností, ktorý sa ale v prekladovom texte stráca. Aj keď v češtine by sa teoreticky dal použiť doslovný preklad *strýček Sam*, rozhodne sa nejedná o uzuálne či bežne známe spojenie, ktoré by vyvolalo rovnakú odozvu aj u českého čitateľa.¹⁹ Prekladateľ má tak takmer voľnú ruku čo sa týka hľadania vhodného ekvivalentu. V tomto prípade došlo k strate zápornej konotácie, avšak na plynulosť diela táto prekladateľská voľba nemá vplyv a tak ju nepovažujeme za chybu. Existencia iného a/alebo vhodnejšieho riešenia bude teda priamo závisieť od počtu prekladateľov tohto textu. Podobne tomu tak je aj v príklade (39), ktorý spomína *rape kit*, teda „odberová súprava pre vyšetrenie pri podozrení na sexuálne násilie“ (Záhumenský a kol. 2022).

(39) Baldacci, 2005, s. 11; prekl. Brož, 2006, s. 15

- (a) [...] red-haired woman in her late thirties carrying a black satchel and a **rape kit** arrived on the scene [...].

¹⁹ Toto tvrdenie je podporené aj frekvenciou výskytu spomínaného spojenia v Českom národnom korpuse – aplikácia KonText našla len 21 výskytov jednoznačne odkazujúcim na vládu USA; WaG poskytlo údaje o frekvencii daného výrazu, ale z dôvodu nedostatočnosti dát nebolo schopné poskytnúť akékoľvek ďalšie údaje; Treq neeviduje žiadne zmienky o *strýčkovi Samovi*.

- (b) [...] rudovlásku, které mohlo být hodně přes třicet, jak se objevila na scéně s černou kabelou [...].

Pre túto súpravu v češtine ani v slovenčine neexistuje ekvivalent vhodný pre umelecký preklad. Ako ekvivalent, ktorý by v preklade mohol adekvátne zastrešiť a prípadne jeho význam rozšíriť aj na *black satchel*, by mohlo byť spojenie *odběrová souprava*.

Poslednou kultúrne špecifickou záležitosťou, s ktorou sa čitateľ často stretáva, je prevod jednotiek z britsko-americkej sústavy na jednotky používané v Česku a na Slovensku.²⁰ Hoci sa nejedná o prvok, ktorý by vyvolal v čitateľovi CT asociácie iného druhu alebo intenzity, ich správny prevod je nevyhnutný pre zachovanie významu textu. Príklad (40) je ukázkou takéhoto nesprávneho prevodu.

(40) Baldacci, 2005, s. 4; prekl. Brož, 2006, s. 8

- (a) Consequently, the **five-foot-ten-inch** woman was in remarkable physical shape.
- (b) Není divu, že se tato **sto sedmdesát centimetrů** vysoká žena nacházela v pozoruhodně dobré fyzické kondici.

Stopy a palce sú stále bežne používanou jednotkou v Spojených štátoch amerických²¹ a v prekladovej literatúre sú, pokiaľ si kontext vyslovene nevyžaduje inak, prevádzané na jednotky odvodené z metra. Päť stôp a desať palcov z príkladu (40) však nie je sto sedemdesiat centimetrov, ale sto sedemdesiatsedem, čo z Michelle Maxwellovej robí veľmi nadpriemerne vysokú ženu (priemerná výška bielej americkej ženy je 163 cm [Worlddata, bez dátumu]). Pre potreby umeleckého prekladu nie je chybou tento údaj zaokrúhliť, ale vhodnejšie by bolo tak urobiť smerom hore. Táto informácia sa tiaže tiež na predstavu o jej detektívnom partnerovi Seanovi Kingovi, ktorý je od nej vyšší o tri palce (Baldacci 2005, s. 9) a je teda rovnako ako Michelle na Američana nadpriemerne vysokým mužom (Worlddata [bez dátumu]). Tieto tri palce Brož preložil správne ako sedem²² centimetrov, avšak v kontexte nesprávneho prevodu výšky Michelle si čitateľ ani jedného z protagonistov nepredstaví tak, ako to zamýšľal autor – ako dve statné osoby. Ďalší príklad nedbalého prevodu jednotiek dĺžky je uvedený nižšie v (41).

²⁰ U nás sa používa Medzinárodná sústava jednotiek, kam patria napr. meter či gram.

²¹ Tiež vo Veľkej Británii, Barne a Lybérii.

²² Presne by to bolo 7,6, avšak takto detailná informácia by brzdila tempo príbehu a nebola by v súlade so zvyškom zbežného popisu postavy.

(41) Baldacci, 2005, s. 6; prekl. Brož, 2006, s. 11

(a) It ran for about **a hundred feet** and then opened into a small clearing.

(b) Táhla se asi **sto metro** a pak vyústila do malé mýtiny.

4.2 Syntax

Medzi angličtinou a češtinou existujú systematické rozdiely, ktoré menej zdatných prekladateľov môžu zvädzať k nevhodným formuláciám v cieľovom jazyku. Problematickým aspektom prekladu češtiny (tiež slovenčiny) a angličtiny je fakt, že angličtina má väčšie nominálne tendencie než zvyšné dva jazyky, čo môže znamenať nutnosť transformácie nominálneho prvku na verbálny. Tieto rozdiely priamo vyplývajúce z rozdielnosti dvoch jazykov si vyžadujú kreatívny prístup prekladateľa, aby vzťahy a významy dokázal previesť do cieľového jazyka v inej forme. Modulácia, rekatégorizácia či zmena poradia vetných členov a vyšších celkov tak môže slúžiť umeleckému zámeru a nemali by byť hodnotené ako chybné.

4.2.1 Skladba vety

Medzi najčastejšie prehrešky tak patria aspekty, ktoré sú viac poplatné východiskovému jazyku než tomu cieľovému. V prípade angličtiny ide hlavne o nadužívanie osobných zámien, prechodníkov a otrocké kopírovanie slovosledu východiskového textu. Čitateľ je v takýchto prípadoch vystavený kalku, ktorý brzdí, prípadne úplne inhibuje prenos pôvodnej myšlienky.

V kritizovanom texte je bohužiaľ takýchto príkladov veľké množstvo. Nižšie je uvedených niekoľko rôznych príkladov:

(42) Baldacci, 2005, s. 1; prekl. Brož, 2006, s. 5

(a) It didn't matter that no one **“alive” would see him wearing the hood** [...].

(b) Nebylo důležité, že ho nikto z „živých“ **lidí nemohl vidět v této kukle**.

Príklad (42) demonštruje, ako prekladateľ sklúzol ku kopírovaniu anglického slovosledu bez toho, aby si uvedomoval rozdiely v jeho významotvornosti v angličtine a v češtine. Zatiaľ čo angličtina má poradie vetných členov viac-menej pevne určené z dôvodu absencie pádovej morfológie a týmto spôsobom vyjadruje vzťahy medzi vetnými členmi, český

slovosled je voľnejší a poradie vetných členov tak môže vyjadrovať tematicko-rematické vzťahy medzi jednotlivými časťami informácie.

V anglickom origináli je dôraz kladený na slovíčko *alive*, čo ortograficky naznačujú aj úvodzovky. V českom preklade sa hlavnou informáciou ale stala *kukla*, ktorá dostala najrematickejšiu pozíciu vo vete. Navyše jej predchádza príznakové ukazovacie zámeno, ktoré implicitne naznačuje, že tí „živí“ *lidi* mohli vraha vidieť v nejakej inej kukle.²³ Vhodnejším riešením by preto bolo napr. *že ho v té kukle nevidel nikdo „živí“*. Ako ďalší príklad je uvedená veta v príklade (43).

(43) Baldacci, 2005, s. 6; prekl. Brož, 2006, s. 10

- (a) Dirt and pebbles shot out over the edge of the knoll heralding the arrival of the source of all the commotion.
- (b) Kousky hlíny a kamínky padající shora prozrazovaly, že už se z kopce blíží zdroj celého toho rozruchu.

Podobná veta, ktorej slovosled je prinajmenšom neprirodzený, je uvedená v príklade (44).

(44) Baldacci, 2005, s. 11, prekl. Brož, 2006, s. 16

- (a) "Rest assured, you'll never hear the details while there's breath in my body."
- (b) „Spolehni se, žádné detaily neuslyšíš, pokud **živ budu**.“

V nasledujúcom príklade (45) sa znova stretávame s bezhlavým kopírovaním anglického slovosledu, navyše ale máme možnosť sledovať, ako sa prekladateľ vyrovnal s nominálnou postmodifikáciou – čo je v angličtine jav bežný, ale v češtine vysoko príznakový.

(45) Baldacci, 2005, s. 1; prekl. Brož, 2006, s. 5

- (a) Had the eyes been open, they might have still held the startled gaze of the deceased as she endured her own murder, **an experience replicated roughly thirty thousand times each year in America.**
- (b) Kdyby měla otevřené oči, mohly stále ještě prozrazovat udivený pohled zesnulé, když byla vystavena útrapám svého zavraždění, **tedy zkušenosti v Americe asi třicet tisíckrát každoročně opakované.**²⁴

²³ Nesprávny preklad anglického *hood* je témou ďalšej podkapitoly.

²⁴ Táto veta je problematická na viacerých rovinách, na tomto mieste je ale komentovaná len jej skladba.

Dlhé, rozvité prívlastky majú v angličtine tendenciu obsadzovať postnominálne pozície; často tiež dostávajú formu participií (prítomných alebo minulých). V češtine ale táto forma znie prinajmenšom formálne a v krimi beletrii preto pôsobí rušivo. Postpozícia slova *opakované* zároveň, podobne ako v príklade (45), naznačuje jeho rématickosť a kontrast s nejakou inou vlastnosťou, ktorú ale v texte nenachádzame.²⁵ V tomto prípade je vhodné úplne sa odprostiť od formálnej stránky originálu a v cieľovom jazyku použiť takú formu, ktorá bude slúžiť prenosu myšlienky a čitateľskému zážitku.²⁶ Podobný prípad, kedy prekladateľ tvrdohlavo zachoval formálne vlastnosti anglického textu bez ohľadu na cieľový jazyk, je uvedený v príkladoch (46-47).

(46) Baldacci, 2005, s. 11, prekl. Brož, 2006, s. 16

(a) “No, I just **don’t want to be critiqued.**”

(b) „Ne, pouze **nechci být kritizován.**“

(47) Baldacci, 2005, s. 13; prekl. Brož, 2006, s. 18

(a) “It was good to see you again [...].”

(b) „Bylo to příjemné se s tebou opět setkat [...].“

V príklade (48) nastáva podobná situácia, kedy je podstatné meno *items* postmodifikované prítomným participiom.

(48) Baldacci, 2005, s. 2; prekl. Brož, 2006, s. 6

(a) He spent several more minutes looking for other such **items nearing microscopic size.**

(b) Několik minut ještě hledal další **věci, které mohly mít téměř mikroskopické rozměry.**

Prekladateľ v tomto prípade zvolil vhodnejší postup než v príklade (45) – podrad'ovacie prívlastkové vety sú vhodným ekvivalentom anglickej participiálnej formy. S ohľadom na rýchle tempo príbehu a dĺžku viet mohol prekladateľ dosiahnuť ešte lepší výsledok, ak by sa mu podarilo tento prívlastok skrátit', pričom jeho presun do prednominálnej pozície – napr.

²⁵ Riešením by mohlo byť napr. „... každoročne opakované, ale rozhodne neoblíbené.“

²⁶ Keďže na tomto mieste je vhodné, aby sa prekladateľ odprostil od formy originálu, nevyhnutne sa mu tak otvára množstvo ekvivalentov, ktorými môže nahradiť pôvodnú štruktúru – a práve na takýchto miestach sa najviac prejavuje prekladateľský um a kreativita.

*hľadal ďalší, **téměř mikroskopické věci*** – by významu vety nijak neuškodil.²⁷ Podobne je tomu aj v príkladoch (49-51).

(49) Baldacci, 2005, s. 5; prekl. Brož, 2006, s. 9

(a) [...] one should avoid running with a loaded gun **while the safety was off**.

(b) Věděla, že běžet s nabitou **pistolí, která je odjištěná** [...].

(50) Baldacci, 2005, s. 9; prekl. Brož, 2006, s. 13

(a) [...] yellow police tape **intertwined** among the trees.

(b) [...] žlutá policejní páska, **kteřa byla natažena** mezi stromy.

(51) Baldacci, 2005, s. 11; prekl. Brož, 2006, s. 15

(a) “Now she’s a **physician in private practice**.”

(b) „Teď je praktickou **lékařkou se soukromou praxí**.“

V príklade (52) sa však stretávame s opačnou situáciou – prekladateľ svojou voľbou poradia vetných členov zmenil význam pôvodnej vety.

(52) Baldacci, 2005, s. 4; prekl. Brož, 2006, s. 8

(a) After bringing that matter to a successful conclusion and gaining some notoriety in the process **Michelle had suggested** they start their own firm, and **King, somewhat reluctantly, had agreed**.

(b) Když byl případ úspěšně uzavřen a dvojice si vydobyla při procesu u veřejnosti jisté uznání, **usoudila Michelle**, že by mohli začít s vlastní firmou a **King sice přikývl, ale poněkud neochotně**.

Forma prísudok-podmet sa bezpríznačovo používa ako uvádzacia veta priamej reči. Tá sa ale v našom príklade nenachádza a preto naznačuje vysokú mieru príznačovosti a rematickosti, ktoré však v pôvodnom texte nie sú. V druhej polovici súvetia zas prekladateľ nesprávne vyhodnotil rematickosť slovesa a jeho adverbia – v anglickom origináli je dôležitejší výsledný súhlas než Kingova počiatočná neochota. V českom preklade dostáva ale jeho neochota väčší význam, než následný súhlas. Vhodnejším riešením by v prvom prípade bolo *Michelle usoudila* a v druhej časti vety napr. *King, byt’ neochotně, souhlasil* či *King, poněkud neochotne, ale přece souhlasil*. Ďalšie príklady sú uvedené v (53-56) nižšie.

²⁷ Naše riešenie je nasledovné: „*Několko nasledujících minut strávil hľadaním podobných predmetov takmer mikroskopickéj veľkosti*.“

- (53) Baldacci, 2005, s. 2; prekl. Brož, 2006, s. 6
- (a) placed it around the **dead woman's wrist**.
- (b) a nasadil je na **zápěstí mrtvé ženy**.
- (54) Baldacci, 2005, s. 6; prekl. Brož, 2006, s. 10
- (a) both their faces **crimson with accelerated blood flow**.
- (b) **Rozbouřená krev** jim do tváří vehnala **červeň**.
- (55) Baldacci, 2005, s. 10, prekl. Brož, 2006, s. 15
- (a) [...] as though murder and mayhem were now to be **expected in his tiny hamlet**.
- (b) [...] jako kdyby vražda a ublížení na těle měly být nyní **v této malé obci očekávány**.
- (56) Baldacci, 2005, s. 14; prekl. Brož, 2006, s. 19
- (a) “[...] I’ve had enough stimulation for one day.”
- (b) „[...] pro dnešek už jsem více než dost stimulována.“

V nasledujúcom príklade č. (57), ktorý uvádzame v tejto podkapitole, poukazujeme na vyššie spomenuté nadužívanie osobných privlastňovacích zámien.

- (57) Baldacci, 2005, s. 2; prekl. Brož, 2006, s. 7
- (a) [...] and the police could be reading you **your** rights while prosecutors circled hungrily nearby.
- (b) [...] a policie již vám mohla číst **vaše** práva, zatímco státní zástupci kolem hladově slídili.

Tu sa znova prejavuje rozdiel medzi jazykovým systémom angličtiny a češtiny: zatiaľ čo angličtina vo veľkej miere využíva determinanty, t.j. členy alebo spomínané privlastňovacie zámená, v češtine tento jav nie je bežný a významy spojené s týmto v angličtine vyjadreným vetným členom sú v češtine predpokladané implicitne. Ich explitácia má preto vysokú mieru príznakovosti a vyvoláva predpoklad, že ich význam stojí v opozícii k inému významu v rámci kontextu daného textu. Ideálnym riešením by bolo prosté vynechanie privlastňovacieho zámena. Viac podobných nevhodných použití zámen z ďalších kapitol je uvedených nižšie v príkladoch (58-61).

- (58) Baldacci, 2005, s. 1; prekl. Brož, 2006, s. 5
- (a) Aside from the dead body draped over his sturdy shoulder [...]

(b) Kromě zahaleného mrtvého těla, které muž nesl na **svém** statném rameni [...].

(59) Baldacci, 2005, s. 4; prekl. Brož, 2006, s. 8

(a) [...] though stubborn strands still found their way into **her** face.

(b) [...] ale vzpurné pramínky si stále nacházely cestu do **její** tváře.

(60) Baldacci, 2005, s. 9; prekl. Brož, 2006, s. 13

(a) [...] one by one they took turns hustling into the woods to empty **their** stomachs.

(b) [...] jeden po druhém na chvíli vzdálili do lesa, aby si vyprázdnili **své** žaludky.

(61) Baldacci, 2005, s. 10; prekl. Brož, 2006, s. 15

(a) **The chief's** hair had become noticeably whiter after her and King's first adventure in Wrightsburg.

(b) Po prvním dobrodružství, které zažila s Kingem ve Wrightsburgu, **jeho** vlasy ještě více zešedivěly

4.2.2 Slovesné formy

Častým problematickým miestom je taktiež prevod slovesných foriem z angličtiny do češtiny, predovšetkým v prípade foriem, ktoré v angličtine majú tvar infinitívu, gerundia či príchastia a teda postrádajú informáciu o časovaní slovesa. Medzi potenciálne problematické prekladateľské voľby tiež patrí vid slovesa, ktorý ak je zvolený nesprávne, mení význam textu a prípadne vo výslednom texte nedáva zmysel.

(62) Baldacci, 2005, s. 5; prekl. Brož, 2006, s. 10

(a) It could be done in pairs: one **to draw** her attention while the other **got the jump** on her.

(b) Co když jsou dva. Jeden **upoutává** její pozornost, zatímco druhý na ní **skočí** zezadu.

V príklade (62) prekladateľ zvolil dva rozdielne vidy pre každé zo slovíes. Táto nekonzistentnosť pôsobí v texte rušivo; vhodnejšia formulácia by bola napr. *Jeden upoutá její pozornost a druhý ji překvapí zezadu*. Podobné nevhodné preklady prechodníkov, gerundií či nevhodná voľba slovesného vidu sú ďalej uvedené v príkladoch (63-65).

(63) Baldacci, 2005, s. 2; prekl. Brož, 2006, s. 7

- (a) [...] and **muttered** a brief prayer, **cupping** his hand over his mouth and nose as he did so.
- (b) tiše **šeptal** krátkou modlitbu a přitom si **dával** dlaň před ústa a nos
- (64) Baldacci, 2005, s. 4; prekl. Brož, 2006, s. 9
- (a) [...] she got as much satisfaction out of camping or running a marathon as she did **busting** counterfeiters or **putting** the clamps on a corporate spy.
- (b) byla stejně tak spokojená, když mohla kempovat nebo běhat maratónské trasy, jako když **zatýkala** podvodníky nebo **dávala** želízka na ruce lidí, kteří vykrádali obchodní tajemství u konkurence.
- (65) Baldacci, 2005, s. 4; prekl. Brož, 2006, s. 9
- (a) There used to be four official facilities **certified** to conduct autopsies in the state [...].
- (b) V tomto státě **mají** oficiální **povolení** provádět pitvy čtyři ústavy [...].

Medzi ďalšie prehrešky, ktorých sa prekladateľ dopustil i v prípadoch, že pre dané pasáže bolo možné nájsť vhodnú funkčnú alternatívu, patrí zmena modality, a to predovšetkým subjektivizácia vzťahujúca sa k inému podmetu. Príklad (66) ilustruje takúto zmenu.

- (66) Baldacci, 2005, s. 2; prekl. Brož, 2006, s. 6
- (a) In the dull, misty night **the woman seemed** surrounded by a yellowish glow, as though she'd already become a spirit.
- (b) V té chmurné, mlhavé noci **se mu zdálo**, že kolem té ženy se rozlévá žlutavá záře, jako kdyby byla nějakým duchem.

V príklade (66) prekladateľ informáciu objektívneho popisného charakteru, ktorou autor dokresľuje scénu vzťahuje ku konkrétnej osobe, v tomto prípade vrahovi, a premieňa ju tak subjektívne interpretovaný senzorický vnem. Zámerne objektívny popis situácie z pohľadu vševediaceho rozprávača tak vytvára presvedčivejší dojem, než keď je podaný z pohľadu jednej z postáv. V príklade (66) navyše môže čitate túto subjektivizáciu interpretovať tak, že vrah je psychicky narušený jedinec trpiaci halucináciami. Zatiaľ čo vrahova mentálna stabilita je pravdepodobne skutočne diskutabilná, v nikde v texte nexistuje náznak toho, že by sa vo vrahovom vnímaní skutočnosti manifestovali akékoľvek bludy. V češtine by pritom bolo úplne v poriadku použiť zvrtné sloveso *zdálo se* alebo *vypadalo to*.

Podobné príklady subjektivizácie všeobecne zamýšľaného popisu situácie sú uvedené nižšie v (67-70).

- (67) Baldacci, 2005, s. 5; prekl. Brož, 2006, s. 9
- (a) The breathing was accelerated; the rush of legs, the crashing of underbrush, seemed frenetic.
- (b) **Zaslechla**, jak se dech dotyčného zrychluje. **Měla dojem**, že se jeho nohy pohybují ve ztřeštěném tempu a drtí pod sebou lesní podrost.
- (68) Baldacci, 2005, s. 5; prekl. Brož, 2006, s. 9
- (a) **There was** a level of fear in the rushed and unsteady-sounding footfalls.
- (b) V těch nepravidelně znějících dopadech chodidel na zem **vycítila** určitý druh strachu.
- (69) Baldacci, 2005, s. 5; prekl. Brož, 2006, s. 9
- (a) As with scissors, **one** should avoid running with a loaded gun while the safety was off.
- (b) **Věděla**, že běžet s nabitou pistolí, která je odjištěná, bylo jako utíkat s rozevřenými nůžkami.
- (70) Baldacci, 2005, s. 13; prekl. Brož, 2006, s. 18
- (a) “But even with a state-of-the-art facility **the cause of death** on this one **might be tricky**.”
- (b) „Ale ani s nejmodernějším ústavem v tomto případě asi mnoho **nezmůžeme**.“

V texte sa našiel aj opačný prípad, kedy prekladateľ nesprávnou interpretáciou prítomného prídavia postavám odoprel zásluhy, ktoré sú jasné z kontextu. Tento príklad je uvedený nižšie v (71).

- (71) Baldacci, 2005, s. 4; prekl. Brož, 2006, s. 8
- (a) After **bringing** that matter to a successful conclusion and gaining some notoriety in the process Michelle suggested they start their own firm [...].
- (b) Když **byl** případ úspěšně uzavřen a dvojice si vydobyla při procesu u veřejnosti jisté uznání, usoudila Michelle, že by mohli začít s vlastní firmou [...].

Pasívna forma, ktorú prekladateľ zvolil v prípade vety v príklade (71), sa vo všeobecnosti používa v prípadoch, kedy činiteľ vo význame vety nehrá podstatnú úlohu. V tomto prípade sa však informácia o úspešnom vyriešení prípadu priamo viaže na druhú časť súvetia a dovysvetľuje okolnosti, za ktorých došlo k následnému rozhodnutiu. Vhodnejším riešením

by teda bola aktívna forma i v prvej časti súvetia, napr. *Když dvojice případ úspěšně uzavřela a získala tím uznání veřejnosti [...]*.

4.3 Pragmatika a štýl

V analýze táto práca zlučuje pragmatické a štylistické aspekty, pretože oboje sa týkajú praktického použitia jazyka v rôznych situáciách. Táto časť sa zameriava predovšetkým na uzuálnosť výrazov či slovných spojení a na štylistickom aspekte určitých jazykových prvkov. Tie majú zásadný vplyv na to, či čitateľ bude vnímať text ako prirodzený a na jeho zážitok z diela. V prílohe 1 je sú tieto oblasti označené zeleným písmom.

Medzi situácie, ktoré priamo ovplyvňujú prirodzenosť jazyka a plynulosť spracúvania cieľového textu, patrí rozhodne práca s ustálenými výrazmi. Nižšie je príklad takého použitia:

(72) Baldacci, 2005, s. 2; prekl. Brož, 2006, s. 6

(a) "... And I believe you're actually **better off**."

(b) „... A věřím, že se ti nyní určitě **daří lépe**.“

Príklad **Error! Reference source not found.** demonštruje, ako preklad len informačnej hodnoty daného výrazu, hoci správny, nie je dostatočným pre zachovanie celého významu a účinku, ktorý mal na pôvodného čitateľa – čo je presne tou záležitosťou, ktorá sa prenáša naprieč celým teoretickým základom tejto práce. Tento príklad je úryvkom z monológu, ktorý vrah smeruje k svojej, už zosnulej, obeti. *Better off* je anglickým idiomom, ktorý vyjadruje, že niekto alebo niečo je „v uspokojivejšej situácii než predtým“ (Cambridge dictionary © 2023) a jeho český preklad je teda teoreticky správny, avšak v súvislosti s úmrtím by bolo uzuálnejšie použiť výraz *být na lepším místě*. Ďalšie príklady, ktoré síce zachovávajú informačnú hodnotu výrazu, ale nedá sa o nich hovoriť ako o uzuálnych, sú uvedené nižšie v (73-76).

(73) Baldacci, 2005, s. 2; prekl. Brož, 2006, s. 6

(a) [...] fought the urge to retch **caused** by the stench [...].

(b) [...] zápasil s pocitom na zvracení **způsobeným** odporným zápachem [...].

(74) Baldacci, 2005, s. 7; prekl. Brož, 2006, s. 12

(a) [...] but kept her gun **ready**.

(b) [...] ale pistoli měla přítom stále v **pohotovostní poloze**.

(75) Baldacci, 2005, s.10; Brož, 2006, s. 14

- (a) [...] she'd lost a **protectee** [...].
- (b) [...] prišla o **človeka, ktorého měla chránit**.

(76) Baldacci, 2005, s. 13; prekl. Brož, 2005, s. 19

- (a) "I'm not sure she got the message."
- (b) „Nejsem si jista,²⁸ zda **zachytila tvůj signál**.“

Podobným prípadom sú idiomatické výrazy, ktoré pridávajú na kolokviálnosti a neformálnosti textu. Absencia vhodného ekvivalentu je častým javom, s ktorým sa prekladatelia vysporiadajú hlavne popisom alebo priamym, neidiomatickým prevodom daného spojenia do cieľového jazyka, pričom by ale mali zachovať výrazové kategórie (napr. expresívnosť alebo hovorovosť) pôvodného výrazu. Pre idiom v príklade (77) však český existuje a preto by bolo vhodnejšie ho v texte použiť.

(77) Baldacci, 2005, s. 3; prekl. Brož, 2006, s. 7

- (a) That should certainly **get a rise out of** them.
- (b) To je určité **rozzlobí**.

Anglický idiom v príklade (77) *to get a rise out of [someone]* znamená niekoho nahnevať, podráždiť (Macmillan Dictionary © 2023). Zatiaľ čo anglický originál má kolokviálne, neformálne vlastnosti, Brožov český preklad síce správne prekladá informačnú hodnotu tohto idiomu, ale zvyšné vlastnosti výrazu sa v jeho verzii strácajú. V tomto kontexte sa jedná o nevhodnú prekladateľskú stratégiu i preto, že čeština ponúka idiomatický ekvivalent *zvednout [někoho] ze židle*, prípadne jednoslovné *namíchnout*. Slovo *rozzlobit* je navyše príliš jemné v kontexte drsnej detektívky. Podobné príklady sú ďalej uvedené nižšie v (78-79).

(78) Baldacci, 2005, s. 6; prekl. Brož, 2006, s. 10

- (a) Michelle would have thought they were just **horsing around** [...].
- (b) Michelle si mohla mysleť, že chlapci jen tak **skotačí** [...].

(79) Baldacci, 2005, s. 12; prekl. Brož, 2006, s. 17

- (a) "We'd been **swamped** with investigative work [...]."
- (b) „,,Měli jsme **hodně starostí** s vyšetřováním [...].“

²⁸ Preklep prítomný v preklade (2005).

Kategória kolokviálnosti sa tiež vyskytuje v dialógoch a jej (ne)prítomnosť naznačuje vzťahy medzi jednotlivými aktérmi. Je preto potreba venovať zvýšenú pozornosť jazyku, ktorý sa použije v dialógoch, aby pôsobili plynulo a prirodzene. Príklad (80) nižšie rozoberá takéto použitie.

(80) Baldacci, 2005, s. 7; prekl. Brož, 2006, s. 12

(a) “[...] **Oh**, and Michelle?” said King.

(b) [...] řekl Sean a vzdychl: „**Ach**, Michelle?“

Okrem nesprávneho uvádzacieho slovesa v príklade (80) narážame na slovo *ach*, ktoré sa síce uvádza ako jeden z možných prekladov anglického *oh*, rozhodne sa ale v tomto prípade nejedná o povzdych, ako naznačuje prekladateľ, ale o citoslovce či vsuvku, ktorou King naznačuje, že si práve spomenul na niečo, čo by rád dodal. Vhodnejším by na tomto mieste bolo *a* (použitie ako častica, nie spojka), prípadne v kombinácii s *hm*, ktoré má v češtine podobné vlastnosti ako anglické *oh*: „*A Michelle?*“.

V tejto pasáži sa kritik zároveň stretáva s nevysvetliteľným rozdelením priamej reči do dvoch častí. Došlo aj na zámenu priezviska za prvé meno hovorca, čo síce na informačnom obsahu priamej reči nič nemení, ale aj menej všímavý čitateľ postrehne, že v prípade Seana Kinga autor originálu používa v uvádzacích vetách zásadne jeho priezvisko.

Ďalšie príklady štylisticky nevhodne prevedeného dialógu sú uvedené nižšie v príkladoch (81-83).

(81) Baldacci, 2005, s. 6; prekl. Ivan Brož, 2006, s. 10

(a) “What’s wrong? I want to help you!”

(b) „Co se děje? Chci vám **pomoci!**“

(82) Baldacci, 2005, s. 11; prekl. Ivan Brož, 2006, s. 15

(a) “And a deputy M.E. on the side. **Busy woman**. Any children?”

(b) „A zároveň zástupkyní soudního lékaře. **Věru, zaměstnaná to žena**. Má nějaké děti?“

(83) Baldacci, 2005, s. 13; prekl. Ivan Brož, 2006, s. 18

(a) “When Poindexter **died** [...].”

(b) „Když Poindexter **skonal** [...].“

V neposlednej rade táto práca spomína aj prvky, ktoré pôsobia rušivo čisto pre výrazové kategórie nezlúčiteľné s kontextom krimi detektívky, ako napr. v príklade (84).

(84) Baldacci, 2005, s. 2; prekl. Ivan Brož, 2006, s. 7

- (a) Unfortunately, even full awareness of that reality offered little protection.
- (b) **Žel**, ani naprosté respektování této reality **neskýtalo** žádnou velkou ochranu.

Príslovce *žel* v príklade (84) je podobne ako príklady vyššie preložené správne z hľadiska informačnej hodnoty. Táto forma je však v bežnom jazyku považovaná za zastaralú (SSČJ, dostupné z IJP © 2023) a jej použitie je preto značne príznakové a nie je v súlade s Baldacciho jednoduchým, priamočiarym štýlom. Podobne je tomu tak i v prípade slova *skýtat*, ktoré je v SSČJ (dostupné z IJP © 2023) označené ako knižné, umelecké a rovnako ako *žel* narúša štýl pôvodného autora. Navrhované riešenie v češtine by mohlo znieť nasledovne: *Bohužel, ani plné vědomí tohoto faktu nic nezaručovalo*. Niekoľko ďalších štylisticky nevhodných prvkov je uvedených v príkladoch (85-86).

(85) Baldacci, 2005, s. 4; prekl. Brož, 2006, s. 8

- (a) [...] partnering with another former Secret Service agent, Sean King.
- (b) Jejím společníkem byl Sean King, **jenž** také přišel z tajné služby.

(86) Baldacci, 2005, s. 5; prekl. Brož, 2006, s. 10

- (a) **Well**, if so [...].
- (b) **Nuže**, pokud by to mělo takhle být [...].

4.4 Forma textu a úloha editora

K celkovému dojmu k textu prispieva nie len jazyk ako taký, ale aj spôsob, akým je zachytený vo fyzickej verzii prekladu. Ako je už spomenuté vyššie v kapitole 1, výsledná publikácia nie je výsledkom práce len prekladateľa, ale aj editora či grafika; de facto sa jedná o vizitku vydavateľa. Publikovaný CT by preto nemal obsahovať napr. gramatické chyby či preklepy (v prílohe 1 označené červeným písmom) – jedná sa o rušivé prvky negatívne vplývajúce na plynulosť čitateľského zážitku a porozumenie textu. Niekoľko ukážok je uvedených v príklade (87) nižšie:

(87) *Hrátky o hodinu*, prekl. Ivan Brož, 2006,

- (a) Zapíchl ji do země a opřel o ni paži mrtvoly, **jako by** ukazovala směrem k obloze. (Kapitola 1, s. 6.)
- (b) Michelle Maxwellová přidala **na** kroku. (Kapitola 2, s. 8.)
- (c) „Haló“, zavolala [...] (Kapitola 2, s. 9.)

- (d) Všichni policisté měli na ústech masky, kterými se **chránily** před pachem [...]. (Kapitola 3, s.13.)
- (e) Sylvia na **ní** pohledla s výrazem překvapení (Kapitola 4, s. 17.)
- (f) Když je jí konečně podařilo zachytit směr, odkud **zvyky** přicházeli, zastavila se. (Kapitola 2, s. 10.)
- (g) „Nejsem si **jista**, zda zachytila tvůj signál.“ (Kapitola 4, s. 19.)

Ako ilustrujú príklady (87a-f), *Hrátky o hodinu* sú plné chýb viacerých druhov. Jedná sa často o rozdelenie slov, ktoré sa po správnosti majú písať spolu (príklad 87a), nesprávne použité predložky (87b), chybná interpunkcia (87c), nezhodný príslostok s podmetom (87d), nesprávne vyskloňované zámená (87e). Publikovaný preklad sa nevyhol ani preklepom, ako napr. v príkladoch (87f-g).

Zaujímavým postrehom je aj fakt, že *Hrátky o hodinu* sú prvým prekladom z celej série, pričom ale samotné dielo je až pokračovaním prvého dielu.²⁹ Či výber dielu ovplyvnil prekladateľ alebo ho vybralo vydavateľstvo sa nepodarilo dohľadať. Vo všeobecnosti ale nie je vhodné začínať knižné série z iného miesta než od začiatku, pretože čitateľovi (a teda i prekladateľovi, za predpokladu, že tiež staršie diely nečítal) tak môže chýbať základný kontext a príbeh, od ktorých sa odvíjajú ďalšie časti.

²⁹ Ten vyšiel v češtine až v roku 2007 v preklade od Milana Hausnera.

5 Syntetická časť kritiky – záverečné hodnotenie

Pôvodné dielo *Hour Game* (Baldacci 2004) je napísané pomerne jednoduchým jazykom, ktorému bez väčšej námahy rozumie každý užívateľ daného jazyka. Vďaka tomu a tiež vďaka členeniu textu na krátke, zrozumiteľne popísané scény má VT rýchle tempo a dokáže udržať čitateľov záujem.

Komparatívna analýza prvých štyroch kapitol prekladu *Hrátky o hodinu* (prekl. Ivan Brož, 2006) odhalila vo výslednom texte závažné pochybenia na všetkých komentovaných úrovniach. V prvom rade prekladateľ text svojvoľne obohatil o prvky, ktorých použitie však nemá prijateľné odôvodnenie a tiež sa dopustil posunov vo významoch tam, kde by sa pre ne v češtine našla vhodná alternatíva. Ak by sme mali tieto posuny popísať termínmi Antona Popoviča, najčastejšie by sme hovorili o stratách významu, ktoré vychádzajú z nepochopenia, neznalosti a nerešpektovania prekladateľskej zásady ekvivalencie, ktorá hovorí o tom, že vernosť ideí a efektu textu na čitateľa je nadradený jeho vernosti formálnym vlastnostiam textu. Prekladateľ Brož tiež ignoruje ortograficky (kurzívou) znázornené významy, čím mení význam pôvodného textu. Ďalej sa táto práca venovala kultúrne špecifickým prvkom, ktorých vo vybranom úryvku síce nebolo mnoho, ale v preklade vždy predstavujú citlivú záležitosť, nakoľko sú typické silne lokalizovanými vlastnosťami. V kontexte príkladov uvedených v tejto práci v kapitole 4.1.3 prekladateľove riešenia dosiahli päťdesiatpercentnú úspešnosť, či prinajmenšom primeranosť.

Ďalej sa ukázalo, že cieľový text obsahuje chyby vyplývajúce z nielen komparatívnej analýzy textu; CT sám o sebe vykazuje známky prekladu, čo je v zásade jeho nežiaduca vlastnosť, nakoľko v preklade umeleckých textov ide o replikáciu pôvodného účinku a významov, ktoré vníma pôvodne zamýšľaný čitateľ a vedomie, že sa jedná o preklad, medzi ne nepatrí. *Hrátky o hodinu* sú plné stylisticky nevhodných riešení, ktoré by sa dali nazvať ako „samoučelná virtuozita“ prekladateľa (Levý 1998, s. 110) a neobratných formulácií často vyplývajúcich z otrockého kopírovania anglického originálu. Prekladateľ sa nevyhol ani formuláciám, ktoré sú vyslovene protichodné a nedávajú tak zmysel ani samé o sebe, nieto ešte v kontexte celého diela.

Neobratné zaobchádzanie z cieľovým jazykom a silný vplyv angličtiny sa prejavil aj na syntaktickej úrovni CT, kde prekladateľ často sklzal k nevhodnému zachovávaní anglického slovosledu, modality a verbalizovaných vetných členov, čo ale v češtine pôsobí neprirodzene a na niektorých miestach tým dokonca mení významy viet.

Ani samotné vydavateľstvo sa vôbec nevyznačovalo – CT je plný gramatických chýb a preklepov a navyše, ako si všimol Podaný (bez dátumu) vo svojom lektorskom posudku, je na obálke knihy anglický Big Ben, čo v kontexte americkej detektívky nedáva najmenší zmysel.

Vo všeobecnosti ide teda o publikáciu, ktorá originálu nie je verná ani po formálnej, ani po významovej stránke a nedosahuje umeleckú hodnotu pôvodného diela. Chyby prítomné v preklade sú natoľko rušivé, že z neho robia nestráviteľný text, pri ktorom čitateľ strávi viac času snahou pochopiť vetu, ktorú práve prečítal, než prežívaním samotného príbehu. Preto táto práca zdieľa názor Richarda Podaného (2007), ktorý pre Obec prekladateľů tento preklad ohodnotil slovami, že Brož „měl rozhodně zůstat u psaní non-fiction, protože pro literární překlad evidentně není nadán.“ Text takejto nekvalitnej úrovne nemal prejsť ani cez editora, nieto byť vydaný známym vydavateľom.

Záver

Táto práca mala za cieľ priniesť zjednotený rámec kritiky prekladu, na jeho základe zhodnotiť preklad knihy od Davida Baldacciho *Hour Game* (2004) a vytvoriť autorský preklad do slovenčiny, ktorý bude rešpektovať nároky kladené na umelecký preklad tak, ako sú predstavené v teoretickej časti v kapitole 1.

Metodológia v kapitole 2 bola vytvorená na základe teoretických poznatkov zhrnutých v kapitole 1. Tie sa venovali česko-slovenskej prekladateľskej tradícii, ktorá je relevantná pre dielo, ktorému sa venuje táto diplomová práca. Základným stavebným kameňom umeleckého prekladu naprieč teóriami Levého, Popoviča, Mika a Ferenčíka sa ukázala byť nadradenosť významu a umeleckej hodnoty nad formálnou stránkou textu, na čom stavia následná analýza predstavená v kapitole 4 a v prílohe 1. Zároveň ale upozorňuje na limity kritiky ako ľudskej intelektuálnej činnosti, vo svojej podstate teda subjektívnemu počinu ovplyvneného kritikovou skúsenosťou a lingvistickou preferenciou.

Za metodológiou nasleduje kapitola 3, ktorá je už súčasťou samotnej kritiky a predstavuje VT, CT, pôvodného autora i prekladateľa a zhrňuje ohlasy a kritiku, ktorých sa *Hrátkám o hodinu* doposiaľ dostalo. Táto úvodná časť vytvára dôležitý rámec, z ktorého bude vychádzať analýza i následná syntéza kritiky, pretože ukazuje dielo vo všetkých jeho kontextoch a napomáha tak pochopeniu východísk kritiky.

V kapitole 4 nasleduje (hlavne komparatívne) analytická časť kritiky. Tá sa zaoberá CT z viacerých uhlov pohľadu – analyzuje jeho vecný obsah, pragmatickú a štylistickú stránku textu a v neposlednom rade aj jeho formálne náležitosti, ktoré patria medzi kompetencie vydavateľstva (editora, grafika atď.) a ktoré podpisujú na výslednej publikácii a jej kvalite.

Kapitola 4 odhalila, že prekladové dielo obsahuje množstvo závažných nedostatkov na všetkých hodnotených rovinách, ktoré priamo ovplyvňujú až inhibujú umelecký zážitok z textu. Prekladový text obsahuje množstvo nesprávne preložených výrazov, nevhodných posunov a prvkov, ktoré prekladateľ do textu svojvoľne pridal alebo ich z neho vynechal.

Z koncepcného hľadiska je zrejmé, že prekladateľ nedokázal identifikovať autorov štýl ani jeho zámer a tým pádom zvolil koncepciu, ktorá by dokázala preniesť vlastnosti VT do CT – prekladateľ pracoval so štylisticky nesúrodými prvkami, ktoré sa do textu nehodia nie len z hľadiska kontextu témy diela, ale ich použitie je nekonzistentné aj v kontexte samotného textu. Často tiež volil neuzuálne výrazy, pre ktorých použitie sa ale vo VT nenašlo odôvodnenie.

Rozborom CT na syntaktickej úrovni sa tiež ukázala prekladateľov neschopnosť vymaniť sa z vplyvu pôvodného jazyka, kvôli čomu je z CT jasné, že sa jedná o preklad. Prejavila sa tiež prekladateľova odhodlanosť pokúsiť sa za každú cenu zachovať formálnu stránku textu.

Analýzou v kapitole 4 táto práca preukázala nedostatočnú kvalitu prekladu. Konkrétne závery sú formulované v kapitole 5, ktorá sa venuje syntéze, t.j. záverečnému hodnoteniu prekladu v kontexte zistení z kapitoly 4. Dospelo sa tak k názoru, že kvalita prekladu závisí od závažnosti chýb a druhu posunov prítomných v preklade, ktoré majú priamy vplyv na čitateľský zážitok a v druhom, nemenej dôležitom rade tiež od toho, do akej miery sa prekladateľovi podarilo zachovať významovú, umeleckú hodnotu diela prostriedkami, ktoré sú dostupné v cieľovom jazyku. Záverečné hodnotenie je preto formulované ako z hľadiska kritiky prekladu ako výsledku porovnávacej činnosti, tak z hľadiska čitateľa a jeho umeleckého zážitku. Táto práca tak dospieva k záveru, že kritika prekladu by nemala voliť medzi prácou s VT a CT *alebo* svoje závery formulovať len na základe CT; najvhodnejším postupom je skombinovať oba prístupy.

V prílohe 2 čitateľ ďalej nájde autorský preklad *Hour Game* do slovenčiny, ktorý sa snaží vyvarovať pochybení odhalených analýzou českého prekladu toho istého diela. Jeho hlavný prínos spočíva v tom, že ani jedna z kníh zo série, kam sa radí aj *Hour Game*, ešte nebola publikovaná v slovenčine. Vzniká tak priestor na obohatenie slovenského čitateľa o dielo svetovo populárneho amerického autora Davida Baldacciho.

Summary

This thesis deals with the issue of translation criticism. It aims to create a method of systematic assessment and apply this method on the Czech translation of David Baldacci's book *Hour Game*, which was translated as *Hrátky o hodinu* by Ivan Brož in 2006.

The first chapter of this thesis introduces four Czech and Slovak translatology scholars and summarizes their main ideas with regard to translation quality assessment. It begins with the introduction of Jiří Levý, the father of Czechoslovak translatology, whose timeless work from more than fifty years ago is still referred to by modern day scholars and translators. Among his most crucial contributions belong the formulation of the translation trivium, respectively quadrivium (1958), which formulate the nonnegotiable requirements from a translator; that is an adequate knowledge the source language, an adequate knowledge of the target language, and full awareness and acknowledgment of the local and temporal conditions in which the source text has been written. Later he added the fourth requirement of preserving the artistic value (1958, p. 5).

This work then reflects on the double norm of translations as a reproductive work, where on one hand stands the requirement of respecting its formal aspect and on the other hand the requirement of translating its aesthetic values. This creates a presumed juxtaposition of truthful vs. free translation (Levý 1998, p. 88). However, Levý argues that a text itself is the vehicle bearing the ideas and aesthetic values and that freedom in translation can in fact serve the truthfulness of the translation. He thus sees the translator not only as a mere intermediary between the source and target text, but as an artist whose choices directly impact the perception of the translation and which need to be seen in context of the whole work. At the same time he emphasizes that the translator should respect the original author's style and that the translator's style is not superior to the style of this author.

He also touches upon the role of a translation critic, who has to be aware of this double norm of translation as a reproductive art. The critic is first and foremost a reader and in their critique needs to reflect on the aesthetic values present in the original and on how the translator managed to translate them into the target language in the textual and extratextual context.

This thesis then continues with the introduction of Anton Popovič, who was one of the most important translatology scholars in Slovakia. Like Levý, he also sees translation criticism as a double-side act, when the critic needs to take into account that their criticism

evaluates “two communication performances” (Popovič 1975, p. 247) and hence the final critique can only be formulated by a comparison of the source and the target texts.

This comparison then according to Popovič has to evaluate not only the informational value of the texts, but also their extratextual aspects which makes the translation criticism a matter of stylistics. For the purpose of evaluating the changes in meaning inevitably resulting from the interlingual contact between two language systems he devised the term “shift” which he uses to describe the translator’s choices when there are not adequate linguistic means in the target language expressing the original meanings. To classify these shifts, Popovič utilizes František Miko’s theory of “expression categories” (or “expression qualities”) which allow the analysis of the expressions’ stylistic values. Based on this theory he postulates three possible shift scenarios: 1.) the translator emphasizes given expressions, 2.) the translator weakens the expression, or 3.) the translator replaces the source expression with an expression to achieve the same effect in the target text. It is, however, important to mention that these shifts themselves do not speak of the translation infer-/superiority, since absolute synonymy is unachievable even within the same language, let alone between two language systems regardless of their closeness (Popovič 1975, s. 103).

Because Popovič bases his theory of shifts on František Miko’s work in stylistics, this thesis also summarizes the main points of Miko’s work. Among Miko’s most important contributions to linguistics is the expression category system which allows stylistical evaluation of text. Similarly to Popovič, he rejects the idea of absolute synonymy, in Miko’s words “sameness”, and replaces it with the notion of equivalence. This equivalence has limits of its own as well, as the stylistic values of an expression are conditioned not only linguistically, but also by the socio-historical context of their use. For this reason he promotes the use of his expression categories, which can be universally applied to any text as they are the main building blocks of any text’s purpose.

Miko also notes that all the expression categories create an inclusive binary opposition, meaning that these categories are always postulated in pairs and their presence in a text is a matter of degree. The evaluation of this degree is then crucial for the translator as well as the critic to correctly assess the intended effect both the source and target texts have on the reader.

The last scholar introduced in Chapter 1 is Ján Ferenčík, a translator whose work was based on a solid theoretical foundation. He formulated four principles of Slovak school of translation which are to be preserved in translation: the principle of text integrity, the principle of identity of meaning, the principle of identity of form, and the principle of good

Slovak. The overarching principle here is to give preference to the meaning where a conflict between the meaning and form arises (1982, p. 54-55).

The principle of text integrity means that unjustified impoverishment or enrichment of a text is unacceptable. While Ferenčík does admit that deliberate addition or omission of textual means is a standard translation practice, here he refers to translators who lack understanding of the source language and hence simply change or deduce the original meanings. Following the text integrity principle is the principle of meaning in opposition to the principle of form, where the latter is inferior to the first one. Here the thesis reflects on the theories discussed above and emphasizes the necessity of the translation to make the meaning and aesthetic values accessible to the reader of the translation. Ferenčík uses the term “optimality” (1982, p. 62) which refers to “the maximal potential fidelity to the author’s intentions achieved by forms which have the same effect in the language of translation and culture of the percipients [...] as they do in the language and culture of the percipients of the original work.” (1982, p. 63.) The last principle of good Slovak challenges the notion of a “good” language as such. While the evaluation of a language performance as “good” or “bad” depends on each of the language users, the translator is limited by the language of the source text and should be able to recognize the stylistic values of the text. Only then can they translate the text as optimally as possible. Ferenčík also mentions several features characteristic for the Slovak school of translation which fall out of the scope of the principles described above, such as the rule considering the replacement of dialects of the source text, as it might lead to unintended shifts in meaning or its archaicism in case it is only a result of the temporal distance between the original text and the translation, thus does not have meaning-bearing features.

With regard to successful translation of the ideas and meanings of the source texts Ferenčík talks about translation conception, which encompasses all the principles mentioned above. In practice it means conducting an analysis of the source text followed by establishing concrete methods of translation respecting “the dialectic unity of all the meaning-bearing and formal components.” (1982, p. 57.) Based on this assumed conceptuality of a translation, he designed a methodological framework for translation criticism, which consists of analytical and synthetic parts. The analytical part is further divided into two steps: the textual analysis precedes the introduction into the context of the original work and its style. The synthesis, i.e. the evaluative part of the critique, should then be based on the findings from the objective analytical part. However, like other authors introduced in this theses, draws attention to the limits of criticism which is "under all circumstances subjective" (1982, p.

41), since, like the translator, the critic cannot free himself from his own linguistic and cultural experience.

The practical part in Chapters 3 to 5 utilizes Ferenčík's model and also refers to the theoretical insights into translation and criticism discussed in Chapter 1 by Levý, Popovič and Miko. It analyzes the first four chapters from the book *Hour Game* by David Baldacci translated by Ivan Brož as *Hrátky o hodinu*. The selection of the book was mostly based on its having received an anti-prize *Skřípec* for the worst published translation in 2006.

Chapter 3 constitutes the first step of the analytical part of the critique - it introduces the author, his style, the book as a whole and in more detail comments on the excerpts selected for this thesis. This chapter also includes a brief introduction of the translator and summarizes up-to-date responses to this translation.

Chapter 4 constitutes the analysis of the text itself in terms of factual content, pragmatics, stylistics, syntax and as well as its form. This analysis is not exhaustive; rather it comments on what this thesis believes are the most crucial aspects impacting reader's experience and perception of the text and offers several examples to support its claims. However, the reader is encouraged to refer to Appendix 1 where they can find side-by-side comparison of the source and target texts and a color-coded classification of the commented aspects of this thesis.

The subchapter on factual content is further divided into three parts. The first one focuses on the principle of text integrity. It discovered that the analyzed text is full of unjustified additions as well as omissions. The translator often redundantly explains implicated meanings and omits words and phrases for which he apparently cannot find a suitable place in his version of the translation. He also ignores meanings borne by the use of italics in the original text. While there are differences between the use of italics in Czech and English, its meaning gets lost in the target text and therefore the disregard of its use is labeled as faulty in this thesis.

The second part then discusses shifts in meaning, many of them resulting from the translator's apparent lack of proper knowledge of the source language. Other shifts in the text are the result of the translator's lexical choices when he mostly impoverished the expressions and replaced them by a less specific means.

The last part then comments on the translation of culture specific elements. While acknowledging that a successful translation of such elements is demanding, the analysis also discovered several cases of mere carelessness and hence evaluates this aspect of the translation negatively, too.

The subchapter on factual content is then followed by a subchapter focusing on syntactic features of the target text. While the thesis is fully aware and supports the notion of sacrificing of the formal aspects for the benefit of the meaning truthfulness, the target text contains numerous errors stemming either from the translator's slavish determination to preserve the form of the original with all its components or from syntactic operations of opposite character, due to which he changed the meaning of the original text. The second part of this subchapter then comments on the translator's interpretation of infinite verb forms whose faultiness is on one hand caused by his inadequate knowledge of the source language, on the other hand by his own linguistic preference, which, as has been explained in the theoretical part of this thesis in Chapter 1, is in case of a translation an undesirable feature.

The third subchapter evaluates the translation from the view of pragmatics and stylistics, more specifically the customary use of language, translation of idioms, the language used in dialogues and last but not least it also comments on stylistic inappropriateness of several expressions. This part of the analysis discovered many shortcomings again caused probably by the lack of stylistic analysis as was discussed in the theoretical part. Not being aware of the expression categories of the translated components, the translator was not able to adequately translate them in the target text. The most common errors discovered here relate to the level of colloquialism and/or formalness of the utterances.

The last subchapter reminds the reader of the role of an editor and/or a publisher since a translation is not, or it should not be, a result of work of only the translator. That being said, many of the errors discussed in the previous subchapters could and should have been corrected by an editor. The negligence on this side is, however, more than apparent as the published translation also contains many grammatical mistakes and typos.

Having conducted the analysis, the following Chapter 5 then draws a conclusion based on the finding from Chapter 4 and finally evaluates this translation as inadequate for publishing.

Bibliografia

Primárne zdroje:

BALDACCI, David. *Hour Game* (pevný obal). Londýn: Macmillan, 2005.

BALDACCI, David. *Hrátky o hodinu*. Preložil BROŽ, Ivan. Praha: Mladá fronta, 2006.

Sekundárne zdroje:

BALDACCI, David. David Baldacci Teaches Mystery and Thriller Writing. In: MasterClass [online]. Bez dátumu. Dostupné z: <https://www.masterclass.com/classes/david-baldacci-teaches-mystery-and-thriller-writing>. [Dátum prístupu 16. júna 2023.]

DAVIS, Anna. All David Baldacci Books In Order. In: RT Book Reviews [online]. Bez dátumu. Dostupné z: <https://rtbookreviews.com/david-baldacci-books-in-order/>. [Dátum prístupu: 16. júna 2023.]

FERENČÍK, Ján. Kontexty prekladu. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1982.

Hachette Book Group (HBG). About David. In: DAVID BALDACCI [online]. © 2023. Dostupné z: <https://www.davidbaldacci.com/landing-page/david-baldacci-about/>. [Dátum prístupu: 16. júna 2023.]

JOYNT, Carol Ross. Inside the Office of a Best-Selling Author. In: Washingtonian [online]. Apríl 2015, vol. 50, č. 7. Dostupné z: <https://www.washingtonian.com/2015/04/10/inside-the-office-best-selling-author-david-baldacci/>. [Dátum prístupu: 16. júna 2023.]

KAPCÁROVÁ, Jiřina. David Baldacci's Hour Game: Translation and Analysis (bakalárska práca). Brno: Masarykova Univerzita, 2012.

LEVÝ, Jiří. Umění překlada (3. vydanie). Praha: Ivo Železný, nakladatelství a vydavatelství, 1998.

LEVÝ, Jiří. Úvod do teorie překlada. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1958.

MACUROVÁ, Alena. Perspektivy teorie výrazu. In: Česká literatura, 1975, č. 1, s. 76-78.

MasterClass. David Baldacci's Writing Tips: How to Construct Chapters in a Novel. MasterClass [online]. 3. septembra 2021. Dostupné z: <https://www.masterclass.com/articles/david-baldaccis-writing-tips>. [Dátum prístupu: 16. júna 2023.]

MERTINOVÁ, Jana. Lektorský posudek na překlad knihy. In: *Lektorské posudky na všechna díla odměněná Skřipcem* [online.] 2007, s. 1-2. Dostupné z:

- <http://www.obecprekladatel.u.c.z/anticena-skripec.htm>. [Dátum prístupu: 2. mája 2023.]
- MIKO, František. Estetika výrazu: Teória výrazu a štýl. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1969.
- MIKO, František. Preklad ako hra na ekvivalenciu. In: František Miko: Aspekty prekladového textu. Editoroky VALENTOVÁ, Mária a REŽNÁ, Miroslava. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2011, s. 57-68.
- MILK, Leslie. Mystery Man – David Baldacci. In: Washingtonian [online]. 2007. Dostupné z: <https://www.washingtonian.com/2007/08/01/mystery-man-david-baldacci/>. [Dátum prístupu: 16. júna 2023.]
- PALČÍKOVÁ, Lucie. David Baldacci's Hour Game: Translation and Analysis (bakalárska práca). Brno: Masarykova Univerzita, 2018.
- PLESNÍK, Ľubomír a kol. Tezaurus estetických výrazových kvalít. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2011.
- PLESNÍK, Ľubomír. Výrazová sústava [online]. Bez dátumu. Dostupné z: <http://hyperlexikon.sav.sk/sk/pojem/zobrazit/autor/3/vyrazova-sustava>. [Dátum prístupu: 25. júla 2022].
- PODANÝ, Richard. Hrátky o ho(va)dinu: Lektorský posudek na preklad knihy. In: *Lektorské posudky na všechna díla odměněná Skřipcem* [online]. 2007, s. 2-6. Dostupné z: <http://www.obecprekladatel.u.c.z/anticena-skripec.htm>. [Dátum prístupu: 2. mája 2023.]
- POPOVIČ, Anton. Teória umeleckého prekladu: Aspekty textu a literárnej metakomunikácie. Bratislava: Tatran, 1975.
- POPOVIČ, Anton: Paradigmatika a syntagmatika štýlu. Rec. knihy Františka Míka Estetika výrazu. In: Romboid, roč. 4, 1969, č. 6, s. 47 - 50.
- ROFF, Connie. David Baldacci's books in order: a complete guide. In: Pan Macmillan [online]. 07. apríla 2023. Dostupné z: <https://www.panmacmillan.com/blogs/crime-thriller/david-baldacci-books-in-order>. [Dátum prístupu: 16. júna 2023.]
- WILSON, Chanal. I've Read Everything by David Baldacci, Now What? In: Richland Library [online]. 19. novembra 2018.
- ZÁHUMENSKÝ, Jozef, prof. MUDr. a kol. Postup pri vyšetrení pri podozrení na sexuálne násilie. In: Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky [online]. 2022. Dostupné z: <https://health.gov.sk/Zdroje/?/Sources/dokumenty/SDTP/standardy/1-7-2022/OPS->

pre-zdrav_star-o-obete-sexualneho-nasilia-Postup-pri-vysetreni-pri-podozreni-na-sexualne-nasilie.pdf. [Datum přístupu: 24. júna 2023.]

ZEHNALOVÁ, Jitka a kol. Kvalita a hodnocení překladu: Modely a aplikace. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015.

Slovníky, korpusy, databázy

- Average height and weight by country. Worlddata: the world in numbers [online]. Worlddata. Dostupné z: <https://www.worlddata.info/average-bodyheight.php>. [Datum přístupu: 17. júna 2023.]*
- Cambridge Dictionary [online]. © 2023. Cambridge University Press & Assessment. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/>. [Datum přístupu: 17. júna 2023.]*
- Český národní korpus [online]. Dostupné z: <https://www.korpus.cz/>. [Datum přístupu: 17. júna 2023.]*
- Databáze Národní knihovny ČR [online]. © 2014. Dostupné z: <https://bit.ly/DB-NK-CR>. [Datum přístupu: 16. júna 2023.]*
- Internetová jazyková příručka [online]. 2008–2023. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz>. [Datum přístupu: 17. 6. 2023.]*
- Macmillan Dictionary [online]. © 2023. Macmillan Education Ltd. Dostupné z: <https://www.macmillandictionary.com/>. [Datum přístupu: 17. júna 2023.]*

Abstrakt

Táto práca sa zaoberá kritikou českého prekladu knihy *Hour Game* (2004, v češtine *Hrátky o hodinu* [2006, prekl. Ivan Brož]) od amerického spisovateľa Davida Baldacciho. Začína predstavením významných českých a slovenských translatológov, ktorý sa okrem iného zaoberali kritikou prekladu a zhŕňa ich teoretické poznatky, na základe ktorých je v kapitole 2 formulovaná metodológia. Kapitoly 3 a 4 aplikujú metódy z predošlej kapitoly a predstavujú analytickú časť kritiky. Kapitola 5 pozostáva zo syntetickej časti kritiky, t.j. formuluje hodnotiace závery na základe zistení z kapitol 3 a 4. Záver práce pripomína hlavné myšlienky z teoretickej časti v kapitole 1 a komentuje zistenia praktickej časti v kapitolách 3 až 5.

Abstract in English

This Master thesis develops systematic criticism of the Czech translation of the book *Hour Game* (2004) by American author David Baldacci, which was translated into Czech by Ivan Brož in 2006 and titled *Hrátky o hodinu*. The thesis begins with summarizing theoretical insights of important Czech and Slovak scholars in the field of translatology in Chapter 1. Based on these insights Chapter 2 develops a methodology for translation criticism. This methodology is then applied in Chapters 3 to 5, where Chapters 3 and 4 represent the analytical part and Chapter 5 the synthetic part of the critique. The conclusion then revisits the key ideas from the theoretical part in Chapter 1 and comments on the findings from Chapters 3 to 5.

Anotácia

Názov diplomové práce: Kritika českého prekladu knihy *Hour Game* a návrh jej prekladu do slovenčiny

Autorka diplomovej práce (DP): Bc. Alexandra Zieglerová

Študijný obor, na ktorom bola vypracovaná DP: Anglická filologie

Názov katedry a fakulty, na ktorých bola vypracovaná DP: Katedra anglistiky a amerikanistiky, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Vedúca diplomovej práce: Mgr. Josefína Zubáková, Ph.D.

Počet znakov vrátane príloh: 204 980

Počet strán: 105

Počet príloh: 2

Počet zdrojov: 31

Kľúčové slová: kritika prekladu, kvalita prekladu, hodnotenie kvality prekladu, Hrátky o hodinu, *Hour Game*, česko-slovenská translatologická tradícia

Príloha 1 – paralelné zobrazenie a analýza VT a CT

Legenda

Červené písmo označuje preklepy a gramatické chyby.

Modré písmo označuje vnútorný monológ postáv, ktorý je vo VT označený kurzívou.

Ružové písmo označuje chyby vecného charakteru (nevhodné posuny výrazov, pridané prvky [v CT] a vynechané prvky [vo VT], doslovne preložené prvky).

Zelené písmo označuje nedostatky pragmatického a štylistického charakteru (neuzuálne výrazy, štylisticky nehodné prvky).

Zlaté písmo označuje nedostatky týkajúce sa formy a syntaxu (nevhodný slovosled, nevhodný vid, zmenu hľadiska, nadužívanie privl. zámien).

Kombinácia farieb naznačujú nedostatok týkajúci sa jedného prvku, ktorý spadá do dvoch alebo viacerých kategórií.

Hour Game (Baldacci 2004)

Hrátky o hodinu (prekl. Brož 2006)

Chapter 1

Kapitola 1

THE MAN IN THE RAIN SLICKER WALKED slightly bent over, his breathing labored and his body sweaty. The extra weight he was bearing, though not all that substantial, was awkwardly placed, and the terrain was uneven. It was never an easy thing to tote a dead body through the woods in the middle of the night. He shifted the corpse to his left shoulder and trudged on. The soles of his shoes bore no distinguishing marks; not that it would have mattered, since the rain quickly washed away any traces of footprints. He'd checked the forecast; the rain was why he was here. The inclement weather was the best friend he could ask for.

Ačkoliv muž v gumáku kráčel pomalu, byl mírně ohnutý, těžce dýchal a pot mu stékal po tváři. Předmět, který nesl, nebyl sice příliš těžký, ale **přesto** mu působil spolu s nerovným terénem hodně potíží. Nikdy nebylo snadné tahat se s mrtvolou po lese uprostřed noci. Přehodil si ji na levé rameno a plahočil se dál. Podrážky jeho bot nezanechávaly žádné výrazné známky **toho, že tudy někdo kráčel. Alespoň ne do nějaké zvláštní míry**, protože déšť všechny stopy spláchl. Procházel **zprávy o předpovědi** a právě kvůli dešti se rozhodl být na tomto místě. Nevlídné počasí se stalo jeho nejlepším **spojencem**, jakého si jen mohl přát.

Aside from the dead body draped over his sturdy shoulder, the man was also remarkable for the black hood he wore, on which was stitched an esoteric symbol that ran down the length of the cloth. It was a circle with a crosshair through its middle. Probably instantly recognizable to anyone over the age of fifty, the logo once inspired a dread that had significantly eroded with time. It didn't matter that no one "alive" would see him wearing the hood; he took grim satisfaction in its lethal symbolism.

Within ten minutes he'd reached the location he'd carefully selected on an earlier visit and laid the body down with a reverence that belied the violent manner in which the person had died. He took a deep breath and held it as he undid the telephone wire holding the bundle closed and unwrapped the plastic. She was young with features that had been attractive two days prior; the woman was not much to look at now. The soft blond hair fell away from the greenish-tinged skin, revealing closed eyes and bloated cheeks. Had the eyes been open, they might have still held the startled gaze of the deceased as she endured her own murder, an experience replicated roughly thirty thousand times each year in America.

Kromě **zahaleného** mrtvého těla, které muž nesl na **svém statném** rameni, byl pozoruhodný ještě tím, že měl nasazenou černou **kuklu**, na které byl vyšitý **jakýsi** tajuplný symbol, který se táhl po celé její délce. **Představoval** kruh s **terčovým křížem** uprostřed. Tento emblém, který by asi okamžitě poznal každý starší člověk nad padesát let, kdysi vyvolával hrůzu, která se během let **v podstatě** vytratila. Nebylo důležité, že ho **nikdo z „živých“ lidí nemohl vidět v této kukle**. **Ale** z její smrtelné symboliky cítil děsivé uspokojení.

Během deseti minut dorazil k místu, které si již předtím pečlivě vyhlédl a složil mrtvé tělo s **obřadností**, která **svědčila o násilném způsobu, jakým ta osoba zemřela**. **Nadechl se zhluboka a tělo na okamžik přidržel**, když **rozmotával** telefonní kabel, kterým bylo **obaleno**. Pak rozbil plastový obal. **Byla mladá s rysy, které ještě před dvěma dny poutaly pozornost**. **Nyní již byla někým úplně jiným**. Její hebké světlé vlasy ³⁰ klouzaly z pokožky, která již měla zelený odstín, ³¹ odkrývaly zavřené oči a odulé tváře. **Kdyby měla otevřené oči, mohly stále ještě prozrazovat udivený pohled zesnulé, když byla vystavena útrapám svého zavraždění, tedy zkušenosti v Americe asi třicet tisíckrát každoročně opakované**.

³⁰ Tu chýba nepriamy predmet „jej“ ktorý by vyjadril, že vlasy aj pokožka patria jednej osobe.

³¹ Tu chýba spojka, ktorá by vyjadřila zlučování vztah mezi přísudkami „klouzaly z pokožky“ a „odkrývaly zavřené oči a odulé tváře“.

He slid the plastic all the way free and laid the woman on her back. Then he let out his breath, fought the urge to retch caused by the stench of the body, and sucked in another **lungful** of air. Using one of his gloved hands and his light, he searched for and found the small, forked branch that he'd earlier placed in the bramble nearby. He used this to support the woman's forearm, which he'd positioned such that it was pointing to the sky. The body's rigor mortis, though rapidly fading, had made the task difficult, but he was strong and had finally levered the stiffened limb to the correct angle. He took the watch out of his pocket, checked with his flashlight to make sure it was set properly, and placed it around the dead woman's wrist.

Though far from a religious man, he knelt over the body and muttered a brief prayer, cupping his hand over his mouth and nose as he did so.

"You weren't directly responsible, but you were all I had. You didn't die in vain. And I believe you're actually better off." *Did he really believe what he had just said? Maybe not. Maybe it didn't matter.*

He looked at the dead woman's face, studying her features scrupulously as though a scientist observing a particularly

Sejmul plastový obal a uložil ženu na záda. Pak **zadržel** dech, chvíli zápasil s pocitem na zvracení **způsobeným** odporným zápachem těla a opět se nadechl. Se svítilnou v nasazených rukavicích prohledával nedaleký ostružiník, kam si předtím schoval malou větvičku ve tvaru vidlice. **Zapíchl ji do země** a opřel o ni **paži** mrtvoly, **jako by** ukazovala směrem k obloze. Ačkoliv se ženino tělo rychle **rozkládalo**, jeho posmrtná ztuhlost muži kladla **jistý** odpor, ale nakonec se **uplatnila jeho síla** a **upravil nehybnou ruku** do správného úhlu. Z kapsy vytáhl hodinky, světlem baterky si ověřil, zda jsou správně nařízené a nasadil je na **zápěstí mrtvé ženy**.

Ačkoliv měl daleko **k tomu, aby mohl být označován za pobožného člověka**, **poklekl** vedle mrtvoly a **tíše šeptal** krátkou modlitbu a přitom si dával dlaň před ústa a nos.

„Nebyla jsi přímo odpovědná **za to, co se stalo**, ale byla jsi tím, co jsem měl. Nezemřela jsi zbytečně. A věřím, že se ti **nyní určitě daří lépe**.“ **Skutečně věřil tomu, co právě řekl? Možná ne. Možná na tom ani nezáleželo.**

Pohlédl na tvář mrtvé ženy, **pečlivě zkoumal její rysy**, jako kdyby **byl vědcem, jenž sleduje nějaký zvlášť fascinující pokus**.

fascinating experiment. He had never killed another person before. He'd made it quick and, he hoped, painless. In the dull, misty night the woman seemed surrounded by a yellowish glow, as though she'd already become a spirit.

He drew farther back and examined the area all around, checking for any extraneous items that might lead to evidence against him. He discovered only a piece of cloth from his hood that had caught on a bush near where the body lay. *Careless, you can't afford that.* He placed it in his pocket. He spent several more minutes looking for other such items nearing microscopic size.

In the world of criminal investigation, it was these forensic “no-see-ums” that did one in. A single drop of blood, semen or saliva, a smudge of fingerprint, a hair follicle with a bit of DNA-littered root attached, and the police could be reading you your rights while prosecutors circled hungrily nearby. Unfortunately, even full awareness of that reality offered little protection. Every criminal, no matter how careful, left potentially incriminating material at the crime scene. Thus, he'd taken great care to have **no direct** physical contact with the dead woman as though she were an

Nikdy předtím nikoho nezabil. Udělal to rychle, a jak se **domníval**, bezbolestně. V té chmurné, mlhavé noci **se mu zdálo**, že **kolem té ženy se rozlévá** žlutavá záře, **jako kdyby byla** nějakým duchem.

Pak se odebral o kousek dál a **prohlížel si** okolí. **Dával si pozor**, jestli **nespatří nějaký nepatříčný předmět, který by mohl být důkazem proti němu**. Našel pouze kousek látky ze své kápě, **kteřá³²** se zachytila o **nějaký** keř blízko místa, kde **ukládal** tělo. „**Nedbalost, to si nemůžeš dovořit.**“ Schoval jej do kapsy. **Několik minut ještě hledal další věci, které mohly mít téměř mikroskopické rozměry.**

Ve světě kriminálního vyšetřování to byly právě **metody soudního lékařství**, které dokázaly odhalit i „neviditelné“ důkazy. Stačila kapka krve, **spermie nebo slina³³**, **šmouha otisku prstu**, nebo vlasový váček s malinkým kouskem kořínku s DNA a **policie již vám mohla číst vaše práva**, zatímco **státní zástupci** kolem hladově slídili. **Žel**, ani naprosté **respektování** této reality **neskýtalo** žádnou velkou ochranu. Každý zločinec, bez ohledu na to, jak byl opatrný, **zanechával** na místě **zločinu** nějaký potenciálně inkriminovaný materiál. **I** proto si **muž v gumáku** dával velký pozor, aby se

³² Nesprávne koordinovaná vedľajšia veta.

³³ Nesprávna koordinácia predmetov.

infectious agent that could cause a fatal disease.

He rolled up the plastic and pocketed the telephone cord, checked the watch once more and then slowly made his way back to his car. Behind him lay the dead woman, her hand upraised to the watery heavens. Her watch was slightly luminous in the dark and made a dull beacon for her new resting place. She wouldn't remain undiscovered for long. Dead bodies aboveground rarely did, even in places as isolated as this.

As he drove off, the hooded man used his finger to trace the symbol on his hood, making the sign of the cross at the same time. The crosshairs symbol also appeared on the face of the watch he'd placed on the dead woman's wrist. *That should certainly get a rise out of them.* He took a breath full of excitement as well as dread. For years he had imagined that this day would never come. For years his courage had faltered. Now that the first step had been taken, he felt a great sense of empowerment and liberation.

He shifted into third gear and sped up, his tires grabbing the slicked roadway and holding firm as the darkness swallowed up

mrtvé ženy nedotkl, což vypadalo jako by byla nakažená virem, který vyvolává smrtelnou chorobu.

Zabalil plastový pytel a telefonní kabel si dal do kapsy. Ještě jednou překontroloval hodinky a pak se pomalu vracel ke svému autu. Za ním ležela mrtvá žena s rukou namířenou k vlhkým oblakům. Její hodinky ve tmě lehce světélkovaly a plnily roli jakéhosi divného majáku označujícího její nové působiště. Nemohla dlouho zůstat, aniž by ji nikdo nenalezl. Mrtvá těla na zemi jen zřídka ujdou pozornosti, a to dokonce i na takových opuštěných místech, jakým byla tato část lesa.

Když muž nastartoval, tak si ještě prstem přešel po symbolu na své kukle a udělal nad ním ve vzduchu malý křížek. Tento symbol terče byl rovněž na sklíčku hodinek, které upevnil na zápěstí mrtvé ženy. To je určitě rozzlobí. Nadechl se plný vzrušení i děsu. Po celá léta si představoval, že tento den nikdy nenastane. Po celá léta jeho odvaha kolísala. A tak když nyní udělal ten první krok, pocítil velkou sílu a osvobození.

Zařadil rychlost a uháněl pryč, pneumatiky prudce zabíraly po hladké silnici a pevně unášely jeho vůz, až nakonec tma spolkla světla jeho modrého volkswagenu. Chtěl se

the lights of his blue VW. He wanted to get to where he was going as fast as possible. dostat co nejrychleji tam, kam měl namířeno.

Musel napsat dopis.

He had a letter to write.

Chapter 2

MICHELLE MAXWELL PICKED UP HER pace. She'd completed the "flat" portion of her run through the hills around Wrightsburg, Virginia, sequestered southwest of Charlottesville, Virginia; the terrain would now grow much steeper. Maxwell was a former Olympic rower who'd subsequently spent nine intense years in the Secret Service. Consequently, the five-foot-ten-inch woman was in remarkable physical shape. However, an enormous high-pressure system had parked over the entire mid-Atlantic, taking this spring day unusually humid, and her muscles and lungs were beginning to strain as she headed up an incline. A quarter of the way through her run she'd put her shoulder-length black hair into a ponytail, though stubborn strands still found their way into her face.

She'd left the Secret Service to start a private investigation firm in this small Virginia town, partnering with another former Secret Service agent, Sean King. King had left the Service under a dark cloud but had become an attorney and forged a new life in Wrightsburg. The two hadn't known each other while working for Uncle

Kapitola 2

Michelle Maxwellová přidala **na** kroku. **Dokončovala** „**všední**“ porci svého běžeckého tréninku **po** kopcích kolem virginského Wrightsburgu, které se nacházely v málo navštěvované krajině, jihozápadně od Charlottesville. Terén **se zde rychle měnil**, **kopce** byly strmější. Maxwellová, bývalá olympijská veslařka, strávila devět let **intenzivní práce** u tajné služby. **Není divu**, že se tato **sto sedmdesát centimetrů** vysoká žena **nacházela** v pozoruhodně dobré fyzické kondici. Nicméně ani ona se nemohla **ubránit před účinky mimořádně vysokého tlaku**, který se zabydlel nad celou oblastí středního Atlantiku a měl na svědomí, že právě tento jarní den **byl natolik neobvykle vlhkým, až to pocítila v nohách i na plicích, když stoupala do vrchu**. Asi v jedné čtvrtině cesty **poněkud zpomalila, aby si černé vlasy padající do zad** mohla uvázat do koňského ohonu, ale vzpurné pramínky **si stále nacházely cestu do její tváře**.

V tajné službě skončila, aby mohla v tomto malém virginském městě **vést** soukromou detektivní firmu. Jejím společníkem byl Sean King, **jenž** také **přišel** z tajné služby. King tuto složku **sice** opustil za **poněkud nejasných** okolností, ale stal se advokátem a ve Wrightsburgu začal nový život. Z dřívější služby se neznali. Seznámili se

Sam; rather, they'd teamed up on a case the previous year while Michelle was still in the Service and King had become embroiled in a series of local murders. After bringing that matter to a successful conclusion and gaining some notoriety in the process Michelle had suggested they start their own firm, and King, somewhat reluctantly, had agreed. With the reputation they'd gained from the previous case, and their skills as investigators, the business had quickly become a success. There had come a lull in the work, though, for which Michelle was grateful. She was an outdoors woman, and she got as much satisfaction out of camping or running a marathon as she did busting counterfeiters or putting the clamps on a corporate spy.

The woods were quiet save for the rustling branches from a moisture-laden breeze that was conjuring miniature cyclones from last winter's dead leaves. However, the sudden crack of tree branches caught Michelle's attention. She'd been told that the occasional black bear could be spotted around here, but if she did encounter an animal, it was far more likely to be a deer, squirrel or fox. She thought nothing more of it, although she took comfort in the pistol riding in the clip holster attached to her

teprve v předcházejícím roce nad jedním případem, kdy Michelle stále ještě byla ve federálních službách, zatímco King byl zapleten do vyšetřování série vražd, ke kterým došlo v místním okolí. Když byl případ úspěšně uzavřen a dvojice si vydobyla při procesu u veřejnosti jisté uznání, usoudila Michelle, že by mohli začít s vlastní firmou a King sice přikývl, ale poněkud neochotně. S pověstí, jaké se dvojice těšila z minulého případu a také díky jejich profesionální zdatnosti, se jim společné podnikání úspěšně rozvíjelo. Nicméně, Michelle vítala dny, kdy v jejich práci nastávalo údobí klidu. Jako žena, která se vyžívala v přírodě, byla stejně tak spokojená, když mohla kempovat nebo běhat maratónské trasy, jako když zatýkala podvodníky nebo dávala želízka na ruce lidí, kteří vykrádali obchodní tajemství u konkurence.

Les byl tichý, až na občasné šelest větviček způsobené vlhkým větříkem, který mezi napadanými listy vířil miniaturní cyklóny. Ale přesto náhlé zapraskání větví upoutalo Michellininu pozornost. Řekli jí, že tady býval někdy zpozorován černý medvěd, ale pokud nějaké zvíře zahlédla, tak šlo spíše o jelena, veverku nebo lišku. Už na to sice nechtěla dále myslet, ale stejně se pro klid dotkla pouzdra s pistolí, které měla upevněné na svém oblíbeném opasku. Jako agentka tajné služby nikdy nechodila ven

fanny pack belt. As a Secret Service agent she'd never gone anywhere without her gun, not even the toilet. One never knew where a nine-millimeter SIG and fourteen rounds might come in handy.

Moments later another sound caught her attention and kept it: running feet. In her Secret Service days Michelle had heard many types of running feet. Most had been innocuous; others signaled a darker purpose: stealth, attack or panic. She wasn't sure how to classify this one yet: good, bad or out of shape. She slowed her pace a little, using her hand to shield her eyes from the sunlight breaking through the tree canopies. For a few seconds there was dead silence, then the sounds of rushing feet returned, now much closer. Okay, what she was hearing was clearly not the measured pace of a jogger. There was a level of fear in the rushed and unsteady-sounding footfalls. Off to her left now, it seemed, but she couldn't be sure. Sound tended to whipsaw here.

“Hello,” she called out, even as her hand reached down and took out her pistol. She

beze zbraně, dokonce ani toaleta nebyla výjimkou. Jeden nikdy nemohl vědět, kdy může přijít vhod devítka se čtrnácti náboji.

Za chvíli její pozornost vyvolal další zvuk: byly to kroky běžícího člověka. V dobách, kdy pracovala u tajné služby slýchávala mnoho druhů zvuků utíkajících nohou. Většinou byly neškodné, jiné³⁴ signalizovaly něco nekalého: krádež, přepadení nebo paniku. Ale teď si nebyla jistá, kam by měla zařadit tento zvuk, zda-li šlo o něco dobrého, špatného nebo cosi deformovaného. Trochu zpomalila, zastínila si oči rukou před sluncem, které pronikalo baldachýnem stromů. Pak na několik vteřin zavládalo naprosté ticho, ale vzápětí se zvuky utíkajících nohou vrátily, nyní už mnohem blíže. Tak dobře, řekla si, to³⁵ co právě slyšela, určitě nebyl jednotvárný běh člověka, jenž kluše ze záliby. V těch nepravidelně znějících dopadech chodidel na zem vycítila určitý druh strachu. Pak se jí zdálo, jako by ty zvuky přicházely zleva, hned vedle ní, ale nebyla si jistá. Jako by se ten zvuk rozdvojit.

„Haló“, zavolala a dokonce jí ruka sjela k pouzdru a vytáhla pistolí. Nečekala žádnou

³⁴ Nesprávný slovní druh.

³⁵ Chýba čiarka.

didn't expect an answer and didn't get one. She chambered a round but kept the safety on. As with scissors, one should avoid running with a loaded gun while the safety was off. The sounds kept coming; it was human feet certainly. She glanced behind her; this might be a setup. It could be done in pairs: one to draw her attention while the other got the jump on her. Well, if so, they were going to be very sorry they chose to pick on her.

She stopped now as she finally locked on the sound's source: it was to the right, above the knoll directly in front of her. The breathing was accelerated; the rush of legs, the crashing of underbrush, seemed frenetic. In another few seconds whoever it was would have to clear **the rim of dirt and rock**.

Michelle slipped off her gun's safety and took up position behind a wide oak tree. Hopefully, it was only another jogger, and the person wouldn't even be aware of her armed presence. Dirt and pebbles shot out over the edge of the knoll heralding the arrival of the source of all the commotion. Michelle braced herself, both hands glued around her pistol grips, ready if necessary to put a bullet between someone's pupils.

odpověď a také žádnou nedostala. Natáhla závěr, ale **pojistku nechala v zajištěné poloze**. Věděla, že běžet **s nabitou pistolí, která je odjištěná**, bylo jako utíkat s **rozevřenými** nůžkami. Zvuky se blížily. Určitě to byly lidské kroky. Ohlédla se za sebe. Mohla to být léčka. Co když jsou dva. Jeden **upoutává** její pozornost, zatímco druhý na **ní skočí zezadu**. **Nuže, pokud by to mělo takhle být**, budou **mít smůlu**, že si vybrali zrovna ji.

Když se jí konečně podařilo přesně zachytit směr, odkud **zvyky** přicházely, zastavila se. **Nebylo to zleva, jak původně myslela**, ale z pravé strany návrší, které se **vynořilo** přímo před ní. **Zaslechla, jak se dech dotyčného zrychluje**. **Měla dojem, že se jeho nohy pohybují ve ztřeštěném tempu a drtí pod sebou lesní podrost**. Necht' to byl kdokoliv, bude se muset v nejbližších několika vteřinách objevit.

Michelle odjistila pistoli a schovala se za široký **kmen dubu**. Doufala, že to bude jen nějaký další běžec, **tedy člověk, který si ani nebude vědom, že je nablízku osoba se zbraní v ruce**. **Kousky hlíny** a kamínky **padající shora** prozrazovaly, že **už se z kopce blíží zdroj celého toho rozruchu**. Michelle byla ve střehu, oběma rukama svírala pažbu pistole, připravena v případě nutnosti vypálit ránu dotyčnému přímo mezi oči.

A young boy burst out from the top of the knoll, was suspended in space for an instant and then with a scream tumbled down the slope. Before he hit bottom another boy, a little older, came into view at the knoll's crest but caught himself in time and merely slid down the slope on his butt, flopping next to his companion.

Michelle would have thought they were just horsing around, except for the look of utter terror etched on both their faces. The younger one was sobbing, his face streaked with dirt and tears. The older boy pulled him up by the scruff of his shirt, and they took off running, both their faces crimson with accelerated blood flow.

Michelle holstered her gun, stepped out from behind the tree and held up her hand. "Boys, stop!"

The pair screamed and shot around on either side of her in a blur. She spun around, grabbed for one but missed. She called after them, "What's wrong? I want to help you!"

For an instant she contemplated sprinting after them, but despite her Olympian background, it wasn't certain she could catch two young boys whose feet were apparently jet-fueled by sheer fright. She turned back around and looked toward the top of the knoll. What could have scared

Z vrcholku kopce se vyřítíl mladý chlapec. Na okamžik se zarazil a pak se s výkřikem začal kutálet. Než se dostal dolů, objevil se nahoře další kluk, o trochu starší. Když viděl, co se přihodilo kamarádovi, byl opatrnější a ze svahu se sklouzl jen po zadku a přistál vedle svého společníka.

Michelle si mohla myslet, že chlapci jen tak skotačí, kdyby nezpozorovala hrůzu, která vystupovala z jejich tváří. Mladší chlapec popotahoval, obličej pokrytý špínou a slzami. Starší ho pak zatahal za rozevlátý konec košile a dali se na útěk. Rozbouřená krev jim do tváří vehnala červeň.

Michelle schovala pistoli, opustila svůj úkryt za stromem a zvedla ruku: „Chlapci, stůjte!“

Kluci zapištěli a vyděšení proběhli kolem ní. Rychle se otočila a chtěla jednoho z nich zadržet, ale nepodařilo se jí to. Volala za nimi: „Co se děje? Chci vám pomoci!“

Na okamžik zvažovala, že by se za nimi rozběhla, ale i když měla za sebou olympijský trénink, nebyla si jistá, zda mohla chytit dva mladé kluky, z jejichž nohou se nyní staly tryskové motory poháněné jakousi hrůzou. Obrátila se a pohlédla na vrchol kopce. Co tam ty chlapce

them that badly? She quickly altered her line of thinking. Or *who* could have? She looked once more in the direction of the fleeing boys. Then she turned back and cautiously made her way up in the direction the kids had come from. *Okay, this is getting a little dicey.* She thought about using her cell phone to call for help but decided to check things out first. She didn't want to call the cops in only to discover the boys had been spooked by a bear.

At the top of the knoll she easily found the path the two had used. She slipped through the narrow trail erratically carved by their frantic flight. It ran for about a hundred feet and then opened into a small clearing. From here the path was less certain, but then she spotted the piece of cloth dangling on the lower branch of a dogwood, and she made her way through this cleft in the forest. Fifty feet later she came to another clearing, this one larger, where a campfire had been doused.

She wondered if the boys *had* been camping here and indeed been frightened by some animal. And yet they'd had no camping gear on them, and there was none here in the clearing. And the fire didn't look all that recent. *No, something else is going on.*

mohlo tak vyděsit? *Vzápětí rychle opravila nit svého uvažování.* Nikoli co, ale spíše kdo *to mohl způsobit?* Ještě jednou se podívala směrem k *utíkajícím* chlapcům. Pak se otočila a opatrně stoupala *tím* směrem, odkud vyběhli. *Okay, začíná to být poněkud riskantní.* *Pomyslela na svůj mobilní telefon, aby zavolala pomoc, ale pak se rozhodla, že nejdříve sama zjistí³⁶ o co šlo.* Nechtěla volat policii jen proto, že *viděla kluky, které vystrašil medvěd.*

Na vrcholku kopce snadno našla cestu, po které oba chlapci *zřejmě* šli. Pustila se úzkou stezkou, *kteřá byla nepravidelně prošlapána jejich zběsilým úprkem.* Táhl se asi *sto metrů* a pak vyústila do malé mýtiny. Odtud se už její stopa ztrácela. *Ale* Michelle *náhle* spatřila kus látky visící na spodní větvi svídy. *Pronikla mezerou v hustém lesním porostu* a po patnácti metrech přišla k *další mýtině, tentokrát větší, kde bylo vyhaslé ohniště.*

Ptala se sama sebe, jestli zde chlapci nekempovali a nebyli skutečně vyděšeni nějakým zvířetem. *Ale* vždyť neměli³⁷ sebou žádnou tábornickou výstroj a ani na *mýtině* žádná nebyla. A vlastně ani ohniště *nevykazovalo žádné známky,* že by zde

³⁶ Chýba čiarka.

³⁷ Chýba spojka „s“.

ještě před chvíli něco hořelo. Ne, jde o něco jiného.

In an instant the direction of the wind changed and drove the smell deep into her nostrils. She gagged, and her eyes assumed their own level of panic. She'd experienced that unmistakable smell before.

It was putrefied flesh. *Human flesh!*

Michelle pulled her tank shirt up and over her mouth and nose, trying to breathe in the stink of her own sweat rather than the rank odor of a decomposing body. She made her way around the perimeter of the clearing. At 120 degrees on her mental compass she found it. Or her. In the brush that ran along the fringe of the clearing the hand was sticking up, like the dead woman was waving hello or in this case good-bye. Even from this distance Michelle could see that the greenish skin on the arm was slipping down off the bone. She scooted around to the upwind side of the body and took a replenishing breath.

She ran her gaze along the corpse but kept her gun ready. Though the stench from the body, its discoloration and the skin slippage showed the woman had been dead for quite some time, it could have been recently dumped here and the killer still nearby.

V tu chvíli se změnil směr větru a hluboko do jejího nosu zanesl pach. Ucpala si obě nosní dírký a v očích se jí objevil nádech paniky. Ze své zkušenosti neomylně poznala, o jaký druh pachu se jednalo.

Bylo to maso v rozkladu. *Lidské maso!*

Michelle si povytáhla své běžecké tričko a zakryla jím ústa i nos a pokoušela se dýchat raději svůj vlastní pot než ten hnilobný pach rozkládajícího ³⁸ těla. Začala obcházet mýtinu, až v jedné třetině jejího obvodu našla to, co hledala. Vlastně našla ji. Z porostu, který se táhl podél po okraji paseky, se vzhůru k nebi tyčila ruka, jako by někoho zdravila nebo spíše v tomto případě mávala na rozloučenou. Dokonce i z odstupu několika kroků mohla Michelle vidět, že nazelenalá pokožka na paži mrtvé byla sedřená na kost. Rychle přešla k návětrné straně těla, aby se mohla naplno nadechnout.

Očima přejížděla po mrtvole, ale pistoli měla přitom stále v pohotovostní poloze. I když pach těla, jeho zabarvení a odpadající pokožka svědčily o tom, že žena byla mrtvá již jistou dobu, mohl ji sem vrah uložit teprve nedávno a sám být stále někde

³⁸ Chýba zvrtné zámeno „se“.

Michelle had no desire to join the lady's fate.

The sun was glinting off something on the woman's wrist. Michelle drew closer and saw that it was a watch. She glanced down at her own watch; it was two-thirty. She sat back on her haunches, her nose cemented into her armpit. She called 911, calmly telling the dispatcher what she'd found and her location. After that she called Sean King.

"Do you recognize her?" he asked.

"I don't think her own mother would know her, Sean."

"I'm on my way. Just stay on your guard. Whoever did it might come back to admire his handiwork. Oh, and Michelle?" said King.

"Yeah?"

"Can't you just start running on a treadmill?"

She clicked off, took up a position as far away from the body as she could while still keeping it in view, and maintained a sharp lookout. The nice day and endorphin-churning run in the beautiful foothills had suddenly taken on a grim veneer.

nablízku. Michelle neměla zájem sdílet osud té dámy.

Sluneční paprsek něco odrazil na ženě zápěstí. Michelle se přiblížila a viděla, že to byly hodinky. Pohlédla na své hodinky, bylo půl třetí. Sedla si na bok a nos zabořila do podpaží. Pak vyřukala číslo 911 a potichu řekla dispečerovi, co našla a upřesnila svoji polohu. Pak zavolala Seana Kinga.

„Poznala jsi, kdo je to?“ zeptal se.

„Myslím, že by ji nepoznala ani vlastní matka, Seane.“

„Už jedu. Hlavně zůstaň tam, kde jsi. Ten, kdo to udělal, by se mohl vrátit, aby se mohl pokochat svým dílem,“ řekl Sean³⁹ a vzdychl: „Ach, Michelle?“

„Jo?“

„Nezačala jsi vlastně už naši úmornou práci?“

Vypnula mobil, vzdálila se od mrtvoly tak daleko, jak jen to šlo, aby ji měla stále na dohled. Krásný den a příjemný běh mezi nádhernými kopci náhle dostal ponuré zabarvení.

³⁹ Vo VT je vo vetách uvádzajúcich priamu reč Seana Kinga vždy použité jeho priezvisko, t.j. King.

Funny how murder had a way of doing that. **Jak směšné**, že se o to postarala vražda.

Chapter 3

THE SMALL CLEARING WAS SEEING quite a bit of activity, all of it man-made. A wide area had been cordoned off with yellow police tape intertwined among the trees. A two-person forensics team was foraging for clues directly around the crime scene, analyzing things that seemed far too small to be of any significance. Others hovered over the body of the dead woman, while still others were threading their way through the surrounding woods and underbrush looking for items of interest and possibly the ingress and egress of the killer. One uniformed officer had photographed and then videotaped the entire scene. All the cops wore floater masks to guard against the stench, and yet one by one they took turns hustling into the woods to empty their stomachs.

It all looked very efficient and orderly, but for a seasoned observer it was clearly bad guy one, good guys naught. They were finding zip.

Michelle stood off a way and watched. Next to her was Sean King, her partner in the private investigation firm of King & Maxwell. King was in his forties, three inches taller than the five-foot-ten Michelle

Kapitola 3

Malá mýtina byla svědkem **tak trochu nezvyklého lidského hemžení**. Její celou plochu ohraničovala žlutá policejní páska, která byla natažena mezi stromy. Dvoučlenná skupinka **ohledávačů** pátrala po stopách, **které se bezprostředně týkaly místa činu**. **Podrobovala analýze předměty, které se zdály být příliš malé, než aby mohly mít nějaký význam**. Jiní z **ohledavačů se vznášeli** nad tělem mrtvé ženy, zatímco druzí prohledávali **okolní stromy** a podrost, kde se snažili **nalézt něco zajímavého a zřejmě i směr, kterým vrah přišel a odešel**. Jeden **uniformovaný policista pořizoval snímky** celé **scénérie** a pak ji ještě natočil videokamerou. Všichni policisté měli **na ústech masky**, kterými se **chránily** před **pachem a dokonce se mnozí** jeden po druhém **na chvíli vzdálili do lesa, aby si vyprázdnilí své žaludky**.

Všechno se to zdálo jako **účinné a systematické počínání**, ale zkušenému pozorovateli **bylo jedno, kdo je padouchem a kdo kladným hrdinou. Teď šlo o konkrétní fakta**.

Michelle stála opodál a dívala se. Vedle ní byl Sean King, její partner v soukromé detektivní firmě King & Maxwellová. Kingovi bylo **asi čtyřicet**. Převyšoval Michelle **asi o sedm centimetrů**. Měl

and had short dark hair graying at the temples. He was trim and broad-shouldered but had gimpy knees and a shoulder that a bullet had ripped into years ago during an arrest that had gone awry while he was working a forgery investigation as a Secret Service agent. He'd also once been a volunteer deputy police officer for Wrightsburg but had resigned, swearing off guns and law enforcement for the rest of his days.

Sean King had suffered through several tragedies in his life: a disgraceful end to his Secret Service career after a candidate he'd been guarding was assassinated right in front of him; a failed marriage and acrimonious divorce; and most recently, a plot to frame him for a series of local murders that had dredged up the painful details of his last days as a federal agent. These events had left King a very cautious man, unwilling to trust anyone, at least until Michelle Maxwell hurtled into his life. Though their relationship had started off on very rocky ground, she was now the one person he knew he could absolutely rely on.

Michelle Maxwell had started life at a dead run, streaking through college in three years, winning an Olympic silver medal in

nakrátko ostříhané vlasy, které mu na spáncích začínaly šedivět. Patřil mezi fyzicky zdatné muže se širokými rameny, ale kulhal po střelném zranění, které utrpěl před lety jako agent tajné služby při nepodařeném zatýkání padělatele. Také býval jeden čas dobrovolným zástupcem policejního důstojníka ve Wrightsburgu, ale pak rezignoval a zapřísáhl se, že do konce života nechce mít nic společného se zbraněmi a prosazováním zákona.

Sean King za svůj život měl několik tragédií. Ostudný závěr jeho kariéry v tajné službě, když byl přímo před jeho očima zabit člověk, kterého měl chránit. Krach manželství a nechutný rozvod. A zcela nedávné spiknutí, kterým byl zatažen do řady místních vražd, jež vynesly na světlo bolestivé detaily jeho posledních dní ve službě federálního agenta. Tyto události způsobily, že se z Kinga stal velmi obezřetný muž, který nikomu příliš nedůvěřoval, přinejmenším do té doby, než do jeho života vstoupila Michelle Maxwelllová. Ačkoliv se jejich vztah vyvíjel na velmi pevných základech, poznal, že je nyní jediným člověkem, na kterého se může spolehnout.

Michelle Maxwelllová začala svůj život v tempu, prosvištěla gymnáziem za tři roky, vyhrála olympijskou stříbrnou medaili ve

rowing and becoming a police officer in her native Tennessee before joining the Secret Service. Like King, her exit from the federal agency hadn't been pleasant: she'd lost a protectee to an ingenious kidnapping scheme. It was the first time in her life she had failed at anything, and that debacle had nearly destroyed her. While investigating the kidnapping case she had met King. At first she'd taken an instant dislike to the man. Now, as his partner, she saw Sean King for what he was: the best pure investigative mind she had ever been associated with. And her closest friend.

Yet the two could not have been more different. While Michelle craved adrenaline highs and pushing her body to the limit with intensive, **lung and limb-shocking** physical activities, King preferred spending his leisure time hunting for appropriate wines to add to his collection, dabbling in owning the works of local artists, reading good books, as well as boating and fishing on the lake that his home backed to. He was an introspective man by nature; he liked to think things out thoroughly before taking action. Michelle tended to move at warp speed and let the pieces fall where they

veslování, stala se policistkou v rodném státě Tennessee a pak **vstoupila do řad** příslušníků tajné služby. Podobně jako v Kingově případu, ani její odchod z federální agentury **nebyl žádnou příjemnou záležitostí**. V jednom **důmyslně vymyšleném únosu** přišla o **člověka, kterého měla chránit**. Bylo to poprvé v jejím životě, kdy v něčem selhala, **přičemž jí** tento neúspěch málem zničil. V průběhu vyšetřování tohoto únosu poznala Kinga. Z počátku se jí tento muž nelíbil. Nyní, když byl jejím partnerem, **viděla Seana Kinga jinak**, byl nejlepším detektivním mozkiem, s jakým se kdy setkala. A jejím nejbližším přítelem.

Avšak tato dvojice se nemohla od sebe **nějak příliš** lišit. **Zatímco Michelle potřebovala, aby jí stoupal adrenalin a mohla své tělo bičovat až na samu hranici intenzivní tělesnou zátěží**, King dával přednost tomu, že svůj volný čas trávil **sháněním odpovídajícího vína, kterým by mohl doplnit svoji kolekci**. Rovněž se **kochal tím, že vlastnil díla místních umělců**. Rád četl dobré knihy. **A** stejně tak se mu líbilo v člunu a při rybaření na jezeru, **na jehož pozadí stál i jeho dům**. Povahou byl **mužem, který důsledně sám sebe zkoumal**. Než se k něčemu **odhodlal**, vždy si vše důkladně **promýšlel**. Michelle měla sklony

may. This partnership of supernova and steady glacier had somehow flourished. vše řešit rychle, bez ohledu na to, kam padají třísky. Přitom toto partnerství supernovy a klidného ledovce jaksi vzkvétalo.

“Did they find the boys?” she asked King. „Našli ty kluky?“ zeptala se Kinga.

He nodded. “I understand they were pretty traumatized.” Přikývl. „Chápu, že museli být pěkně traumatizováni.“

“Traumatized? They’ll probably need therapy all the way through college.” „Traumatizováni? Budou asi potřebovat léčení po celou dobu školy.“

Michelle had already given a detailed statement to the local police, in the person of Chief Todd Williams. The chief’s hair had become noticeably whiter after her and King’s first adventure in Wrightsburg. Today his features held a resigned expression, as though murder and mayhem were now to be expected in his tiny hamlet. Michelle už podala podrobné hlášení místní policii, kterou zastupoval její náčelník Todd Williams. Po prvním dobrodružství, které zažila s Kingem ve Wrightsburgu, jeho vlasy ještě více zešedivěly. Dnes se v jeho tváři odrážel odevzdaný výraz, jako kdyby vražda a ublížení na těle měly být nyní v této malé obci očekávány.

Michelle watched as a slender and attractive red-haired woman in her late thirties carrying a black satchel and a rape kit arrived on the scene, knelt down and started examining the body. Michelle pozorovala štíhlou a přitažlivou rudovlásku, které mohlo být hodně přes třicet, jak se objevila na scéně s černou kabelou, poklekla k mrtvole a začala ji prohlížet.

“That’s the deputy medical examiner assigned to this area,” King explained. „To je zástupkyně soudního lékaře přiděleného do této oblasti,“ vysvětloval King. „Jmenuje se Sylvia Diazová.“

“Diaz? She looks more like Maureen O’Hara.” „Diazová? Vypadá spíše jako románová Maureen O’Haraová.“

“George Diaz was her husband. He was a very noted surgeon in the area. „George Diaz byl jejím manželem. Patřil k velmi známým chirurgům v celém kraji.

He was struck by a car and killed several years ago. Sylvia used to be a professor of forensic pathology at UVA. Now she's a physician in private practice."

"And a deputy M.E. on the side. Busy woman. Any children?"

"No. I guess her work is her life," said King.

Michelle put her hand up to her nose as the direction of the wind changed yet again, flinging the stench of the body directly at them. "Some life," she said. "God, she isn't even wearing a mask, and I'm about to hurl from back here."

Twenty minutes later Diaz rose, spoke with the police, popped off her examination gloves and started snapping pictures of the body and surrounding area. Finished with that, she stowed her camera and started to walk away when she noticed King. She smiled warmly and headed toward them.

Michelle whispered, "And you forgot to tell me that you two dated?"

King looked at her surprised. "We went out a few times a while back. How'd you know that?"

Zemřel před několika lety, když ho srazilo auto. Sylvia bývala profesorkou soudní patologie na Virginské univerzitě. Teď je praktickou lékařkou se soukromou praxí."

„A zároveň zástupkyní soudního lékaře. Věřu, zaměstnaná to žena. Má nějaké děti?“

„Ne. Myslím, že jejím životem je práce,“ řekl King.

Michelle ⁴⁰ přiložila ruku k nosu, protože se vítr opět změnil a zanesl pach mrtvoly směrem k nim. „Zvláštní život,“ řekla. „Bože, ona nemá ani masku a se mnou to tady asi praští o zem.“

Po dvaceti minutách se Diazová zvedla od mrtvého těla, promluvila pár vět s policisty, rychle ⁴¹ sundala sterilní rukavice a začala si pořizovat snímky oběti a okolí. Když s tím skončila, schovala fotoaparát a chystala se odejít. V tom okamžiku si všimla Kinga. Příjemně se usmála a pokývla mu hlavou na pozdrav.

Michelle zašeptala: „A zapomněl jsi mi říct, že jste se stýkali, že?“

King se na ní podíval překvapeně. „Dříve jsme se několikrát setkali. Jak si na to přišla?“

⁴⁰ Chýba zvrtné zámeno „si“.

⁴¹ Chýba zvrtné zámeno „si“.

“After spending close-up time with a dead body, you don’t get a smile like that unless there was a prior relationship.” „Jestliže někdo je tak dlouho nad mrtvým tělem, pak se určitě neusměje tak líbezně, pokud se nejedná o někoho se zvláštní předností.“

“Thanks for the astute observation. But be nice. Sylvia’s really wonderful.” „Děkuji za bystrý postřeh. Ale buď přesná. Sylvia je skutečně úžasná.“

“I’m sure she was, but I don’t need to hear the details, Sean.” „Jsem si jista, že byla, ale nepotřebuji slyšet žádné podrobnosti, Seane.“

“Rest assured, you’ll never hear the details while there’s breath in my body.” „Spolehni se, žádné detaily neuslyšíš, pokud živ budu.“

“I see. You’re being quite the Virginia gentleman.” „Chápu. Jsi stoprocentní virginijský gentleman.“

“No, I just don’t want to be critiqued.” „Ne, pouze nechci být kritizován.“

Chapter 4

SYLVIA DIAZ GAVE KING A HUG that lingered a bit past “friends” status, Michelle felt, and then King introduced the two women. The deputy medical examiner looked at Michelle with what the latter perceived as an unfriendly gaze.

“I haven’t seen you in a while, Sean,” Sylvia said, turning back to him.

“We’d been swamped with investigative work, but things have finally slowed down.”

“So,” Michelle broke in, “do you have a cause of death on our corpse yet?”

Sylvia looked at her with a surprised expression. “That’s not really something I can discuss with you.”

“I was just wondering,” said Michelle innocently, “since I happened to be one of the first on the scene. I guess you won’t know for sure until you do the post.”

“You’ll be doing the autopsy here, won’t you?” asked King.

Sylvia nodded. “Yes, although suspicious deaths traditionally were sent over to Roanoke.”

Kapitola 4

Sylvia Diazová se objímala s Kingem o něco déle, než určuje status „přítele“. Alespoň si to tak Michelle myslela. King pak obě ženy vzájemně představil. Zástupkyně soudního lékaře pohlédla na Michelle způsobem, který detektivka nepovažovala za přátelský.

„Už jsem tě dlouho neviděla, Seane,“ řekla Sylvia a otočila se.

„Měli jsme hodně starostí s vyšetřováním, ale nakonec se všechno zpomalilo.“

„Takže, už jste zjistila příčinu smrti na té naší mrtvole?“ zeptala se Michelle.

Sylvia na ní pohlédla s výrazem překvapení. „To skutečně není téma, o kterém mohu s vámi diskutovat.“

„Jen jsem byla zvědavá,“ řekla Michelle nevinně, „protože jsem byla první na místě činu. Předpokládám, že to nebudete s jistotou vědět, dokud neuděláte pitvu.“

„Uděláš ji tady, ano?“ zeptal se King.

Sylvia přikývla. „Ano, i když podezřelá úmrtí jsou už tradičně posílána do Roanoke.“

“Why no longer?” asked Michelle.

„Proč ne ještě dál?“ zeptala se Michelle.

“There used to be four official facilities certified to conduct autopsies in the state: Fairfax, Richmond, Tidewater and Roanoke. However, due to the generosity of John Poindexter, a very wealthy man who was also a past Speaker of the House in the state General Assembly, we now have a certified forensics substation right here.”

„V tomto státě mají oficiální povolení provádět pitvy čtyři ústavy: Fairfax, Richmond, Tidewater a Roanoke. Ale díky štědrosti Johna Poindextera, velmi bohatého muže, jenž byl v tomto státě také předsedou Sněmovny, máme teď jakousi pomocnou stanicí soudního lékařství i zde.“

“Strange donation, a morgue,” said Michelle.

„Divný dar, pitevna,“ řekla Michelle.

“Poindexter’s daughter was killed here years ago. Wrightsburg falls on the jurisdictional line between the medical examiner’s office in Richmond and the western district office in Roanoke. Because of that, there was a fight over which office would perform the autopsy. Roanoke finally won out, but during the transfer of the body the vehicle was involved in an accident, and vital evidence was lost or compromised. Consequently, the girl’s killer was never caught, and as you can imagine, her father was not very happy. When Poindexter died, his will left the money to build a state-of-the-art facility.” Sylvia glanced over her shoulder at the body. “But even with a state-of-the-art facility the cause of death on this one might be tricky.”

„Před několika lety zde byla zabita Poindexterova dcera. Wrightsburg spadá do soudní kompetence na pomezí mezi úřady soudního lékařství v Richmondu a v západním okrese Roanoke. Kvůli tomu probíhaly spory o to, kde měla být provedena její pitva. Nakonec to vyhráli v Roanoke, ale při převozu mrtvolky došlo k dopravní nehodě a nejdůležitější důkazy tak byly ztraceny nebo poškozeny. Proto vrah dívky nebyl nikdy dopaden a jistě si umíte představit, že z toho její otec nebyl nijak nadšený. Když Poindexter skončil, byla podle jeho poslední vůle určena finanční částka k výstavbě nejmodernějšího zařízení pro potřeby soudního lékařství.“ Sylvia pohlédla přes rameno směrem k mrtvé dívce. „Ale ani s nejmodernějším ústavem v tomto případě asi mnoho nezmůžeme.“

“Any idea on how long she’s been dead?” asked King. „Máš nějakou představu, jak dlouho je mrtvá?“ zeptal se King.

“A lot depends on the individual, environmental factors and degree of decomposition. With a body dead this long, the postmortem may give us *some* idea of a time frame, but that’s all.” „Hodně záleží na jednotlivých faktorech, včetně prostředí, a na stupni rozkladu. V případě **tohoto** těla, které je tak dlouho mrtvé, nám může pitva sice poskytnout **jakousi** představu o časovém rámci, ale to je všechno.“

“I see some of the fingers have been chewed off,” said King. „Všiml jsem si, že jí chybí několik prstů“, řekl King.

“Animals, clearly.” Sylvia added thoughtfully, “but still there should have been more signs of invasion. They’re trying to get an ID on her now.” „**Zřejmě** zvěř,“ řekla Sylvia a zamyšleně dodala: „**Ale je tam přece jen ještě více stop po násilí. Bude to chtít ještě důkladnější identifikaci.**“

King said, “What do you make of the hand posed like that?” „Co si myslíš o poloze té ruky?“ zeptal se King.

“Afraid that’s for the official detectives, not me. I just tell them how the victim died and collect any evidence during the post that might be useful. I played Sherlock Holmes when I first started doing this job, and I was quickly put in my place.” „Obávám se, že **se to netýká mne**, ale **úředních vyšetřovatelů**. Mohu jim jen říci, jak oběť zemřela a pak dát dohromady důkazy z pitvy, které by mohly být užitečné. Když jsem **začínala v této profesi**, tak jsem si jednou zahrála na Sherlocka Holmese, ale byla jsem rychle **odkázána** do příslušných mezí.“

“There’s nothing wrong with using your specialized knowledge to help solve a crime,” commented Michelle. „Na tom přece není nic špatného, když svými odbornými znalostmi pomůžete **odhalit zločin**,“ prohlásila Michelle.

“You’d think so, wouldn’t you?” Sylvia paused and said, “I can tell you that the arm „**To přece nemyslíte vážně, nebo snad ano?**“ Sylvia se odmlčela a pak řekla,

was braced up by the stick and that it was done deliberately. Beyond that, I'm out of ideas." She turned to King. "It was good to see you again, even if it was under these circumstances." She put out her hand to Michelle, who shook it.

As the woman walked off, Michelle said, "I thought you said you *used* to date."

"We did. It's been over a year now."

"I'm not sure she got the message."

"I really appreciate the insight. Maybe you can read my palm next. You ready to go? Or do you want to finish your run?"

"Thanks, but I've had enough stimulation for one day."

As they passed close by the body, King stopped and stared at the hand that was still pointing to the sky, his face suddenly tense.

"What is it?" Michelle asked, watching him closely.

"The watch," he said.

She glanced at it, now seeing that it was set to one o'clock and didn't appear to be running. "What about it?"

"Michelle, it's a Zodiac watch."

„Mohu vám jen říci, že paže byla podepřena klackem a že to bylo uděláno záměrné. Kromě toho už nic nevím.“ Obrátila se ke Kingovi.

„Bylo to příjemné se s tebou opět setkat, i když to bylo za těchto okolností.“ Potřásla si rukou s Michelle.

Když soudní lékařka odešla, Michelle řekla, „Myslím, že jsi předtím řekl, že jste se setkávali.“

„Ano. Bylo to před rokem.“

„Nejsem si jista, zda zachytila tvůj signál.“

„Skutečně oceňuji tvůj jasnozřivý pohled. Možná by jsi mi mohla číst z dlaně. Půjdeš? Nebo chceš dokončit svůj běh?“

„Děkuji, ale pro dnešek už jsem více než dost stimulována.“

Když procházeli kolem mrtvé ženy, King se zastavil a podíval se na ruku, která stále ukazovala k obloze a pak se ve výrazu jeho tváře náhle objevilo napětí.

„Co je?“ zeptala se Michelle a pozorně ho sledovala.

„Hodinky,“ řekl.

Také se podívala a viděla, že jsou nastavené na jednu hodinu a nevypadaly na to, že fungují. „O co jde?“

„Michelle, to jsou hodinky značky Zodiac.“

“Zodiac?”

„Zodiak?“

“Something tells me we’re going to see this person’s work again,” said King.

„Něco mi říká, že se s případem této ženy ještě setkáme,“ řekl King.

Príloha 2 – slovenský preklad

Kapitola 1

Muž v pršiplášti kráčal zhrbený, zadýchaný a spotený. Váha bremeno, ktoré ani nebolo tak ťažké, bola nerovnomerne rozložená a terén bol nerovný. Nikdy nebolo jednoduché vláčiť mŕtvolu po lese uprostred noci. Prehodil si telo na ľavé rameno a vliekol sa ďalej. Podrážky jeho topánok neboli ničím výnimočné. Nie že by na tom záležalo, pretože dážď rýchlo zmyl akékoľvek stopy. Predpoved' si pozrel vopred a dážď bol dôvodom, pre ktorý bol práve tu. Nevľúdne počasie mu bolo tým najlepším priateľom, akého si mohol želať.

Okrem bezvládneho tela preveseného cez plece bola na mužovi zvláštna ešte kapucňa s ezoterickým symbolom vyšíťm po celej jej dĺžke. Kruh s nitkovým krížom uprostred. Toto logo a s ním spojenú hrôzu, ktorá postupom času značne opadla, by pravdepodobne okamžite rozpoznal ktokoľvek nad päťdesiat. Neprekážalo mu, že ho v tej kapucni nevidel nikto „živý“ – jej smrtiaca symbolika mu prinášala ponuré uspokojenie.

Za desať minút dorazil na predom starostlivo vybrané miesto a telo položil na zem s úctou, čo to bolo v priamom rozpore s násilným spôsobom, akým táto osoba zomrela. Zhlboka sa nadýchol a dych zdržiaval kým neodmotal telefónny kábel, ktorý držal celý náklad pohromade a nerozbalil igelit. Bola mladá a ešte pred dvomi dňami atraktívna; teraz sa nebolo veľmi na čo pozerat'. Jemné blond vlasy jej spadali z nazelenalej tváre a odkrývali zatvorené oči a nafúknuté líca. Ak by mala oči otvorené, možno by ešte stále vydesene civela na svoju vlastnú vraždu – udalosť, ktorá sa v Amerike odohrá každý rok zhruba tridsaťtisíckrát.

Muž zo ženy stiahol igelit a položil ju na chrbát. Potom vydýchol, bojoval s pocitom na zvracanie vyvolaným odporným zápachom tela a znova sa zhlboka nadýchol. Rukou v rukavici a s baterkou prehľadával neďaleké čerňičie, kam si predtým schoval malú vidlicovitú vetvičku. Podoprel ňou ženinu ruku tak, aby ukazovala k oblohe. Posmrtná stuhlosť tela sa rýchlo vytrácala, ale aj tak mu kládla odpor. Muž bol však silný a nakoniec sa mu podarilo stuhnutú končatinu ohnúť do správneho uhlu. Z vrecka vytiahol hodinky, svetlom baterky skontroloval, či sú správne nastavené a nasadil ich mŕtvej žene na zápästie.

Hoci mal od zbožného muža ďaleko, kľakol si k telu a držiac si ruku cez ústa a nos zamrmľal krátku modlitbu.

„Nebola si za to priamo zodpovedná, ale bola si všetkým, čo som mal. Nezomrela si zbytočne. A vlastne verím, že si na lepšom mieste.“ *Fakt veril tomu, čo práve povedal? Možno nie. Možno to bolo jedno.*

Zahľadel sa mŕtvej žene o tváre a pozorne skúmal jej črty, ako vedec pozorujúci obzvlášť zaujímavý experiment. Nikdy predtým nikoho nezabil. Spravil to rýchlo a dúfal, že bezbolestne. V tej ponurej, hmlistej noci sa zdalo, že sa okolo ženinho tela rozplýva akási žltkastá žiara. Akoby sa už stala duchom.

Muž sa odobral o kúsok ďalej a prehľadával okolie, či niekde nenájde niečo, čo by ho mohlo usvedčiť. Objavil len kúsok látky z kapucne, ktorá sa zachytila na kríku kúsok od miesta, kam uložil telo. Nemôžeš si dovoliť nedbalosť. Látku si strčil do vrecka. Nasledujúcich niekoľko minút strávil hľadaním podobných, takmer mikroskopických predmetov.

Vo svete kriminalistiky to boli presne takéto „omrvinky“, za ktoré vás zavreli. Jediná kvapka krvi, semena alebo sliny či rozmazaný otláčok prsta alebo vlasový vačok s korenkom plným DNA stačia k tomu, aby vám polícia búchala na dvere a žalobcovia si mädľili ruky. Avšak ani najvyššia miera obozretnosti nič nezaručovala. Všetci zločinci, bez ohľadu na ich opatrnosť, za sebou zanechávajú potenciálne inkriminujúci materiál. Muž si preto dával veľký pozor, aby s mŕtvou ženou neprišiel do priameho kontaktu, ako by bola nejakým smrteľným vírusom.

Zroloval igelit a telefónny kábel odložil do vrecka. Znova skontroloval hodinky a pomaly sa odobral k autu. Za ním ležala mŕtva žena s rukou namierenou k mokrým oblakom. Hodinky v tme jemne svietili a ako maják označovali jej nové miesto odpočinku. Čoskoro ju nájdu. Tak to už s nepochovanými mŕtvolami býva, a to aj na tak odľahlých miestach ako toto.

Ako odchádzal, prstom obtiahol symbol na kapucni, symbol kríža. Rovnaký symbol bol aj na ciferníku hodínok, ktoré nasadil mŕtvej žene na zápästie. To im určite zdvihne žľč. Nadýchol sa plný vzrušenia a hrôzy. Celé roky žil s predstavou, že k tomuto dňu nikdy nedôjde. Celé roky na to nemal odvahy. Teraz, keď spravil prvý krok, pocítil ohromnú silu a slobodu.

Zaradil trojku a zrýchlil, pneumatiky pevne zaberali po hladkej ceste až tma nakoniec zhltna svetlá jeho modrého volkswagenu. Chcel byť čo najrýchlejšie v cieľi.

Musí napísať list.

Kapitola 2

Michelle Maxwellová pridala do kroku. Práve v kopcoch okolo virginijského Wrightsburgu, zastrčenom juhozápadne od Charlottesville, dobehla na koniec jej „rovného“ úseku. Terén tu prudko stúpala. Maxwellová bola bývalá olympijská veslárka a mala za sebou náročnú deväťročnú kariéru v tajnej službe, vďaka čomu bola táto takmer stoosemdesiat centimetrová žena vo vynikajúcej forme. Avšak kvôli vysokému tlaku, ktorý panoval v celej stredoatlantickej oblasti, bol tento jarný deň nezvyčajne dusný a Maxwellovej svaly a pľúca volali o pomoc, keď stúpala do vrchu. Asi v štvrtine kopca si čierne vlasy po pleciah zviazala do gumičky, ale neposlušné pramienky jej stále padali do tváre.

Po odchode z tajnej služby založila v tomto mestečku súkromnú detektívnu kanceláriu spolu s ďalším bývalým agentom, Seanom Kingom. Jeho odchod z tajnej služby sa spájal s viacerými nepríjemnosťami, ale King sa rozhodol pre advokátsku kariéru a vo Wrightsburgu začal nový život. Títo dvaja sa predtým nepoznali; narazili na seba až pri jednom prípade v predošlom roku, kedy Michelle bola ešte stále agentkou a Kinga sa namočil do série vražd v okolí. Keď tento prípad úspešne uzavreli a dostali sa tak do povedomia verejnosti, Michelle navrhla, aby si založili vlastnú firmu. King síce neochotne, ale predsa súhlasil. Vďaka povesti z predošlého prípadu a ich detektívnym schopnostiam na seba úspech nenechal dlho čakať. Michelle bola ale vďačná aj za menej rušné dni. Milovala pobyt vonku a stanovanie či zabehnutý maratón jej prinášali rovnaké úspokojenie ako zátahy na falšovateľov či zatýkanie zlodějov obchodných tajomstiev.

Až na šum stromov spôsobený vlhkým vánkom, ktorý preháňal napadané lístie z minulej zimy bol les tichý. Náhly praskot vetví však zaujal Michellinu pozornosť. Vedela, že v okolí bolo občas vidieť čierneho medveďa, ale ak nejaké zviera stretla, šlo skôr o jeleňa, veveričku alebo líšku. Nevenovala tomu príliš pozornosti, ale bola rada za pištoľ poskakujúcu v puzdre pripnutom na ľadvinke. Ako agentka nikdy nikam nešla bez zbrane, ani na záchod. Jeden nikdy nevedel, kedy mu devina a štrnásť nábojov môže prísť vhod.

O chvíľu na to jej pozornosť upútal a udržal iný zvuk: nohy v behu. Tento zvuk počas kariéry v tajnej službe počula mnohokrát. Väčšinou bol neškodný, inokedy však mal zlovstnejší náboj: krádež, napadnutie alebo paniku. Zatiaľ nevedela, kam zaradiť tento – bol dobrý, zlý alebo niečím zvláštny? Trochu spomalila a rukou si zatienila oči pred slnkom prenikajúcim cez koruny stromov. Na pár sekúnd nastalo totálne ticho, ale vzápätí sa zvuk bežiacich nôh ozval omnoho bližšie. Fajn, to, čo počula rozhodne nebolo uvoľnené tempo

bežca. Vo chvatnom, nestabilnom kroku bolo cítiť strach. Teraz ten zvuk prichádzal zľava, možno, nebola si istá. Zvuk sa v lesoch trieštil.

„Haló,“ zavolala a ruka jej sklzla k puzdru. Vytiahla pištoľ. Odpoveď nečakala a ani žiadnu nedostala. Nabila zbraň, ale poistku nechala zaistenú. S nabitou odistenou zbraňou, rovnako ako s nožnicami, sa nebehá. Zvuk sa približoval. Určite to boli ľudské nohy. Obzrela sa. Čo ak to je pasca? Mohla to byť práca pre dvoch – jeden odpúta jej pozornosť a druhý ju prekvapí od chrbta. No, v každom prípade by ich veľmi mrzelo, že si vybrali práve ju.

Zastavila. Konečne sa jej podarilo zamerať zdroj toho zvuku – prichádzal zprava, spoza kopca priamo pred ňou. Zrýchlené dýchanie, splašené tempo a praskot vetvičiek zneli zbesilo. Nech už to bol ktokoľvek, za pár sekúnd sa vynorí spoza prašného vrcholu.

Michelle odistila zbraň a zaujala pozíciu za širokým dubom. Dúfala, že to bude len ďalší bežec a že si ani nevšimne, že tam niekto čaká so zbraňou v ruke. Hlina a štrk preskakovali cez okraj kopca a ohlasovali príchod zdroja celého toho rozruchu. Michelle bola v strehu, obomi rukami pevne zvierala pažbu pištole, pripravená v prípade potreby vpáliť guľku neznámemu rovno medzi oči.

Na vrchole kopca sa objavil mladý chlapec, preletel cez okraj, na chvíľu sa ocitol vo vzduchu a potom sa s krikom skotúlal dole svahom. Než dopadol dolu, na kopci sa objavil druhý, o niečo starší chlapec. Tomu sa ale podarilo zastaviť a k svojmu parťákovi sa jednoducho zviezol po zadku.

Michelle by si bola bývala myslela, že len blbnú, nebyť tej strašnej hrôzy, ktorá sa im zračila na tvárach. Mladší z chlapcov vzlykal a tvár mal celú od hlíny a slz. Starší chlapec ho potiahol za golier košele a obaja sa dali na útek. Rozbúrená krv sa im nahnala do tvári a sfarbila ich do karmínova.

Michelle odložila zbraň, vyšla spoza stromu a zdvihla ruku. „Chlapci, stojte!“

Dvojica vykrikla a presvišťala okolo nej. Michelle sa prudko otočila a siahla po jednom z nich, ale minula. Volala za nimi: „Čo sa deje? Ja vám chcem pomôcť!“

Pár sekúnd premýšľala, že by sa za nimi rozbehla, ale ani jej olympijská minulosť nezaručovala, že by dobehla dvoch mladých chlapcov, ktorých nohy trielili poháňané čistou hrôzou. Otočila sa naspäť a pozrela smerom k vrcholu kopca. Čo ich tam tak vydesilo? V tom jej napadlo niečo iné. *Kto* ich tam tak vydesil? Ešte raz sa obzrela za utekajúcimi chlapcami. Potom sa otočila a opatrne stúpala smerom odkiaľ obe decká vybehli. *Fajn, začína to byť trochu riskantné.* Napadlo jej, že by mobilom privolala pomoc, ale potom sa

rozhodla, že situáciu najpvi preskúma sama. Nechcela volať políciu len preto, že ich vážne vyplašil len nejaký medveď.

Na vrchole kopca ľahko našla cestu, ktorou tí dvaja bežali. Prekĺzla úzkym chodníčkom, chaoticky prešľapaným ich zbesilým útekom. Zhruba po tridsiatich metroch prišla na malú čistinu. Tam sa cesta trochu strácala, ale Michelle si všimla kúsok látky, ktorý sa zachytil na nízkych konároch svíby a cez úzku medzeru prekĺzla do lesa. Po ďalších pätnástich metroch dorazila na ďalšiu, väčšiu čistinu s vyhasnutým ohniskom.

Premýšľala, či tu tí chlapi vážne nestanovali a či ich fakt nevystrašilo nejaké zviera. Akurát že so sebou nemali žiadnu výbavu a na čistine tiež žiadna nezostala. Ani ohnisko nevyzeralo práve najčerstvejšie. Nie, bude v tom čosi iné.

V tom vietor zmenil smer a vohnal jej hlboko do nosa zápach. Naplo ju a oči vytreštila v záplave vlastne paniky. S týmto nezameniteľným pachom už mala tú česť.

Bolo hnijúce mäso. *Ľudské mäso!*

Michelle si vytiahla tielko a zakryla si ním ústa a nos, odhodlaná čučať radšej vlastný pot než hnilobný puch rozkladajúceho sa tela. Vybrala sa po obvode čistiny. Zhruba na 120 stupňoch podľa jej vnútorného kompasu našla, čo hľadala. Teda, *koho* hľadala. Z kríkov tiahnucich sa po okraji čistiny vytŕčala ruka, akoby mŕtva žena mávala na pozdrav, či v jej prípade na rozlúčku. I z diaľky Michelle videla, ako sa nazelenalá pokožka odlupuje od kosti. Prešla na náveternú stranu teda a konečne sa zhlboka nadýchla.

Mŕtvolu si pozorne prezerala, ale zbraň mala pripravenú. Aj keď puch tela, jeho farba a odpadávajúca pokožka naznačovali, že žena bola mŕtva už dlho, vrah sa jej mohol zbaviť len nedávno a byť stále nablízku. Michelle netúžila zdieľať rovnaký osud s touto dámou.

Niečo na ženinom zápästí odrážalo slnečné lúče. Michelle podišla bližšie a videla, že to sú hodinky. Pozrela na tie svoje. Bolo pol tretej. Drepla si a s nosom zaboreným pod pazuchu zavolala 911. Pokojným hlasom dispečerovi povedala, čo objavila a kde sa nachádza. Potom zavolala Seanovi Kingovi.

„Spoznala si ju?“ spýtal sa

„Myslím, že ani vlastná matka by ju nespoznala, Sean.“

„Som na ceste. Hlavne buď v strehu. Ktokoľvek je za tým, mohol by sa vrátiť pokochať sa svojim dielom. A Michelle?“ povedal King.

„No?“

„Nemohla by si začať behať na páse?“

Michelle zložila a zaujala pozíciu tak ďaleko od tela, ako to len šlo, aby ho mala stále na dohľad a udržala si jasný rozhľad. Krásny deň a endorfínmi nabitý beh po horách zrazu dostal ponurý nádych.

Zvláštne, ako to vraždy dokázali.

Kapitola 3

Na čistine sa to hemžilo ľuďmi a jej veľká časť bola ohraničená žltou policajnou páskou natiahnutou pomedzi stromy. Dvojčlenný vyšetrovateľský tím pátral po stopách v bezprostrednej blízkosti miesta činu a skúmali aj predmety, ktoré boli príliš malé na to, aby mali nejaký význam. Ďalší lietali okolo mŕtvej ženy a zvyšok prečesával okolitý les a krovie v snahe nájsť niečo zásadné či miesto, kadiaľ vrah prišiel a odišiel. Jeden z policajtov v uniforme celé miesto odfotografoval a natočil na kameru. Všetci policajti mali nasadené masky, ktoré ich mali chrániť pred zápachom hnijúceho tela, ale aj tak jeden po druhom mizli v lese a vyvracali obsah svojich žalúdkov.

Celé to vyzeralo veľmi zmysluplne a systematicky, ale ostrieľanému pozorovateľovi bolo jasné, že to je jedna nula pre zloducha. Kladní hrdinovia nenašli ani ň.

Michelle stála opodiaľ a dívala sa. Vedľa nej stál Sean King, jej partner v súkromnej detektívnej kancelárii King & Maxwelllová. King, štyridsiatnik s vlasmi šedivejúcimi na spánkoch, bol sedem centimetrov vyšší než Michelle. Mal štíhlu postavu a široké ramená, ale boleli ho kolená a rameno, ktoré zasiahla guľka počas jedného zbabraného zatýkania z čias, keď ešte ako agent tajnej služby pracoval na prípade falšovania peňazí. Istý čas pôsobil aj ako dobrovoľný zástupca náčelníka polície vo Wrightsburgu, z tejto pozície ale odstúpil a do konca života sa vzdal zbraní a presadzovania zákona.

Seana Kinga postihlo niekoľko tragédií: potupný koniec kariéry v tajnej službe, keď mu priamo pred očami zavraždili kandidáta na prezidenta, ktorého mal chrániť; krach manželstva a trpký rozvod; a celkom nedávno komplot, v ktorom sa na neho pokúsili našíť sériu vrážd v okolí a ktorý mu znova pripomenul bolestivé detaily z jeho posledných dní ako federálneho agenta. V dôsledku tohto všetkého sa z Kinga stal veľmi ostražitý muž, ktorý nikomu nedôveroval. Teda aspoň dovtedy, než sa do jeho života vrátila Michelle Maxwelllová. Aj keď spočiatku ich vzťah stál na veľmi vratkých základoch, teraz už vedel, že je jedinou osobou, na ktorú sa môže stopercentne spoľahnúť.

Michelle Maxwelllová rozbehla svoj život v rýchlom tempe. Vysokú školu dokončila o rok skôr, na Olympiáde vyhrala striebro vo veslovaní a než sa pridala k tajnej službe okúsila v rodnom Tennessee policajnú kariéru. Ani jej odchod od federálov nebol práve

prijemný: v jednom dômyselne zosnovanom únose prišla o svojho chránenca. Bolo to prvýkrát, kedy v niečom zlyhala, a tento debakel ju takmer zničil. Počas vyšetrovania tohto únosu spoznala Kinga. K tomuto mužovi zo začiatku cítila veľkú nechúť. Teraz ho však videla v inom svetle - ako toho najlepšieho detektíva, akého kedy stretla. A jej najbližšieho priateľa.

Títo dvaja sa však od seba nemohli viac líšiť. Zatiaľ čo Michelle si užívala návaly adrenalínu a aktivity, kedy mohla svoje telo vybičovať k extrémnym výkonom, King vo voľnom čase uprednostňoval pokojnejšie aktivity. Bavilo ho zháňať fľaše hodné jeho kolekcie vína, laškoval so zbieraním diel miestnych umelcov a rád čítal kvalitné knihy. Tiež ste ho mohli nájsť na rybách či odpočívať v člne na jazere, ktoré mal za domom. Bol hlbavej povahy a všetko si vždy radšej dobre premyslel. Michelle zas bola ako víchor a príliš nedbala na možné následky. Napriek tomu tento vzťah supernovy a stelesneného pokoja akoby zázrakom prekvital.

„Našli tých chlapcov?“ spýtala sa Kinga.

Prikývol. „Pokiaľ viem, boli pekne traumatizovaní.“

„Traumatizovaní? Pravdepodobne budú potrebovať terapiu, až kým neskončia vysokú.“

Michelle už podala výpoveď miestnej polícii zastúpenej náčelníkom Toddom Williamsom. Od jej prvého dobrodružstva s Kingom vo Wrightsburgu mu vlasy značne zošediveli. Dnes sa mu v tvári zračil odovzdaný výraz, akoby vraždy a ublíženie na zdraví boli v jeho mestečku na dennom poriadku.

Michelle sledovala štíhlu, atraktívnu ženu, ktorej mohlo tiahnuť na štyridsať, ktorá dorazila na miesto činu s odberovou súpravou. Kľakla k telu a začala ho obhliadať.

„To je zástupkyňa miestneho súdneho lekára,“ vysvetľoval King. „Sylvia Diazová.“

„Diazová? Vyzerá skôr ako Nicole Kidmanová.“

„Jej manželom bol George Diaz. Bol tu veľmi významným chirurgom. Zomrel pár rokov dozadu, zrazilo ho auto. Sylvia učila na Virginskej univerzite forenznú patológiu. Teraz má súkromnú lekársku ambulanciu.“

„A ešte aj zastupuje súdneho lekára. Asi nemá príliš veľa času. Má deti?“

„Nie. Myslím, že celým jej životom je práca,“ povedal King.

Michelle si rukou zakryla nos, pretože vietor znova zmenil smer a zavial mŕtvolný smrad priamo k nim. „To je ale život,“ povedala. „Panebože, ona nemá ani masku a so mnou to hádže o zem aj odtiaľto.“

O dvadsať minút neskôr sa Diazová zdvihla, prehovorila s políciou, stiahla si latexové rukavice a začala snímať fotoaparátom telo a okolie. Keď dokončila svoju prácu, zbalila fotoaparát a dala sa na odchod. V tom si všimla Kinga. Žiarivo sa naňho usmiala a zamierila k nim.

Michelle zašepkala: „Nevravel si, že ste spolu chodili.“

King na ňu prekvapene pozrel. „Kedysi sme si párkrát vyšli. Ako si na to prišla?“

„Po toľkom čase bok po boku s mŕtvolou by sa nikto tak neusmieval, pokiaľ by nešlo o nejaký predošlý vzťah.“

„Vďaka za bystrý postreh. Ale buď milá. Sylvia je skvelá.“

„To mi je jasné, ale nepotrebujem žiadne detaily, Sean.“

„Spoločni sa, kým dýcham, žiadne detaily sa nedozvieš.“

„Jasné, si úplny virginijský gentleman.“

„To nie, len netúžim po kritike.“

Kapitola 4

Sylvia Diazová objala Kinga a Michelle mala dojem, že to bolo o niečo vrelejšie, než ako keď sa objímu dvaja kamaráti. King potom obe ženy predstavil.

Zástupkyňa lekára venovala Michelle pohľad, ktorý sa detektívke zdal neprívetivý.

„Dlho sme sa nevideli, Sean,“ otočila sa k nemu Sylvia.

„Mali sme na stole kopec vyšetrovania, ale už je konečne pokoj.“

„Takže,“ prerušila ich Michelle, „máte už príčinu smrti tej našej mŕtvoly?“

Sylvia na ňu zarazene pozrela. „To rozhodne nie je niečo, čo môžem preberať s Vami.“

„Len som zvedavá,“ prehodila Michelle nevinne, „pretože som bola prvá na mieste činu. Ale s istotou to budete vedieť až po pitve, však?“

„Budeš ju robiť na mieste, že?“ spýtal sa King

Sylvia prikývla. „Áno, aj keď podozrivé úmrtia sa zvykli posielat' do Roanoke.“

„A už sa neposielajú?“ zaujímala sa Michelle.

„V tomto štáte boli kedysi štyri ústavy, ktoré mali oficiálne povolenie vykonávať pitvy: vo Fairfaxe, Richmonde, Tidewater a Roanoke. Ale vďaka štedrosti istého boháča, Johna Poindextera, ktorý kedysi predsedal snemovni Generálneho zhromaždenia vo Virginii, máme aprobované forenzné pracovisko aj tu.“

„Zvláštny dar, márnica,“ prehodila Michelle.

„Kedysi dávno tu zabili Poindexterovu dcéru. Wrightsburg leží na jurisdikčnej hranici medzi lekárskeým ústavom v Richmonde a východným Roanoke. Kvôli tomu sa naťahovali o to, kto vykoná pitvu. Nakoniec to dostali v Roanoke, ale pri prevoze tela došlo k autonehode a kľúčové dôkazy sa stratili alebo znehodnotili. Jej vraha nikdy nedostali a asi si viete predstaviť, že Poindexter z toho nebol príliš nadšený. Keď potom umrel, v záveti odkázal všetky peniaze na výstavbu špičkového forenzného zariadenia.“ Sylvia ponad rameno pozrela na mŕtvolu. „Ale ani so špičkovým zariadením odhaliť príčinu smrti na tejto tu nebude hračka.“

„Tušíš, ako dlho je mŕtva?“ spýtal sa King.

„To dosť závisí od individuálnych faktorov, od prostredia a stupňa rozkladu. V prípade tela, ktoré je po smrti tak dlho ako toto, pitva dokáže *zhruba* určiť čas smrti, ale to je všetko.“

„Všimol som si, že prišla o pár prstov,“ povedal King.

„To bola očividne zver,“ povedala Sylvia a zamyslene dodala: „Ale aj tak by tam malo byť viac známok násilia. Práve sa ju snažia identifikovať.“

„Čo si myslíš o polohe tej ruky?“ vyzvedal King.

„Obávam sa, to nie je otázka pre mňa, ale pre oficiálnych vyšetrovateľov. Ja im len poviem, ako obeť zomrela a zhromaždím všetky pitevné dôkazy, ktoré by mohli niečo znamenať. Raz som sa zahrala na Sherlocka, ešte keď som začínala, ale rýchlo ma poslali tam, kam patrí.“

„Na tom predsa nie je nič zlé, keď Vaša špecializácia pomôže vyriešiť zločin,“ okomentovala to Michelle.

„Jeden by si myslel, čo?“ Sylvia zmlkla a potom dodala: „Môžem vám povedať, že tá ruka bola podopretá konárom a že to niekto spravil zámerne. Okrem toho mi už nič nenapadá.“ Otočila sa ku Kingovi. „Rada som ťa znovu videla, hoci aj za týchto okolností.“ Natiahla ruku k Michelle, ktorá ňou potriasla.

Ako odchádzala, Michelle povedala: „Myslela som, že spolu už nie ste.“

„Nie sme. Skončilo to pred viac než rokom.“

„Nie som si istá, či jej to došlo.“

„Cením si tvoj názor. Nabudúce mi môžeš veštiť z dlane. Ideš? Alebo chceš ešte dobehnúť svoju trasu?“

„Vďaka, ale na dnes mám stimulov viac než dost.“

Keď prechádzali okolo tela, King sa zastavil a civel na ruku stále ukazujúcu k oblakom. Tvár mu strnula.

„Čo je?“ spýtala sa Michelle a pozorne ho sledovala.

„Tie hodinky,“ odpovedal.

Michelle na ne letmo pozrela. Všimla si, že boli nastavené na jednu hodinu a nevyzerali, že by fungovali. „Čo s nimi?“

„Michelle, to sú hodinky značky Zodiac.“

„Zodiac?“

„Niečo mi vraví, že s týmto vrahom ešte budeme mať niečo dočinenia,“ povedal King.